

Kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 2.
Aigner Lajos könyvke-
reskedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre . . . . 2 frt.
Félévre . . . . . 4 frt.
Egész évre . . . . . 8 frt.

Egyes szám 20 kr.

Hirdetések díja: két hasábos
petit sorért 25 kr.

HERKULES

TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ

PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, IV. ker., Belváros
Lipót-utca 50. szám.

Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Bérmertetlen leveleket nem
fogadunk el.

Tartalom: Az olvasókhöz. — Egy torna-óra a kolozsvári torna-vivódában. (Alber Károly.) — A bécsi velociped-versenyek. (B. Oszkár.) — Egy év a nemzeti hajósegyület történetéből. — A szegedi tornaegylet 1885-ben. (Pálffy Sándor.) — A „rugdoló” labdajáték. (Football.) [Négy képpel.] — Egy történeti adat Róbert Károly korából. (Dr. Kerékgyártó Béla.) — Különlélek.

Az olvasókhöz.

Április elsején múlt két esztendeje, hogy lapunk megindult; hogy az akkor tett ígéreteket beváltottuk-e, s hogy az elénk tűzött czélokot mennyire közelítettük meg, annak megítélését olvasóinkra bizzuk. A jelen alkalmat fölhasználjuk azonban arra, hogy széleskörű munka-programmunk keresztülviteléhez ismételten kérjük a művelt magyar közönség pártolását. Mint eddig, úgy ezentúl is egyenlő gondot fogunk fordítani a testgyakorlatok minden nemére, a hazai és külföldi eseményekre, a testgyakorlati oktatás állapotára, a testedző-egyletek működésére stb. Ezenkívül közvetítő szerepet játszunk a testgyakorló-egyletek között, versenydíjakat tűzünk ki, szak-felolvasásokat tartunk s szak-munkákat adunk ki; így csak legközelebb is két kötet jelenik meg egyszerre a „Herkules-könyvtár”-ból, a „Népiszkolai tornakönyv” és „A testgyakorlati oktatás rendszere.”

Lapunk az ország legjelesebb testgyakorló-egyleteinek hivatalos közlönye s a vallás- és közoktatásügyi minister rendeletileg ajánlotta az összes tanítézeteknek.

Tisztelettel kérjük tehát az új negyedév elején a t. közönség pártolását.

Egy torna-óra a kolozsvári torna-vivódában.

(A középosztály III., IV. és V. osztályaival.)

Igen tisztelt szerkesztő úr! Becsés lapjába kér helyet e közlemény. Legyen szíves azt közzé tenni.*) Igen óhajtanám, hogy e példa ragadós lenne s közép-tanodáink tornatanításának mikéntjéről időről-időre tudomást szerezhetnénk. Egymástól is tanulhatunk eleget.

*) Szívesen!

Szerk.

Létszám 96.

Tanítási terv.

Szabad- és rendgyakorlatokból:

8-as sorszámlálásból rendek alkotása, 4-es és 8-as sorok képzése fejlődéssel és kanyarodással mindkét szárny felé, csillag és négyszög-alkotás, csillagból 8-as sor oszlop-képzés és vissza egy sorba.

Kötélhúzás.

Mig a fent irt tornaterv kiviteléhez fognék, bátor leszek egy pár vonással a t. olvasót tájékoztatni a helyi szokásokról, melyek bár nagy fontossággal nem bírnak, de a tornatanítás sikeréhez nem kis mérvben folynak be.

Minden tanoda növendékei felváltva bizonyos órákban, felügyelőtől kísérvé járna torna-órára a torna-vivódába. A tanodák előljárói a következőleg osztották be a tornászai megjelenést:

I., II. k. oszt. együtt, III., IV. és V. k. oszt. és VI., VII. és VIII. k. o. együtt.

Az egy órán megjelenő növendékek létszáma 90—100-ig váltakozik. Minden csapat hetenként kétszer jár torna-órára.

Az egy órán megjelenő növendékek (létszámhoz mérten) felosztatnak kisebb tornázó csapatokra, mindeniknek egy-egy csapatvezetője, vagyis előtornásza van, kik kiképzésüket egy külön órán nyerik, hol megismertetve velök a gyakorlatok elnevezését, azoknak kiviteli módját, s főkép a gyakorlatoknál a segélykezést.

E csapatvezető, a reá bízott csapatnál felügyel a rendre és a fegyelemre, valamint a pontos megjelenésre, melyet minden órán e vezényszó után „Csapat jelentés”! nekem bejelent s én a mulasztási könyvbe bevezetek.

Ezen rövid tájékozás nyújtása után, megkísértem hű képét adni egy gyakorlati órának, a fent irt tanítási terv alapján.

A növendékek kettős sorban, kalappal fejükön, könyvvel kezükben megjelennek a torna-terembe, hol balra visszakoza megállanak. Tisztelgés után e vezényszóra „vetközni indulj!” a sor fölbomlik és a vetkező fölkébe megy, hol felső ruhájokat fogásra akasztva, könyveiket a fali szekrénybe téve, ismét a torna-terembe lépnek. „Nagyság szerint sorakozz”!

A növendékek vállmagasság szerint arcsorba sorakoznak a terem közepén.

„Jobbra igazodj!”

Csapat jelentés!

Az előtornászok csapatjukat számba véve, katonai tisztelgés után sor szerint bejelentik a hiányzókat s ismét elfoglalják előbbi helyüket.

A sor 8 asszámálással számíttatik meg.

Sor, jobbra át! Rendekebe balra, fejlődj! Minden páros számú növendék, az előtte álló páratlan számú növendéknek jobb oldalához kilép.

Egyenként szakadozz!

Rendekebe balra fejlődj! Egyenként szakadozz!

Rendekebe fejlődés a balszárny felé. Hátra arcz!

Rendekebe jobbra fejlődj! A páratlan számnak fejlődnek a páros számnak jobb oldala mellé. Egyenként szakadozz! Rendekebe balra fejlődj! Egyenként szakadozz! vagy visszakozz!

Jobbra arcz!

Jobbra át! 1-es és 5-ös kivételével fél bal! Négyes sorokba balra fejlődni indulj!

Az 1-es balra a 2. 3. és 4-es ugyanannyi lépéssel kilép. Az 5-öshöz a 6. 7. és 8-as. Jobbra át! 1-es és 5-ös kivételével fél jobb! Sorba vissza indulj! Előre arcz!

Négyes sorok alkotása a balszárny felé.

Balra át! 8-as és 4-es kivételével fél jobb! Négyes sorokba jobbra fejlődni indulj! Balra át! 4-es és 8-as kivételével fél bal! Sorba vissza indulj! Előre arcz!

Négyes sorokba jobbra, $\frac{1}{4}$ kanyarodással indulj! Az 1-es és 5-ös körül a 2., 3. és 4.; 6., 7. és 8-as négy lépéssel teszik meg a kör egy negyedét, a negyedik lépés dobbintással jeleztetik. Tovább $\frac{1}{2}$ kanyarodás jobbra indulj! Minden negyedik lépésnél dobbintás. $\frac{1}{4}$ -ed kanyarodás jobbra indulj! A sor ismét előbbi helyzetébe jött.

Ugyan ez a balszárny felé. $\frac{1}{4}$ -ed kanyarodás balra indulj!

A 8-as és 4-es körül, a 7., 6. és 5-ös; 3-as, 2-es, 1-es négy lépéssel teszik meg a kör negyedét. Minden negyedik lépés dobbintással. $\frac{3}{4}$ -ed kanyarodás balra, indulj! A sor előbbi helyzetbe jött.

Kanyarodások négyes sorokba a jobb a balszárny felé vegyesen.

Egy negyed kanyarodás jobbra, indulj!

Egy negyed kanyarodás balra, indulj!

Egy negyed kanyarodás jobbra és balra, megállás nélkül, indulj! A kanyarodás először jobbra történik s ennek bevégezése után, mely dobbantással jeleztetik a kanyarodás balra a 4-es és 8-as körül folytatódik, s így a sor a kiindulási helyzetbe jő. Pihenj! A növendékek mellső karkulesolással és jobb lépő állással pihennek, 2—3 percet.

Vigyázz! Jobbra át! 1-es kivételével fél bal! 8-as sorokba balra fejlődni, indulj! Számszerinti lépéssel 8-as sorok képződnek. Jobbra át! 1-esek kivételével fél jobb! Sorba vissza indulj! Előre arcz! Ugyan ez a balszárny felé. Balra át! 8-as kivételével fél jobb! 8-as sorokba jobbra fejlődni, indulj! Balra át! 8-as kivételével fél bal! Sorba vissza indulj! Előre arcz!

Nyolczas sorok képzése kanyarodással. $\frac{1}{4}$ -ed kanyarodás jobbra, indulj! Az 1-esek körül, minden növendék 8 lépéssel végzi a jelölt utat. Háromnegyed kanyarodás jobbra, indulj! Minden 8-dik lépésnél dobbintás.

Ugyan ez a balszárny felé a 8-asok körül. $\frac{1}{2}$ kanyarodás balra, indulj! Tovább $\frac{1}{2}$ kanyarodás balra, indulj! A sor a kiindulási helyzetbe áll.

A 8-as sorok 4-es számlálással jelöltetnek meg (8-as sor számlálás).

Csillag alkotás 8-as csillag szárnyval.

Csillaghoz!

Az 1-ső nyolcz balra átot tesz és mindkét kezét az előtte álló vállára helyezi.

A 2-ik nyolcz hátra arczot tesz.

A 3-ik nyolcz helyben marad.

A 4-ik nyolcz jobbra átot tesz és kezeket az előtte álló vállára helyezi.

Indulj!

Az 1-ső és 4-ik nyolcz 8 lépést tesz előre, a nyolczadik lépésnél kezeket leveszi és visszakozik balra.

A 2-ik és 3-ik nyolcz $\frac{1}{4}$ kanyarodást tesz jobbra, 8 lépéssel.

Négyszöghez!

A csillag központjától számítva balra négy növendék hátra arczot tesz.

Indulj!

Négyenként $\frac{1}{4}$ -ed kanyarulatot tesznek jobbra négy lépéssel arczirány a négyszögbe.

Csillaghoz!

Minden 8-as sor balszárny egyenei négyen hátra arczot tesznek.

Indulj!

Négyenként $\frac{1}{4}$ -ed kanyarulatot tesznek balra, s a balszárny egyének hátra arczot tesznek.

Oszlopba! Indulj!

A csillag a középpont körül $\frac{1}{4}$ -ed kanyarulatot tesz jobbra 8 lépéssel, mely után rövid lépéssel folytatja a menetet olyformán, hogy az első 8 megszünteti a kanyarodást s egyenes irányt veszen előre. Az azt követő 3-ik nyolcz a $\frac{3}{4}$ kanyarodás után fedezőleg követi az 1-ső nyolczat.

A 4-ik nyolcz $\frac{3}{4}$ kanyarodás, a 2-ik nyolcz pedig $\frac{4}{4}$ kanyarodás megtétele után követi az előtte levő 8-as sort.

Oszlop állj! Hátra arcz!

Csillagba indulj!

Az elől álló 2-ik nyolcz azonnal megkezdí a kanyarodást ($\frac{4}{4}$) balra, az utánna levők csak akkor, midőn minden sor előtte levője már az $\frac{1}{4}$ -ed kanyarodást megtette. A megállás egyszerre történik. Előre arcz!

Egy sorba!

Az első és negyedik nyolcz balra átot tesz és kezeket az előtte álló vállaira helyezi.

A második és harmadik hátra arczot tesz.

Indulj!

Az első és negyedik nyolcz előre 8 lépést tesz és visszakozik a vezénylővel szembe.

A második és harmadik $\frac{1}{4}$ -ed kanyarodást tesz balra.

A harmadik két lépéssel ér a sorba a 8-ikra előre arczot tesz.

Pihenj! — Vigyázz!

Páros számúak négy lépést előre indulj!

A tíz méteres húzókötel elővédí s a terem közepén elnyújtatik a padlózat.

Mindkét sor jobbra át! Jobbra kanyarodva kötelhez indulj!

A két sor a kötel végéhez páronként foglal helyet Vigyázz!

Húzni, rajta!

Ezen utóbbi vezényszót legtöbbször csengetéssel helyettesítem, mely sokkal jobban megadja az egyöntetiséget a húzásra.

Rendesen háromszori húzást vezénylek, s a mely tét többet nyer, az a nyertes.

Rendes helyre sorakozz!
Jobbra igazodj! Vigyázz!
Jobbra nézz! Tisztelegj! Vigyázz!
Öltözködni indúl!

A felöltözködés után ismét sorakoztatom s egy 5 perczig tartó pihenés után kettős sorba állítva elbocsátom.

Azon esetben, ha a tornászó csapatot más tanoda növendékei váltják fel 10 percznyi időköz alatt a terem levegőjének megtisztítást eszközöltem a használatba vett „Hydronette“-vel, mely a levegőben szállongó porparányokat a padozatra húzza le.

Kolozsvártt, 1886. márczius 16-án.

Alber Károly,
torna-tanár.

A bécsi velocipéd-versenyek.

A bécsi velocipéd-egyletek közül a bécsi versenyegylet (Wiener Renn-Verein für Radfahrer-Sport) már kihirdette versenyeit, az első verseny 1886. május 2 án d. u. 3 órakor lesz saját verseny pályáján. E pályáról már a múlt versenyidényben többet írtak, s így fölöslegesnek tartom azt bővebben megismertetni. Összesen hét versenyszám van és pedig a következők:

I. *Kezdők versenye.* Nyitva minden velocipédistának a ki 1885. január 1-je óta gyakorolja e sportot. Táv 1000 méter (2 kör), tét 2 frt. 1 nagy ezüst érem az elsőnek; 1 kis ezüst érem a másodiknak; 1 bronz érem a harmadiknak, ha háromnál több indúl.

II. *Osztrák bajnoki velocipéd verseny.* Nyitva minden műkedvelő velocipédistának, táv 2000 méter (4 kör), tét 10 frt. Tiszteletdíj: 1 nagy arany bajnoki érem a győztes „osztrák velocipéd bajnok“ czímet nyeri el, mely minden időben megvédendő.

III. *Osztrák bajnoki trycicle-verseny.* Nyitva minden velocipédistának, táv 2000 méter (4 kör), tét 10 frt. Díj ugyanaz mint a velocipéd-versenynél.

IV. *Juniorok versenye.* Nyitva mindazon velocipédisták részére, kik még nyilvános versenyben első díjat nem nyertek. Táv 2000 méter (4 kör), tét 3 frt. 1 nagy ezüst érem az elsőnek, 1 kis ezüst érem a másodiknak, 1 bronz érem a harmadiknak, ha háromnál több indúl.

V. *Kangaroo verseny.* Nyitva minden osztrák-magyar-német velocipédista számára. Táv 4000 méter (8 kör), tét 5 frt. 1 nagy ezüst érem az elsőnek, 1 kis ezüst érem a másodiknak, 1 bronz érem a harmadiknak, ha háromnál több indúl.

VI. *Hölgyek díja.* Nyitva minden osztrák-magyar-német velocipédista számára. Táv 3000 méter (6 kör), tét 5 frt. 2 tiszteletdíj, adják a bécsi hölgyek.

VII. *10 kilométeres verseny.* Nyitva minden műkedvelő velocipédistának. Táv 10.000 méter (20 kör), tét 5 frt. Elsőnek 1 arany érem és tiszteletdíj, ezenkívül különdíj 40 frt értékben, ha a távot 20 perczen belül teszi meg; másodiknak 1 nagy ezüst érem és tiszteletdíj; harmadiknak 1 kis ezüst érem; negyediknek 1 bronz érem.

Nevezések Hromatka F. úrhoz a bécsi versenyegylet kapitányához I. Nibelungengasse 10 alá küldendők. Nevezési zárnapp 1886. április 27 (kedd) esti 8 órakor. Mint hallom már nálunk Budapesten is nagyban érdeklődnek jobb velocipédistáink e ver-

seny iránt, s így lehetséges, hogy a versenyen több jó magyar velocipédista is részt vesz és kívánjuk, hogy a magyar névnek jó hírnevet szerezzenek.

B. Oszkár.

Egy év a nemzeti hajós-egylet történetéből.

(A választmány jelentése a márczius 31-én tartott közgyűléshez.)

Midőn a lefolyt 1885. évről számot adunk, sajnálattal kell jelentenünk, hogy a magyar evező-sport ez évben nem fejtette ki azon mozgalmas élénkséget s tevékenységet, melyet az előző évek eredményei után ítélve, méltán remélhattünk.

Különösen az 1882. év óta szép fejlődésnek indult versenyügyünk volt az, mely legkevésbé felelt meg a várakozásnak.

Egyetlen nyilvános evező-verseny volt ez évre tervezve, a június 20-kára kitűzött budapesti verseny, de ezt sem koronázta siker.

A verseny rendezésére egyletünk a Hunnia és Neptun budapesti egyletekkel együttesen vállalkozott, s programja hat versenyszámot tartalmazott. Ezek közül azonban öt számot kellő nevezések hiányában egészen el kellett ejtenünk, s csupán egyet, az egyletünk által 1883-ban legjobb pár evezős hajók (race-skiff) számára alapított vándordíj-versenyt lehetett megtartani.

Ámbár e verseny eredménye dicsőséget hozott a magyar evező-sportra, mert Mészáros Ferencz úr a Neptun budapesti egylet tagja győzött Gebauer Alajos úr, a bécsi Turner Ruderclub tagja felett, s visszazerezte a vándorserleget Bécsből, az, miut magában álló egyes esemény, még sem nyújthatott kárpótlást a regatta többi versenyeinek elmaradásáért, melyekben az ország összes egyleteit barátságos mérkőzésben együtt találhatni reméltük.

Fájlaljuk a közönyt, melyet az evezős egyletek nagy része, saját egyletünket sem véve ki, a verseny iránt tanusított, s mely a balsikert előidézte, de talán nem tévedünk, ha azt hisszük, hogy az legalább külső s időleges okokra vezethető vissza, melyek közül nem kis része volt a budapesti országos kiállításnak is, az által, hogy különösen a fővárosi egyletek tagjait nagy mértékben elvonta a rendszeres evezési gyakorlatoktól. S azért nem tudunk s nem akarunk lemondani a reményről, hogy versenyügyünk múlt évi visszaesése csak mulékony pillanatnyi jelenség volt, melynek mélyre hatóbb következményei nem lesznek, hanem rövid idő múlva ismét az előbbi sokat ígérő tevékenység fog helyébe lépni.

Versenyről szólván, meg kell emlitenünk, hogy a Neptun egylet egy négyes csapattal részt vett a bécsi regattán, s ott a lundenburgi egylettel mérkőzött, de a verseny ez utóbbi győzelmével végződött.

A közérdekű sportesemények közt, kiválóan figyelemre méltó a Hunnia budapesti egylet négyes csapatának távevezése Budapesttől a Fekete-tengerig, melyet a csapat inrigged négyes hajóban tett meg.

*

Áttérve egyletünk beléletére, van szerencsénk a t. közgyűlésnek a következő adatokat előterjeszteni: Tagjaink létszáma, mely az 1884. év végével

62 volt, az 1885. év folyamán 4 új taggal gyarapodott, ellenben kilépések folytán 17 taggal fogyott, az 1885. év végén 49 tagból állott.

Csónakjaink létszáma, mely, beleértve az egyleti tagok magántulajdonát képező 3 csónakot, 1884. évben 23 volt, az 1885. év folyamán 2 új csónakkal gyarapodott, ellenben eladások folytán 5 csónakkal fogyott, az 1885. év végén 20 csónakból állott, melyből 17 az egylet, 3 pedig egyleti tagok tulajdona.

Csónakállományunk e szerint az 1885. évben kevesbedett ugyan, de ez nézetünk szerint az egyletnek csak előnyére szolgál. Nem került el ugyanis figyelmünket azon körülmény, hogy csónakjaink egy része nem felel meg többé a mai igényeknek, melyek a könnyebb szerkezetű csónakok használatát, főleg a versenyevezés előkészítése szempontjából, teszik kívánatosnak; s azért célszerűnek véltük törekvésünket arra irányozni, hogy régibb s kevésbé használt csónakjainkat eladjuk és helyettük új, habár kevesebb számú csónakokat is, szerezzünk be. Indokolja a csónakok eladását azon körülmény is, hogy csónakházainkban nincs is elegendő hely arra, hogy folytonos új beszerzések mellett a régibb, különben is fölösleges csónakokat is megtarthatók. Ezen okok indítottak minket arra, hogy a múlt évben a Koh-i-noor, Mokány, Lidércz, Willis és Nagy-Kőrös nevű csónakokat eladtuk és William James bécsi hajóépítőtől egy palánkos párvezős (klinker-skiff) csónakot (Sirály) szereztünk be, és egy négyvezős training gigget, mely utóbbi 1886. év tavaszán fog elkészülni, rendeltünk meg; a kirándulási hajókban az eladások folytán támadt hiányt pedig egy szintén James által épített inrigged négyessel (Garde-de-dame) pótoltuk.

Reményeljük, hogy a tisztelt közgyűlés helyesléseivel találkozandó e törekvésünk, mely arra irányul, hogy az egyleti tagoknak folyvást a lehető legjobb, s a modern igényeknek megfelelő csónakkészlet álljon rendelkezésére. E cél elérése végett még néhány csónak eladását tervezzük 1886. évben, s ha ez eladások sikerülnek, akkor az eredménynek megfelelőleg egy vagy két új csónak lesz beszerzendő.

A csónakállomány célszerű kiegészítésén kívül gondoskodnunk kellett még a csónakdán szükségességnek mutatkozott munkák végrehajtásáról is. Első sorban a csónakda két dereglyéinek rekeszre való felosztása iránt intézkedtünk. Már több év előtt, de különösen azon alkalommal, a midőn az Unger-féle uszoda egy gőzhajó beleütközése következtében közel állott a teljes elsüllyedéshez, merült fel az indítvány arra nézve, hogy csónakdánkat hasonló veszély ellenében az által kellene biztosítani, hogy a dereglyék több, egymástól vízmentesen elzárt szakaszra osztassanak fel; ily módon eléretik az, hogy ha a dereglyék léket kapnak is, a víz nem az egész dereglyébe, hanem csak egy szakaszába hatolhatván, csak kisebb mérvű süllyedést okozhat, s így nincs a csónakda az elsüllyedés és szétesés veszélyének kitéve. A választmány, habár már akkor belátta e munka célszerűségét, mégis kénytelen volt annak végrehajtását évről-évre elhalasztani, mert más sürgősebb természetű helyreállítások az egylet anyagi erejét nagyon igénybe vették. A múlt évben azonban lehetségesnek láttuk a munka kivételét, s azért azt, mielőtt még a csónakda az újpesti kikötőt elhagyta volna, elkészítettük.

Gyökeresen kitataroztattuk és bekátrányoztattuk továbbá a csónakda tetejét, s kifestettük az ajtókat,

ablakokat és az egész csónakda külső részét, mi nemcsak külesin szempontjából, hanem azért is volt kívánatos, hogy a csónakda faalkatrészei az időjárás befolyása ellen lehetőleg megvédessenek.

Az 1885. évben teljesített eme munkálatokkal befejeztük a csónakdának több évre beosztott helyreállítását, minélfogva remélhetjük, hogy most néhány évig nagyobb mérvű költségek e czímen nem fogják terhelni az egyletet.

Csónakdánk az újpesti kikötőben levő téli szállásáról 1885. márczius 28-án érkezett a budai oldalra a lánczíd felett levő állomáshelyére s ott maradt november 10-ig. Csónakjaink részint itt, részint pedig a margitszigeti csónakházban voltak elhelyezve.

A mi az egylet 1885. évi bevételeit s kiadásait illeti, bevételeink 4083 frt 24 krt tévén, a 3635 frt 32 krnyi előirányzatot 447 frt 92 kr. bevételi többlettel meghaladják, melyet az eladott csónakok után befolyt összegek eredményeztek. Viszont azonban a kiadások is túlhaladják az előirányzatot. Előirányzatott 3567 frt 33 kr. kiadás, tényleg pedig 4071 frt 88 krt tett ki, a kiadási többlet tehát 504 frt 55 kr-ra rüg.

E túlkidást egyrészt a csónakda elől említett tatarozása s a dereglyék elrekesztése okozta, mely a „fentartási és javítási költségek“ czímét 454 frttal emelte, másrészt pedig az új csónakok költségei, melyek az „új felszerelési költségek“ czímét az előirányzattal szemben 393 frt 39 krnyi többlettel terheltek meg. E tételre nézve azonban meg kell jegyeznünk azt, hogy ebben nemcsak az 1885. évben tényleg beszerzett két csónak költsége, hanem az 1886. évre előre megrendelt training gigre teljesített 150 frt részletfizetés is befigyelt.

A most említett, valamint egyéb előre nem látott kisebb kiadások is, mint például a dunagőzhajózási társulat által várakozás ellenére, sőt még az 1884. évre visszamenőleg is követelt 66 frt 67 kr. szigeti bemeneti díj eredményezték azt, hogy nem voltunk képesek az összes számlatartozásokat 1885-ben végleg rendezni, hanem egy részét az 1886. évi előirányzatba kellett átvinnünk.

E miatt és figyelemmel arra, hogy a jelenlegi taglétszám mellett a rendes évi tagdíj nem látszik elégségesnek a szükséglet fedezésére, kénytelenek vagyunk az utóbbi két évben behozott tagdíjpótlékot, vagyis az öt nyári hónapra május—szeptemberre havonként 2 frt, összesen tehát 10 frt tagdíjpótlékot az 1886. évre ismét indítványozni.

A szegedi tornaegylet 1885-ben.

A szegedi tornaegylet választmányja a következő érdekes jelentést készítette el a lefolyt évről:

Az 1885. évről szóló jelentésünket azon örvedetes adattal nyitjuk meg, hogy az egylet 4 alapító, 15 pártoló és 220 rendes, összesen 239 taggal birt, tehát a taglétszám az 1884. évi *tizennyolccsal* meghaladta; e szaporodás arányát is túlhaladva emelkedett a tornázók száma, ugyanis:

január	hóban	12	órán	155	tornázó,	átlag	13
február	"	11	"	192	"	"	18
márczius	"	13	"	218	"	"	17
április	"	10	"	191	"	"	19
május	"	12	"	186	"	"	15
június	"	13	"	257	"	"	20

julius	hóban	19	órán	486	tornázó,	átlag	27
augusztus	"	13	"	246	"	"	19
szepember	"	12	"	121	"	"	10
október	"	14	"	361	"	"	26
november	"	12	"	362	"	"	30
december	"	10	"	247	"	"	25

össz. 151 órán össz. 3022 tornázó, átlag 20 vett részt.

Az 1884. évben 128 tornaórán 1381, tehát óránként átlag 11 tornázott, így a tornázók száma azóta még egyszer annyira növekedett. Elég szép eredmény ez, főleg, ha figyelembe vesszük, hogy a nagyobb részvételt leginkább a tornázásra használt helyiségek hiányai gátolják; mert a főgymnasium udvarán levő nyári testgyakorló helyiség az időjárástól nem lévén védve, a nagy forróság, viharos, esős idő a tornázást lehetetlenné teszi; a téli tornázásra használt pinczehelyiség, egyéb fogyatkozásain kívül, ha szellőzve van: nyirkos, hideg, ha fűtött: dohos. Bizony nem kis ügybuzgóság kell ahhoz, hogy valaki ilyen, egészségre ártalmas helyen tornázzon!

A jelzett bajokon csak is egyelet tulajdonát képező, állandó tornaesernök létesítésével lenne segítve, csak ott lehetne a testgyakorlást nagyobb részvétellel s alaposan művelni.

Az egyelet választmánya évek óta iparkodik alapot gyűjteni telek vásárlásra s az építés költségeire, de csupán a tagdíjából álló szerény jövedelem az elodázhatlan kiadásokon túl igen kevés felesleget nyújthat, s ha újabb segélyforrás nem lesz felfedezhető, évtizedek kellenek ahhoz, hogy a hangyaként gyűjtött tőke egy — habár a legszerényebb mérvű — tornaesernök felépítésére elégséges legyen.

Annál nagyobb hála vagyunk kötelezve azok iránt, kik czélunk elérését adományaikkal elősegítik. Első sorban kell megemlékeznünk azon hatóságról, mely egyeletünket szakadatlanul figyelmére méltatja, folyton gyámolítja, mely az általunk elért szerény sikereket a jövőre bekövetkező nagyobb eredmények zálogául tekintvén, erkölcsi és anyagi pártolásában részesít: értjük szabad királyi Szeged város köztörvényhatósági bizottságát és tanácsát.

E hatóságnak köszönjük, hogy Szeged város 1886. évi kiadásában egyeletünk javára 400 frt lett előirányozva.

A nemes tett önmagát dicséri!

Köszönettel említjük, hogy egyeletünk jóakarója, az I. Magyar Ált. Biztosítótársaság ez évben is 25 frtot, e társaság főügynöke, kisteleki Lévy Ignác úr pedig egy 100 frtos koreszolyázó egyeleti kötvényt adományozott.

A Szegedi Híradó és Szegedi Napló helybeli, úgy a Herkules fővárosi lapnak köszönettel adózunk azon szíves érdeklődésért s barátságos támogatásért, melyben a lefolyt évben is részesítettek.

Hogy az egyelet eddigi munkálkodásának eredményét illetékes helyen megbírálhassák s hogy más hazai tornászokkal együtt sikra lépve fogyatkozásainkat s talán erőnket is kellőleg megismerhessük: az igazgató választmány elhatározta, hogy az országos tornaünnepélyen részt vesz s e czélból a jelentkezett tagokat a központi rendező bizottság által megállapított kiviteli terv szerint gyakoroltatta. A Budapesten június 28-án tartott dísz-tornázáson Pálffy Sándor elnök vezetése alatt 21 tag vett részt, az ott jelen volt szakértők a fővárosi

sajtóval egyetemben, az egyeletünk tagjai által tanúsított példás rendről s alapos készütségről nagyon elismerőleg nyilatkoztak.

A vetélkedési kedv felkeltése s ez úton a testgyakorlatok fejlesztése végett, az előadottaknak mintegy folytatásául, augusztus 8-án az újszegedi népkertben verseny dísz-tornázás lett rendezve, melyen nagy számú diszes néző közönség jelent meg.

A verseny bíráló bizottság tagjaiul méltóságos nagy-kállói Kállay Albert főispán úr elnöke alatt, méltóságos Kreybig Károly m. kir. honvéd ezredes úr, nagyságos Szabados János helyettes polgármester úr, nagyságos Muskó Sándor kir. törvényszéki elnök úr, tekintetes dr. Lázár György tiszti főügyész úr, tekintetes várhelyi dr. Rósa Izsó ügyvéd úr és tekintetes Bayer Béla mérnök úr lett felkérve.

A győztesek díjaihoz járult Szeged szab. kir. város egy értékes ezüst babékoszorúval, továbbá Gál Kálmáné, Harcz Lajosné és Naschitz Józsefné úrnők szíves buzgólkodására, számos szegedi úrnő értékes ajándékokkal, valamint az egyelet maga, a választmány tagjai, úgy Pálffy Sándor elnök nagyobb összeggel, végül kisteleki Lévy Vincze Lajos tagtárs egy 10 frankos arannyal. Az egyeleten kívül álló adakozóknak ez alkalommal is őszinte köszönetet mondunk.

A dísz-tornázás, Kováts István tornatanító vezetése alatt, tömeges rendgyakorlatokkal kezdődött; ezt követte a szertornázás, melyen Bokor Pál, Löwinger Antal, Gollowitz László, Holles Géza és Holács Antal díjat nyert; kitűnt még Kulishich István és Kanel Jenő. A versenyrúdugrásban, 2-55 m. magas ugrással az első díjat Holles Géza, a másodikat Bokor Pál, a harmadikat Gáspár Károly nyerte. A távolság ugrásban 5-10 méteres ugrással Magyar János nyerte az első díjat, Löwinger Antal a másodikat. A súlydobásban 12 kilós vasgolyót Kovács Oktáv 7-30 méternyire hajtván, az első, — 6-70 méteres dobással Balogh Károly a második díjat nyerte. A gátversenyen a 200 méteres, két akadálylyal ellátott pályát Holles Géza és Magyar János, külön csapatban, 30—30 másodperc alatt, az egymás között tartott versenyen előbbi 32, utóbbi 34 másodperc alatt futotta be. A dísz-tornázást kedélyes táncvizigalom követte.

A dísz-tornázásról a helybeli sajtó nagy elismeréssel szólt; az előnyös bírálat ismertetésül közöljük a „Szegedi Napló“ 181. számában megjelent, idevonatkozó alapos czikk bevezetését:

„Budapesten előbb megismerték a szegedi tornászokat, mint mi itthon. Szinte furesán hangzott előttünk, hogy a szegedi tornászok előnyösen kitűntek. Mert nekünk valóban nem volt eddig alkalmunk bravourjaikat látni, dicsérni, olyan csendesen, szerényen voltak mindig itthon. Most vált érthetővé ez a zajtalan magatartás. Az elmúlt idő a gyakorlat iskolájában folyt le csendben; télen ott a reáliskola torna-helyiségben, nyáron a gymnasium nagy udvarán. Ma kiléptek bátran, önérzetesen a produkáló képesség tudatában, s valóban meglepetve nézte őket a közönség s tapsolt, lelkesen éljenezve tapsolt, az erőnek és ügyességnek, melyet kifejtettek.

Üdvözljük a szegedi tornaegyletet! A tetszés mellett, melyet az országos torna-versenyen kivívt, buzdítsa tovább ama nagy közönség tüntető elismerése, mely ma oly kellemes szórakozást talált az ifjak nemes versengésében.“

Több tagtársunk átrándult a szabadkai tornaegyletnek Palicson, augusztus 2-án tartott tornánne-

pélyére s szép eredménnyel résztvett a hód-mező-vásárhelyi ujonnan alakult atletikai club augusztus 23-iki versenyén.

A december 5-én megtartott szokásos tornász-lakomát házi verseny rendezésére használta fel a választmány, mely alkalommal dr. Kelemen Béla a viásban küzdötte le versenytársait, a 240 méter pályát pedig leggyorsabban (3 perc 2 másodperc alatt) Holács Antal futotta meg.

A Budapesten, június 29-én tartott országos tornaszövetségi alakuló közgyűlésen egyletünk is képviseltette magát; az ott tárgyalt alapszabálytervezetben az igazgató-választmány azon módosítást ajánlotta: hogy az országos tornaszövetségbe az atletikai clubok is bevétessenek, hogy a kerületi szövetkezetek eszméje elejtessék s hogy a központi választmányban minden egyes legalább egy taggal legyen képviselve. Javaslatunk második pontja teljesen el lett fogadva, az utolsó pedig akként, hogy a 12 tagú központi választmány fele vidéki tagokból álljon. Örömmel emlíjtük meg, hogy ezen választmányba egyletünk érdeemes alelnöke, Nagy Ferencz is meg lett választva.

Más egyletekkel való érintkezésünk, a lefolyt évben velünk levelezésben álló Nemzeti Torna Egyesületen kívül, nagyobbára az évkönyvek s meghívások küldésére szorítkozott. Ezenkívül küldöttség által képviseltettük magunkat a szegedi iparas-íjak képző- és segélyező-egyletének zászlószentelésén.

Fájdalommal emlékezünk meg egyletünk egyik kiváló jóakarója, s választmányi tagtársunk, Pataki Károly városi tanácsos elhunytáról. A néhainak végzettségén egyletünk testületileg vett részt, díszes koszorút helyezett az elköltözött jóbarát ravatalára. Ugyancsak a lefolyt évben vesztettük el Felmayer Antal derék tagtársunkat.

Az elmúlt évben a tornázás körül felébredt buzgóság elodázhatlan kötelességévé tette a választmány-nak, hogy a több évi használat által részben megrongált szereket kijavíttassa, az elromlottak helyett meg újakat szerezzen be; ezenkívül az országos torna-ünnepélyre felutazott tagok utiköltségét, részvételi díját és ételmezei kiadásait az egyesület fizette. Nagy részben az elsorolt kiadások idézték elő, hogy az 1885. év vagyoniilag nem volt oly eredményes, mint az előző; azonban tekintetbe kell vennünk, hogy a kiadások jó része beruházásokra lett fordítva s mindannyia elkerülhetetlen volt, de meg éppen az elmúlt évben tett beruházások által leszünk megkímélve a bekövetkezőben hasonló költségektől.

Megemlítjük, hogy a zárszámadásban kitüntetett egyenruha-költség, az egyesület által csupán előlegezve lett s az részletenkint fog visszafizettetni.

Visszatekintve a lefolyt évre, örömmel látjuk, hogy az egyesületi élet eddig el nem ért élénkséget tanusított s egyletünk jó hírneve tág körben lett ismeretessé téve; hiszszük, hogy a jó kezdetnek jó folytatása lesz s a tagok mindinkább felismerve az egyesületi testgyakorlás előnyeit, az eddigi siker fenn-tartására, sőt növelésére is fognak törekedni.

Szegeden, 1886. évi február 17-én.

Az igazgatóválasztmány nevében:

Pálfy Sándor,
egyleti elnök.

Molnár Elemér,
egyleti jegyző.

A „rugdaló“ labdajáték. (Football.)

(Négy képpel.)

Itt a labdázás ideje és hisszük, hogy a legmulatságosabb angol labdajáték bemutatásával sokakban kedvet költünk a szép idő mulatságos felhasználására.

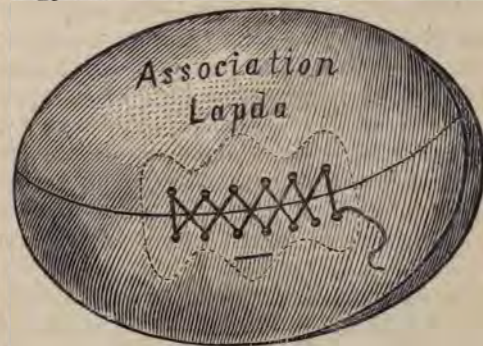
A nálunk jobban ismert angol Cricket-játék után az angol játékoknak bizonyos unalmas, tudományos híre terjedt el; azt gondolják ugyanis sokan, hogy magának a játék menetének megtanulása is már nehéz, hát még a gyakorlati ügyesség elsajátítása. A Football-nak ez nem így van, mert a legegyszerűbb játéknak lehet mondani mind a játék eszközeit, mind a játékmenetet illetőleg.

A rugdaló játékhoz különösen készült labda kell az Erdélyben ismert „széllabda“, mely kemény bőrhüvelyben felfújt hólyagot rejt. Angliában a hólyagot gummi helyettesíti, melyet fújtatóval erősen felfújnak. A labda lehet gömbölyű az úgynevezett „Rugby“ (1-ső ábra) vagy hosszúkás az „Association“-féle labda (2-ik ábra.) E labdák a nevet azon kétféle játékmódtól nyerték, melylyel a játék Angliában játszatik. A „Rugby“-féle játéknál az elrugott labdát kézzel érinteni és utána szaladni szabad, míg az „Association“ név alatt egyesült „Football“ egyesületek ezt tiltják.

A játékre szükséges sík tér ne legyen 200 méternél hosszabb és 100 méternél szélesebb. A határok valamivel jelölve legyenek.

1-ső ábra.

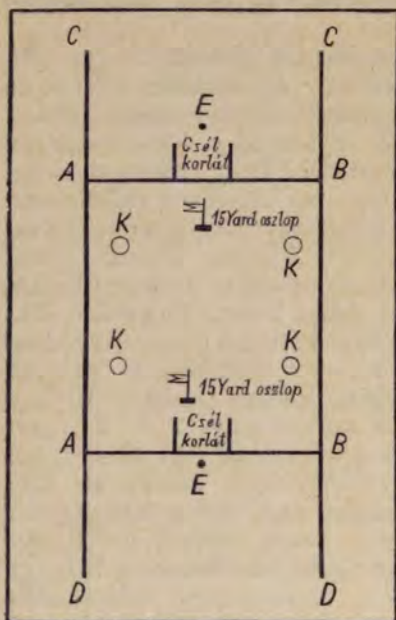
2-ik ábra.

A játéktér most a 3. ábrán látható módon osztatik be. Az *AB* vonalak azt a célkorlátját jelelik az ellenfeleknek, mely alatt a labda átrugandó az ellentáborba. E korlátot egy 8 méterre egymástól fölbe vert oszlopon 8 m. magasban kifeszített kötél képezi.

A játék folyását Molnár Lajos világos leírása után a következőkben adjuk:

A játékosok, kik két táborra oszlanak, a célvonalok (*AB*) közé helyezkednek, mindenik tábor törekvése: megvédeni saját célkorlátját („goal“) s a labdát az ellenfél korlátján keresztülütni, de úgy, hogy a kereszttrúd vagy szalag alatt s az oszlopok közt elmenjen. Ha játszás közt a *CD* határvonalokon kívül esik a labda, akkor: „in touch“ azaz: játékon kívül-inek vagy holtnak, addig pedig, míg a határvonalon belül marad, „in play“ azaz játékban levőnek vagy élőnek tekintetik. Ha a labda játékon kívül esik, a legközelebbi játékos egyike azt a határvonalra hozhatja s onnan saját táborába dobhatja. Az „Asso-

ciation" szabályai szerint minden tábor vagy csapat 11 játzóból álljon egy kapitánnyal, kik netaláni kétes pontokban döntenek; jobb azonban, ha független bírák (Umpires) választatnak; ezek a célkorlátoknál veszik fel

3-ik ábra.

állításukat. Ha a játék vagy „parthie“ tartalma (p. o. egy órára) előre ki van szabva, akkor az idő leteltével a bírák vagy az időmérőnek „Elállj“ vezényszavára a játék azonnal megszűnik s azon fél marad győztes, mely legtöbb célrúgást tud felmutatni. A játék kezdete előtt sorsot húznak; a nyerő fél oldalt és korlátot választhat, — míg a vesztes fél az első rúgást végzi, tehát: megkezdí a játékot. A vesztes fél kapitánya most két jó játzót fog a korlát közelébe

küldeni, kiket „ügyelőknek“ nevezhetünk s kik azt minden eshetőség ellen megvédjék, két ügyes játzót pedig a „K“-val jelölt pontokra fog állítani, kiket „half-backs-nak“ hívnak, magyarul pedig „korlátosok“-nak nevezhetnénk. Az ellenfél kapitánya embereit hasonlólag állítja fel.

A játék egy helyből rugással („place-kick“) kezdődik a játzóter közepéből, az ellenfélnek pedig csak 10 yardnyira szabad közelednie, addig, míg a labda el nincs rúgva. Miután a kapitány elrúgta labdáját, társaival utána szalad, hogy tova rúgják s keresztül röptessék az ellenfél korlátján, s hogy az ellenséges csapat hozzá ne férhessen. Ez az ellenkező taktikát

4-ik ábra.

követi, t. i. mindjárt az „elrúgás“ után kapitánya vezetése alatt neki iramodik a labdának, hogy visszárúgja az első táborba. Ha valamely játzó a labdát elfogta, mielőtt ez a földet érintené, már nem szabad

újra elkapnia a labdát, a „goal“ megnyeréséig; akkor sem szabad a labdát elfogni, ha saját táborából azt valaki elrúgta.

Ha azonban egy játzó rendszerint elkapta a labdát, — akkor sarkával megjelöli azon helyet, a hol a fogás történt — s mely ponton túl nem nyomúlhat elő senki. Akkor egy kicsit hátra lép, hogy a szabadrúgás („free-kick“) jogát gyakorolhassa. Ez a rúgás lehet „place-kick“ (helyből rúgás) vagy „drop-kick“ azaz oly rúgás, mely előtt a labdát kezünkben lehelatjuk („drop“) [lásd 4-ik ábránkat] s mielőtt a talajt érintené, elrúgjuk. Rúgás után — társaiktól követve, — a játzó utána szalad a labdának az ellenséges táborba. Az ellenfél most útját állá a guruló Footballnak, s így mind a két csapat találkozá, körülveszi a labdát, minden egyes labdázónak törekvése lévén azt elrúgni.

Ez a játéknak legélénkebb momentuma és sokszor valódi tolongással végződik. A Rugby iskola játékaiban ezen alkalom a tüzes ifjúság által felhasználatik, hogy egymást szándékosan megrúgják, s a játzás verekedéssé fajul. Az „Association“ azonban szigorúan tiltja e visszaélést. Most megint elrugatik a labda — s ez tova röptül, követve a játzók seregétől, s átmegy a fent leirt phásisokon: vagy megfogatik, s a szerencsés fogó, sarkával vonalt húzá, egy szabadrúgással tova röptüti; — vagy „játékon kívül“ helyeztetik s visszahozatván a határvonalra, onnan visszadobatik ugyanazon pontról, mely ponton a határt átröptülte volt. Azon pillanatban, midőn a talajt érinti a labda, megint neki iramodnak a fürge játzók, s így tovább és tovább. Némelykor a „korlátosok“ közelébe gördül a Football, és ezek tudják, hogy mi teendők legyenek, mert nem hiába lettek oda állítva a kapitányuk által; vagy az ügyelők felé röpköd, vagy a célörzőnek meggyülik vele a baja, míg aztán a lapdát visszahajtania sikerül.

Ha a labda a korlát-vonalon (A B) túl röptetik azon csapat által, mely az ellenkező célkorláthoz tartozik, akkor az innenső korlátot védő csapat fog utána rohanni, s az, ki elfogja, a vonalhoz visszahozza és azt onnan visszárúgja, a korláttól 6 yardra. Ha pedig hátra rúgatik az innenső korláthoz tartozó csapat egyike által, — akkor a tulsó tábor van feljogosítva rúgásra, s a legközelebbi jelző zászlótól egy yardnyi távból kell azt valamelyik játzóknak a vonalról lerúgnia. Mind a két esetben a többi játzók 6 yardnyira visszavonulnak a labdától, míg az el leend rúgva.

A labdát sem vinni, sem tenni vagy lökni nem szabad; kivételt csak a célörző képez, ki korlátja megvédésében a labdát elütheti kezével, de vinnie azt nem szabad. A gátörző játék közben kiléphet, s egy játzó által helyettesítheti magát, de ez csak egyszer történhetik a játék tartama alatt.

A célrúgás nem könnyű feladat. — Ha a labda oly szerencsésen esik, hogy a játzóter kellő közepén a cél korláttal egyenes irányban s tőle csak körülbelül 15—25 yardnyira fekszik, — akkor a legjobb rugó lesz kiküldve a döntő rúgás végzésére, míg az ellenséges tábor korlátvonalán kívül megáll, s az egész társaság feszült figyelemmel lesi a végzetes momentumot. Most neki iramodik a rugó, s egy ügyes rugással keresztül röptüti a footballt a korláton, s a tábor győzelmet kiált.

A cél szerencsés átugrása után, oldalt cserélnek a táborok, s a szerepek változnak — az előbbi védő csapat most támadóvá lesz. A kiszabott idő le-

telte után, azon tábor lesz győztes, mely legtöbb „goal“ vagyis célrugrást tud előmutatni.

Ennyit röviden és futólagosan a Football érdekes, hevítő és sok élvezet nyújtó játékaról, melyet bár nemsokára hazai ifjúságunk köreiben megghonosítva láthatnánk!

Egy történeti adat Róbert Károly korából.

Róbert Károly magyar királynak a különféle ünnepélyek szerint, melyekben részt vett, változott öltözete is. Békében, midőn családi körében otthon élt, vagy az urakat fogadta magáúál, a fegyveres öltönyt és fegyvereket félrevetve, biborköpenyt viselt, arannyal és ezüsttel gazdagon áttörve, kirakva drágakövekkel, valamint ritka nagyságú és szépségű gyöngyökkel. Lábaik szintén kiváló szépségű gyöngyökkel ékesített lábbeliek fűdték, melyekre aransarkantyú volt verve, mint az aransarkantyús vitézek főnökének; fején pedig korona nyugovék szinaranyból. Hogy azonban ily koronát állandóan, vagy csak hosszabb ideig is viselt volna egyfolytában, nehezen hihető, már csak a nagy súlynál fogva is, melyet nyomhatott, bármily finom mű lett légyen az. A királynék, midőn koronát tettek fejükre, előbb pompás szövetű kendőt borítanak reá, nehogy a nagy súly és alsó karika fejüket fölötte megnyomja. Valószínűbb, hogy a király csak időnkint tette föl koronáját, mint jelvényét királyi méltóságának és hatalmának; egyebként pedig az csak mellette a koronapárnán feküdt.

Nem kevésbé pompás volt a király tornaöltözete, melyet a tornagyakorlatok alkalmával öltött magára; ép úgy nem az, melyet használt, midőn lovag- vagy dárdajátékokban vett részt. Ezenkívül még hadi öltönye érdemel kiváló figyelmet, remekművű és kitűnően készült fegyverekkel. Mindhárom öltözetének arany sisakok tették kiegészítő részeit, melyeknek főekességét a körülök vert és azok alsó részét képező arany koronák, valamint azon időben mesés értéket képviselő diszes strucz tollak alkották.

A lovakon, melyeket a király használt — ezek közül három rendszeren kitűnő, válogatott és a királyi lovászok által jól betanított mén volt, külön mind-egyik a tornára, dárdajátékokra vagy hadviselésre alkalmas — egész halmaza ragyogott a drágaságoknak. Takaróik a legpompásabb biborból készültek, terhelten gyöngyök- és drágakövekkel. A zablák, kengyelek s más közönségesen vas tárgyak, melyek a hátsó teljes felszereléséhez megkívántattak, vert ezüstből valának; míg a kötőfékeken és egyéb hálózatokon a kötél vagy bőrszija helyét finom selyemanyag pótolta. Úgy, hogy minden paripa nem megvetendő vagyont hordott magán, ha hátára Róbert Károly, a király ült.

Dr. Kerékgyártó Béla.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az előfizetési díj mielőbbi beküldését tisztelettel kéri a kiadóhivatal azon tiszt. olvasóinktól, kiknek előfizetése lejárt. A negyedévi 2 frt (vagy félévi 4 frt s egész évi 8 frt) legcélszerűbben postautalvánnyal küldhető Aigner Lajos könyvkereskedésébe (Budapest, IV. ker., Váci-utca 1. szám.)

Porzsolt Kálmán, lapunk egyik szerkesztője — dr. Bakó Sándor kiváló jelességű orvos nagysikerű gyógykezelése folytán — betegségéből felgyógyulván s tüdőlési útjából (Dél-Tirol és Felső-Olaszország) is hazatérvén, a szerkesztőségben ismét megkezdette munkálkodását.

A Magyar Velocipéd-Club alakuló rendes közgyűlését a „Nemzeti szálloda“ kis termében f. hó 14-én tartotta meg. Az ideiglenes bizottság összes jelentésének felolvasása után egyhangulag közfelkésedéssel elnökül ifj. gróf Festetich Pált választotta meg. Mely után a választmány a következőképp alakult meg. Rendes tagok lettek: Eszterházy Mihály gróf, Teleki József gróf, Porzsolt Jenő, Porzsolt Kálmán, Rémi Zsigmond, Vermes Lajos, Szatmáry Oszkár, Kaszás István, Vándory József, Rémi Róbert, Palánszky Miklós és Klem-Mayer Aladár. Póttagok: Kuster Ferencz, Péter János, Tassy Géza. — A számvizsgáló bizottság tagjai pedig: Russer Emil, Katona László és Baykay József urak lettek. A választmány f. hó 24. gróf Festetich Pál elnökle alatt tartotta első ülését; hol is a közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után a club tisztikara választott meg. Titkár Nagy Gyula, helyettes titkár Vándory József, pénztárnok Bartay Vuits István urak lettek. Rendes tagul elfogadtatott Spilka Sándor úr, Lovrich Sándor és Stojanovich Jenő urak kilépését igazolta a gyűlés. A szükséges teendők programját megállapítván, a Kaszás István úr által ajánlott kirándulási sorozatot fogadta el az ülés, mely után a jövő ülés két héti határideje elhatározatván, a gyűlés feloszlott.

Kirándulások ápril végéig: Márczius 25-én, est-törtök: 15 kilométer Tétény „Hunnia“ v. e. együtt s 28. Vasárnap Gödöllő, 28 kilométer. Ápril: 4-én, vasárnap Torbágyra 18 kilométer, 11-én vasárnap Taksonyra 21 kilométer. 18-án 1 óra d. u. Vácra 33 kilométer, 24-én Husvét-szombat Salgó-Tarjánba két napi kirándulás, diszes fogadtatás, verseny és táncmulatsággal egybekötve.

Az alapszabályok sürgősen kinyomatnak és a tagoknak szétküldetnek. A „Herkules“ támogatása pedig a club helyzetének arányában lelkesülten elfogadtatott.

Nagy Gyula, titkár.

Nagy Sándor postafutárja. Az Olympiában folyó ásatások közben egy igen érdekes emléket hoztak napfényre, még pedig nem esetlegességből, hanem régi történeti adatok nyomán. A német birodalmi postaigazgatóság ugyanis — vonatkozással Pausanias „Görögország leírása“-nak egy passzusára, — megkérte dr. Curtiust, hogy az ásatások közben legyen figyelemmel egy szoborra, mely Nagy Sándor postafutárjának (Hemerodromen) a kréai Philonidesnek az olympiai játékokban aratott győzelmét örökíti meg, s melyet Pausanias Altisban tett látogatásakor megszemlélte. A mint dr. Treunak egy Olympiából dr. Stephan kir. főpostamesterhez intézett leveléből kitűnik, Philonides ezen szobrának homokkő-talapzatát, tisztán olvasható felirással, Olympiában csakugyan megtalálták. A felírás következő: Sándor király napifutárja és Ázsia bejárója, Philonides, Iotosnak fia a kréai Chersonnesosból, szentelé ezt az olympiai istennek. A homokkő-talapzat gipszöntvényét a német birodalom postamuzeum történelmi gyűjteményébe helyezik el.

Kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 2.
Aigner Lajos könyvke-
reskedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre . . . . . 2 frt.
Félévre . . . . . 4 frt.
Egész évre . . . . . 8 frt.

Egyes szám 20 kr.

Hirdetések díja: két hasábos
petit sorért 25 kr.

HERKULES

TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ

PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, IV. ker., Belváros
Lipót-utca 50. szám.

Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Bérmertelen leveleket nem
fogadunk el.

Tartalom: Tíz év múltán. (Szentkuthy Elemér.) — Rend-
kívüli erejű magyar férfiak. (Kelet.) — Trainirozó ve-
locipéd. (Boday Dénes.) — A vitörvívás iskolájából.
[Két képpel.] — Athleta-versenyek. — Csónakász
eleve-ek. (Fülepp Kálmán.) — „Magyarország bajnoka.”
(Schwanda Gusztáv.) — Különfélék. — *Tárca:* Az
„első fecske.” (Julius.)

Tíz év múltán.

A napokban múlt tíz esztendeje, hogy egy lel-
kes magyar mágnás, kinek bült tetemei már a föld-
ben nyugszanak, Esterházy Miksa gróf mozgalmat
indított a nemzet ifjúsága közt, a testgyakorlatok több
addig ismeretlen nemének terjesztése érdekében.

Akkor a jeles tornászok egy bátor kis csapatja
párosulva az arisztokrácia tagjaival együletet alakított
„Magyar Athletikai-Club” czímmel, mely feladatául
tűzte ki, hogy kissé németes és egyhangú testgyakor-
lásunkba oltja az angol-görög athletikát, élénkítő esz-
közül fölhasználja és divattá teszi a nyilvános verse-
nyeket s általában a nagy közönség soraiban terjeszti
a józan testedzés tanait és elveit.

A fölvetett új eszmék valóságos forradalmat
idézték elő a testgyakorlatok ügye iránt érdeklődők
körében, az athléták és tornászok között erős elvi
harcz és nemes vetélkedés támadt, a melynek kétség-
kívül igen jótékony hatása volt, mert az érdeklődést
növesztette és terjesztette s e mellett tisztázni segített
az eszméket.

A fiatal egyesület különösen a néhány jeles
tagja által elért kiváló testi ügyesség folytán hamar
népszerűsége vergődött s két irányban igen nagyre-
ményű munkásságot kezdett meg: először is társadalmi
közvetítő szerepet játszott az arisztokráta-osztály s a
lateiner-osztály közelebb hozásában; másodsor a tor-
názás rendszerének módosításával és kibővítésével előre
készítette a talajt a magyar nemzeti testgyakorlat ki-
fejlesztéséhez.

E nagy reményekkel kezdett két irányú mun-
kásságnak mi lett az eredménye tíz évi fáradozás után?

Ha őszintén akarunk felelni e kérdésre, úgy
mindenesetre csak kedvezőtlen választ adhatunk: a
magyar athletikai clubtól az arisztokrácia egy idő óta
teljesen távol tartja magát s a mi a club testgyakor-
lati feladatait illeti, ezeket nem csak hogy nem oldotta

meg, hanem épen most tíz év múltán áll azoktól leg-
távolabb: egy népiskola szerény tornatermében élvezi
a vendégszeretetet olcsó, de nem dicsőséges kényelmét
most a club, de gyakorlataira most még annyi athléta
sem jár, mint ezelőtt a legrosszabb időben s nem csak
hogy a magyar nemzeti testgyakorlat megalapításáról
még szó sem lehet, hanem az egyoldalú angol atletika
szempontjából bírálva is a club működését, elégedetlen-
ségünknek kell kifejezést adnunk.

A tíz éves jubileum mindenesetre kétséges sőt
igen szánalmas viszonyok között köszöntött rá a ma-
gyar athletikára s erős optimismusra van szükségünk,
ha ennek a közel jövőben szebb sikert akarunk jósolni.

Még csak nem régiben is az általános sportszö-
vetkezet megalapításával, több impozáns nemzetközi
verseny rendezésével, a magyar atletika s az athletikai
club történetének megiratásával az athleta-esarnok alap-
követételével stb. akarták ezt a jubileumot megülni.

S mi lett most mind ebből?

Tartottak egy bankettet!

És ezen a banketten mondtak igen sok szép
dikeziót, kétségkívül ettek és ittak is sok minden jót,
de maga a testgyakorlat ügye ott van most is a —
kátyuban.

Kivánjuk és óhajtjuk, hogy azok az erők, kik
most vezetik a club életét, mi hamarabb megtalálják
azt az eszközt, melylyel a magyar athletikát föl lehes-
sen virágoztatni s az athletikai club rövid idő múlva
ismét visszanyerje régi jó hírnevét.

Szentkuthy Elemér.

Rendkívüli erejű magyar férfiak.

(Történeti böngészet.)

Hogy erőteljes nemzetünk nem szűkölködött nagy
erejű embereken, bizonyítja a történelem, mely nem
egyet érdemesített arra, hogy, mint erejére nézve is
kitűnőt, a többi közül kiemelje.

Honfoglalásunk első századában találkoznak mind-
járt a roppant erejű Botond vezérrel, ki Konstantiná-
poly falai alatt, a két magyart földhöz ütni ígérkező
óriás göröggel, egyedül ment ki birokra, így szólván:
„Én vagyok Botond, igaz magyar, végy magad mellé
két görögöt, hogy az egyik lelketed fogja föl, a másik
pedig testedet temesse el.” S hogy erejét kimutassa,

buzogányával oly nagy rést vágott Konstantinápoly réz kapuján, hogy azon egy öt éves gyermek ki és bebujhata. Majd egy kis órai tusa után a görögöt földhöz vágta, hogy az lelkét azonnal kiadta.* Botond utolsó győzelmes hadjáratából — melyet a németek ellen viselt — megtérvén, a Névtelen szerint — esodálatosan kezdte gyöngülni, a világból elköltözék, és eltemették a Verőcze folyó mellett.**

De Lél vezérünk sem lehetett csekély erejű, ki a képes krónika szerint, kürtjébe belefújván, úgy vágta azzal föbe Ottó német császárt, hogy az szörnyet halt.

A XI-ik század második felében találjuk Salamon királynak már 1052 ben Pozsony ostrománál kitűnt, rettenhetlen vezérét, a nagy erejű Bátor Opost. Salamon király a csehek rablásait s betöréseit hazánkba, megtorlandó, majdnem egész Csehországot tűzzel-vassal pusztította, hol „Bátor Opos, Márton fia, bizonyos óriási termetű cseh, vele megbirkózáván, földre teríté; mely emlékezetes tetteért utóbb mindig dicsőítettett a király s a többi magyar urak által.“***)

Kitűnt Opos Nándorfehérvár ostrománál is. Salamon királynak a hercegekkel csatájában pedig, egy szintén nagy erejű, Péter nevű vitézt párvialdiban legyőzte; mintegy villámszerű ütással, lándzsájával szívét átszúrván. Ugyanezen csatában oly öldöklést vitt végbe, hogy jobb karja megmerevült s keze a kard markolához forradt.†) Salamon király a csatát veszve látván, Bátor Opos rettenetes karja által nyitott magának utat a szabadulásra.

*) Marci Chron 34.

**) Anon. LVI. fejezet.

***) Turóczy II., 48. fejezet.

†) Id. Forr. II., 52. fejezet.

Bátor Opossal még egyszer találkozunk a történelemben. Midőn ugyanis Salamon uralmát Magyarországon visszaszerzendő, Henrik német király segítségével az országba jött, Bátor Opos Nyitra ostrománál bámulatra ragadta Henriket rendkívüli ereje s vitézségével; úgy, hogy kérdezné a német Salamontól, lennének-e sok ily jó vitézek Gejza táborában. Salamon, nemzeti büszkeségétől elkapatva, a magyarokat dicsérni törekedő, fölkiálta: vannak sokan, vannak még sokkal jobbak is! Ha így van, mondá Henrik, ily vitézek ellenében többé vissza nem nyered uralmadat.*)

Bátor Opos ezentúl eltűnik, s hogy hol, vagy mikor végezte életét, nincs nyoma a történelemben. De nem lehetetlen, hogy a hű vezér továbbra is követte nyugtalan királyát, s ennek egyik háborújában végezte életét.

Bátor Opossal egyidejűleg történelmünk egyik kimagasló alakja, a szent életű László király híresedett el ereje s vitézségéről. Ő már a cserhalmi csatában megmutatta, hogy karjában nem közönséges erő rejlik, midőn egymásután négy kiváló erejű kúnra**) mért halálos csapást harezbárdjával, s noha nyil által súlyos sebet vón, az ötödiket is földre teríté. Majd, daczára súlyos sebének, mely utóbb szerencsésen begyógyult, Isten könyörületessége folytán, a hatodik magyar hőlyet rabló kún sen menekülhete előle, kit n nő földre vetvén, ott lelte halálát László hatalmas karja által.

A róla szóló legenda sem hagyja említetlenül nagy erejét. Egyebek közt ugyanis ezeket mondja

*) Id. Forr. II., 54. fej.

**) Quatuor ex fortissimis paganonum — mond Turóczy. II. 49. fej.

A „HERKULES“ TÁRCZÁJA.

Az „első fecske.“

Márziusi karczolat; írta Julius.

Ezt az eredeti elnevezést, melyet — mint érde- mest — a Herkules egyik levelezője megörökített, soh'se vindikálják a tisztelt vasparipások kizárólag maguknak. Nemcsak azok a szárnyas kerekék lehetnek „első fecskék“, hanem mi is, kik az előre jutás legközvetlenebb és mindenesetre legősibb módját gyakoroljuk, — tudniillik az apostolok lovait.

Mikor olyan váratlanul is jött! A hó közepén még az utolsó korcsolya-ünnepet — (nem mondom tiltók, hanem —) futottuk, s a végén már olyan tavaszi a levegő, hogy kivált délben bizvást holmi fia-nyárnak néznők és éreznők. Van is abban valami! Még a természet iránt legérzéktelebb könyv-moly is önkéntelenül felüti fejét, mikor íróasztalára esik a legelső napsugár, mely nem csak a tánczó porszemeket megvilágítani, hanem melegíteni is alkalmas.

A legelégedettebb természet is kapzsi lesz ilyenkor. Mi az a pár sugárnyaláb, mi azon a négyyszögű nyílason szűrődik át! Kapzsiságunk ilyenkor: az egészet — mely annyiakkal közös és mégis mindenkire osztatlanul stt — hamisítatlanul s egészében élvezi. De meg kell adni, az időjárás is követelő. Nem elégszik meg azzal, hogy a szobából kicsalt,

hanem valósággal ostrom alá fogja a szegény delinkvenst, már-már a vékony tavaszi kabátot is leolvasztja a hátáról.

Ekkor születik meg az első kirándulás terve. Kikeressük a legmagasabb csúcsot a vidéken, mondanom sem kell, hogy az a jó öreg János-hegy kalibája volt. Szerencse, hogy valami Tatra-csúcs nem látszik, mert bizonyos, hogy arra is vállalkoztunk volna.

S más nap — igaz, hogy kissé fővárosiasan, mert már tíz után volt — a budai temető háta megett vonultunk felfelé, ámbár a por akkora, hogy nyáron se' különb. De kivált egy társunk szerez nagy animót, mert nyelvének gummielásztikum-szerű hajigálásával olyan nagyszerűen utánozza a dobszót, hogy egy egész zászlóalj gyalogolhatna utána. Legkomikusabb, mikor az egyik dob elhallgatását s másiknak egy timbre-rel feljebb zakatolását utánozta. A bőrnadrágos svábok tiszteletteljesen néztek utána; — bizonyára valami kiszolgált dobosnak gondolták.

De konstátáltuk, hogy hat kiránduló már sok! Mert ha 3—3 ember telik, az már két pártot tesz. S az ellenzék, a hátulsó három, mind hevesebb agitatót kezdett. Mert volt benne minden fajtája az ellenzéknek: független, habarék, nemzetiségi.

De miért volt is csak az ellenzéki agitáció? Mi bizony nem a közigazgatási törvényjavaslatot tárgyaltuk, (ezt a szavazás után csak a főváros szokta teüni), hanem a hátulsó három nagyon is konzervatív kezdett lenni, s kijelenti, hogy ő egy lépést se' megy tovább a Fácánál. De a maradi párt, miután erélyesen kapacizáltatott (miben egy gyöngéd czélzás is volt a

róla: az isteni kegyelem mindenben felül emelte őt a többi emberek értékén; ő ugyanis kézre erős, tekintetre kellemes vala, egész külsején oroszláni erő és méltóság ömlött el; természetére oly magas, hogy vállaitól fogva kilátszott a többi közül.*) Ugyancsak a legenda említi róla, hogy seregével eltévedvén, messze járó földön vizet nem lelének, miért is serege szomját enyhítendő — rövid fohászkodás után — bárdjával olyant ütött a sziklára, hogy az megrepedt, s abból — ott összegyűlt — üdítő víz csorga ki.

Erejének s vitézségének híre annyira elterjedt, hogy midőn II. Orbán pápa kereszties hadmenetre ösztönözné Európa népeit, a szent földet bíró szeldsuki törökök ellen, egyakarattal ő választatott meg a hadmenet vezérévé. De ezen kitüntetést teljesítésében őt az 1095. július 29-én beállott halál megátolta.

A XIV-ik század közepe tájáról, egy szörnyű erejű magyar emléke maradt fenn, kinek Toldy Miklós nevet ad a költő Ilosvay. Ha olyan ember csakugyan élt akkor, — mi nem valószínűtlen — méltán megérdemlé a magyar Herkules nevet. Valamint minden rendkívüli dolog, úgy az ilyen roppant erő emléke is apáról fiúra száll, s Ilosvay is bizonyára a nép szájából merítette történetét. De azt is tudjuk, hogy a hagyomány nagyítva szokta előadni a történet eseményeket, hogy a tárgy vagy esemény szokatlanságát annál inkább szembetűnővé tegye. Így a regével határos, a mit a hagyomány említ róla. A hosszú szálfát végénél ragadván meg, s mozdulatlanul tartván, azzal jelezte meg az út irányát e roppant erő felett bámulatukban majdnem kövé vált kérdezőknek. Majd

*) Sz. László magyar király legendája. III. feje.

költő „sybarita vázára“), s így miután az alsó tábla dörmögve engedett, gyorsan mozgó tüdővel és nem lankadó lábbal folytattuk utunkat.

Még pedig a Fácántól a legegyszerűbb utat vettük, a sziklák mellett föl. S a maradi ellenzéket annyira ostromoltuk, hogy menten kivált közülük egy Szilágyi Dezső, s mint a legelsőék egyike ért fel a hegy gerinceire.

Ti étvágytalan, sáppadozó kisasszonyok és urfiak, kik csak úgy turkáltok az ételben! Tegyétek meg ezt az utat, s nincs az a szakács, ki oly jó főzött tudna csinálni, mint mikor mi az emberséges svábtól megkértük: „vasz ham'sz ten eszn?“ s mikor az elibénk tette a jó házikeyeret, s a tiszta, könnyű hegyibort. Azt mondják, a mai korban mindent meg lehet pénzen venni. Tagadom. Szeretném látni, hogy jutna ilyen étvágyhoz valaki, ha ki nem érdemelte!

S aztán egyéb is van ebben. Mikor a mell még piheg, s már a tetőre jutottunk fel, s a környéken nincs magasabb pont, magasabb hegy. S a megtett nem csekély munkának teljes tudatában vagyunk; s hozzá még az az éltető, ózonos levegő, melytől az ember kétszeres erőt érez magában, mint írószobája rendes levegőjében. S a gyönyörű kilátás a fejedelmi városra!

Valóban nem csodálkozunk, hogy sportkedvelő királyénék egy évben nem kevesebb mint háromszor gyalogolt fel e kies csúcsra.

Mi van is csak arra a márványlapra vésve:

Itt állt s nézett szét Erzsébet drága királyénék,
Hol koronázott fő tán soha sem vala még.

a malomkövet, melyen ült, veti föl a magasba, s az leesvén, porrá zúz egy incselkedő szolgát. Fegyvertelenül farkasokkal küzdök, melyek ki is múlnak hatalmas csapásai alatt. Pest utcáin a megvadult bikát — hatalmas hangjával megriasztván — vezeti szarvánál fogva a vágóhidra. Ereje azonban leginkább kitűnik az óriási cseh vitézzeli viadalánál. Az őt vivő csolnakot átrúgja a víz másik oldalára s az erején elijedt cseknek tenyerét vaskeztyűje daczára félig-meddig összezútván, azt pöblyöként rántja ide s tova, úgy, hogy annak teste szétmállani készül.

A hagyomány szerint e roppant erejű embert késő öregségében sem hagyta el ereje, oly eseményeket beszélvén róla, melyek méltók az utókor bámulataira.*)

Többet s bizonyosabbat írhatunk, a szintén szörnyű erejű — derék bajnokunkról, Kinizsi Párról. Őt a krónikások is mint az erő és vitézség mintaképet említik. Az egykorú Bonfin szerint alacsony származású, a gabonaőrlo malomból katonaságba lépven, Magyar Balázs alatt szerezte első érdemeit. Született Kinis helységben, honnét neve is eredet; (születése idejét nem említi) hallatlan testi és lelki erővel bíró, alakra, erőre s izomzatra nézve Herkuleshez hasonló. Az apai malomban nevelkedvén, gyakran roppant terheességű gabonát, olykor nagy hordó bort, melyet kocsí nem bírt, minden segítség nélkül, egymaga tovább cipelt. Magyar Balázs őt csakhamar annyira megkedvelte, hogy nem csak fokónként nagyobb tisztségre emelte, hanem neki leányát is nőül adta.**)

Az akkori kort a görögökével összevető Bonfin, Kinizsit Ajaxhoz hasonlítja.

Brankovics az ő rokonának s így nemesi vérből eredetnek vallja Kinizsi Pált, őt Knez Pavelnek nevezvén; miből kiindulva Engel tagadja, miszerint Kinis helységtől vette volna nevét. Ismét mások szerint csakugyan molnár legény volt s Mátvás király egy alkalommal vadászkisérétével megszomjazván, tőle ivóvizet kért, mire ő egy iszonyú malomkövet megragadván, azon nyújtá át a korsót, az ereje fölött elképedt királynak s kíséretének. Majd a király elmetehetéseit tapasztalván, kérdést intéze hozzá: volna-e kedve katonává lenni s alatta szolgálni, mit Kinizsi megértvén, a malmot odahagyta s nagy öröm jelei közt felcsapott katonának.

Rendkívüli erejét a nép is csakhamar tudomásul vette, hol is maradékról-maradéokra szállt. De valamint mindenütt, úgy itt is túlbecsülte erejét a hagyomány, oly dolgokat regélvén róla, melyek majdnem hihetlenséggel határosak. A többi közt, hogy egyszer, — vadászat alkalmával — a vadászokra előrohánó hatalmas medve fejét egy csapással választá el a törzstől. különben életlen kardjával. Az új vert vas patkót ujjai közt törte ketté. A lejtőn gördülő szekeret úgy megtartotta, hogy azt aztán négy ló sem lón képes helyéből megmozdítani.***)

Őt különben akár rokoni befolyás, akár jeles tulajdonai csakhamar magas méltóságokra emelték. Már 1468-ban mint mármárosi főispánt találjuk a király kíséretében, a csehországi hadjárat alkalmával. Ez

*) Az egész regés történetet megtalálhatja a t. olvasó Arany János gyönyörű költőességgel megírt „Toldy“-jában.

***) Bonfin Rerum Hung. IV-ik tized, II-ik könyv, VII. kiad. 567. l.

****) A nép még nem egy helyen, ma is beszéli a csodás erejéről híres ember tetteit. Különösen a molnárok, kiknek példányképe lett a hatalmas molnárlegény.

arra mutat, hogy ő nem egyedül a katonai pályán működött, valamint, hogy a nemességből való volt.*) Nem sokkal később pedig temesi főispán (comes praefectusque regionis) lett, a tartománynak a becsapdosó törökök elleni védelem reá bízván. Ennek azután becsületesen meg is felelt. Temesi főispánsága alatt történt, hogy Ali bég, míg Mátyás király az ország alsó határait erősíté, 60 ezer emberével Erdélybe tört. Erdély akkor a — Bonfin szerint szintén kiváló erejű Báthory István vajdasága alatt volt,**) ki a törökök közeledtével híret vevén, seregeit összegyűjti, s Kinizsi Pált is segélyre hívja föl. Addig is míg ez a segélyvel megérkezék, maga a harcot, a zsákmánnyal már jól megrakódott töröktől elfogadja. Kis serege azonban Kenyérmezején a nagyszámú törökségtől megnyomatik, Báthory maga már hat sebből vérzik, s a csatát már veszve hiszi, midőn a várva-várt segély, Kinizsi, s emberei képében, a halmokon megjelenik. Átlátván a veszedelmet Pál vezér, „sietett léptekkel a törökökre rohan, kik közül, mindjárt az első összecsapásra sokan elesnek.“ Kinizsi, kettős karddal övezve, mint dühöngő oroszlán, roppant pusztítást visz végbe a törökök közt. A lováról is lerogyott, gyöngülő, de inkább a hitetlenek, mint saját vérétől elázott vajda, látván az ellen rémtületét, gyanítá mi történt. Majd Kinizsi áttörvén magát a törökökön Báthory kis csapatáig, a csatazajt is meghaladó, hatalmas hangjával kiálta: Báthory hol vagy? sértetlen vagy-e még? Ha élsz felelj: én vagyok Kinizsi Pál. Megértvén pedig a vajda Kinizsi jelenlétét: Itt vagyok — szóla, és élek még. Majd együtt megújítván a támadást, az ellenállani képtelen Ali bég, látva az övéi veszedelmét, rendetlen futásnak eredt, s seregétől követve a hegyek közé menekült. Kinizsi kedve, a véres diadal után, kiderülvén, elhatározá a hullák fölött tartani meg az áldomást. Az ellenség elfoglalt táborában talált nagy mennyiségű eledel s bor előhozatván, a vitézek lakmározni kezdenek. Majd a tiszta bor (vinum aequum) tüzesítő hatása alatt, éktelen kiabálás közt tánczra kerekedtek. Kinizsi Pál jókedvében, fogaival, kezei minden segítsége nélkül, egy megölt vitéz hulláját a földről megragadván, azzal lejté el — mindnyája nagy bámulatára inkább, mint nevetségére — a hadi tánczot. Magát Herkules nevére méltónak mutatá.***)

A törökök közt is csakhamar ismeretes lett, s már neve is rettegésbe ejté őket. 1481-ben már mint országos főkapitány, hadjáratot intézett a török tartományok ellen, s nem kis kárt okozott nekik pusztításai által.†) Majd Dóczy Péterrel egyesülve, a szendrői basának 3000 emberét levágván, hadát megfutamtotta. Ő azonban utóbb — kit Mátyás király alacsony sorból emelt magas tisztségekre, benne szintén hatalmas támaszt remélvén nyerni, törvénytelen ágból eredett fia számára — fiát elhagyta, s az ellenpátra szegődött. Kelet.

Trainirozó velocipéd.

Alkatrészei: Egy meglehetősen nagyságú, hosszúkas vastalpaczat, ennek két oldalán 2 kis kerék, melyeknek kerülete bevágott, úgy hogy a velocipéd

*) Gróf Teleki, Hunyadiak kora IV. köt., 29. l.

***) Tantam praestantium vivorum foecunditatem protulit illa aetas, ut vix totidem Trojanus aequus peperisse videatur, mondja az egykorú Bonfin. IV. tiz., II. k. 567. l.

***) Bonfin R. H. IV. tiz. IV. könyv 626.—631. l.

†) Horváth M. M. T. II. k. 517—517. l.

nagy kerekének kerülete beleillik. A talpaczat elején egy széjjelálló vaslemez van erősítve; ezen áll 2 vékonyabb hosszú vasrúd, mely a velocipéd kormányához erősítetik. A vastalpaczat elején, az első kis kerék mellett, csengetyű és órakészülék van. Végre ezen talpaczattól különálló kisebb vaszsámoly, melyre a velocipéd kis kereke támasztatik fel. Bármilyen nagyságú gép is ráerősíthető. A gép különben arra való, hogy ha valamely velocipéd versenyre trainiroznák, s esetleg az esős idő akadályozna a szabadban gyakorolni magunkat; hogy tehát félbe ne szakíttassék a training, ráerősítjük velocipédünket a gépre, mely a legszűkebb szobában is elfér, felülünk rá, s hajtjuk bármely távolra is. A mellett az az előnye is megvan, hogy tetszés szerint alkalmazhatjuk, illetőleg igazíthatjuk bármilyen minőségű útra, lehet sima aszfalt, homok stb., csak a kis kerekek tengelyénél levő csavart húzzuk meg.

Továbbá nagyon fontos az, hogy alant a talpaczat elején, a kis kerék mellett van egy készülék, csengetyűvel ellátva, mely összefüggésben van a mellette levő kis kerékkel, melyet a velocipéd nagy kereke forgat; ez pedig a megtett utat jelzi, ugyanis ha egy angol mértföldnyi utat hajtottunk a nagy kerékkel, a készülék csenget. Így tehát a hajtási időt is tudhatjuk pontosan, mert az órát magunk is nézhetjük hajtás közben.

Mindamellett elég tökéletes készülék, a mellett, hogy elég olcsón szerezhető meg, a mennyiben ára nem több mint 45—50 forint.

Budapesten különben majdnem ismeretlen, alig lesz használatban több mint egy vagy kettő. A velocipéd versenyekre készülőknek szíves figyelmébe ajánlom.

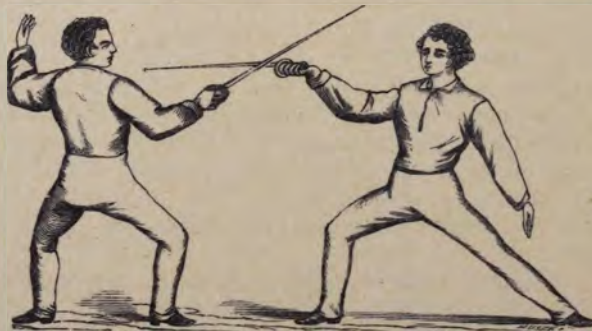
Boday Dénes.

A vitórvívás iskolájából.

(Két képpel.)

A kard és a vitórvívásnál megkülönböztetnek alsó- és felső- vagy magas védéseket. Ez elnevezés nem a szúrás vagy vágás céljától veszi elnevezését, hanem a védő fegyver tartásából.

Ha a vitór markolata a vitór hegyénél alacsonyabban van a védésnél, úgy ez alsó parád. Ilyen az első ábránkon bemutatott quart szúrásnak quart parádja. A jobb oldalon álló kilépéssel quartot szúr, míg ellenfele a törnek jobbról balra nyomásával quarttal védi.

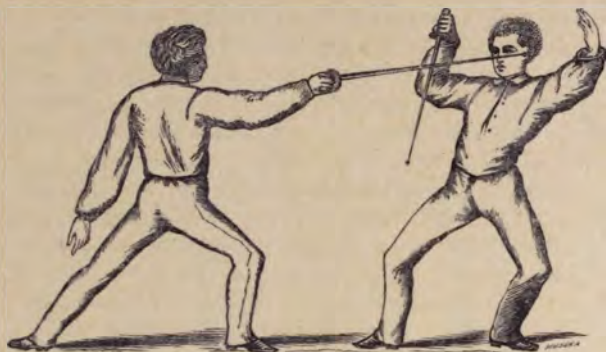

1-ső ábra.

Megjegyzendő e szúrásnál, hogy több jeles vívómester a quartnak ilyen kiszúrását nem engedi, hanem csak a terezállásból; tehát így előbb a quart állásból

gyorsan degagét kell csinálni és a terezt oldalon szúrni a quartot, melyet az ellenfél a másik alsó paráddal a tereztet véd, a tört balról jobbra nyomván el. Van ezen kívül még a mély quart parád.

A magas parádoknál a markolat fent áll, míg a törhegye lefelé tekint, mint ezt a második ábránkon a

2-ik ábra.

jobb oldalon álló vívónál láthatjuk. A baloldalon álló vívó kilépéssel tereztet szúrt és az ellenfél a szúrászt primmel védi. A legkitűnőbb magas parád a demicercele, melynél mint a quartnál a tenyér felfelé van irányítva s a hüvelykujj jobbra néz. A harmadik magas parád a seconde, mely hasonlóan igen használt védés. A secondenál a kézfej van felfelé fordítva és a hüvelykujj balra néz.

A magas és alacsony parádok mikori használátára az a főszabály, hogy magas szúrás után a rípostot magas paráddal védjük, ép így az alsó után alsóval. Különösen a demicercele védést azonban igen előnyösen használhatjuk alsó állásból magas állásba jövése, így például, ha az ellenfél tereztállásból degagével szúr úgy, mi ezt demicercelevel védjük és ugyanazt szúrjuk vissza.

Athleta-versenyek.

A magyar athletikai club nyilvános tavaszi viadalát május 23-án d. u. fél 3 órakor rendezi, melynél a nevezési zárnapp május 2-án. A verseny-sorozat ez:

I. Távverseny. Nyílt verseny. Résztvehet minden magyar testgyakorló- és sport-egylet gentleman műkedvelő-tagja. Győztes, ki 30 percz alatt legnagyobb utat hagy hátra. Elsőnek egyleti ezüstérem és tisztelet ajándék, másodiknak bronzérem. — A tiszteletdíj azonban csak azon esetben adatik ki, ha a győztes a kiszabott idő alatt legalább 7000 métert tesz meg. — 4 angol mérföld és 600 m.

II. Esterházy-díj. (Sik futás.) Zárt verseny. Táv: 913 m. Díjak: Elsőnek a club ezüst érme, és ha a távot 11 mp. belül futja meg, Esterházy Mihály a M. A. C. alapító tagja által felajánlott tiszteletdíj adatik: másodiknak, ha a távot a kitűzött időn belül befutja, bronzérem adatik.

III. Nagy kerékpár (bicycle) verseny. Nyílt verseny. Résztvehet minden magyar testgyakorló- és sport-egyesület műkedvelő tagja. Távolság 6436 méter. — Első díj a club ezüst érme és tisztelet ajándék, másodiknak bronzérem.

IV. Bajnoki távolugrás. (Második vetélkedés.) A bajnoki mértéket 560 cm. távolságnak átugrása képezi. Ha a legnagyobb ugrás is ezen alúl marad, akkor ez nem bajnoki, hanem csak egyszerű versenynek tekintetik. Díjak: a) győztes, ha a bajnoki mértéket elérte, a club ezüstérmét s a bajnokjelöltséget nyeri, illetőleg megtartja s reá nézve a M. A. C. bajnoki szabályai kötelezők. A második győzelemért a club ezüstérmét, a harmadik döntő győzelemért állami aranyérmét, serleget és bajnoki címet nyeri; b) 538 cm. távolságnak átugrása, a M. A. C. ezüstérmével; c) 507 cm. távolságnak átugrása pedig bronzéremmel díjazatik. Ezen alúl nincs díjazás. — Minden vetélkedő, — a próba-ugráson kívül — három ugrást tehet: a próba-ugrás azonban nem kötelező és nem számít. Előre esés az ugrásban jó, visszabukás nem számít. Három ugrás közül a legjobb számítatik. Védő: Gr. Kinszky Nusi bajnokjelölt.

V. Súlydobás magasba. (Zárt verseny.) Súly 12 kgr. Minden versenyzőnek minden magasságnál 1 javító-dobás engedtetik. Ki ugyanazon magasságban a nádat kétszer ledobja, eláll. A verseny 2 m. táv és magasságnál kezdődik. Győztes az, ki a súlyt legmagasabba dobja. A dobás ugródeszkáról történik. A ki a deszkáról dobás közben vagy utána előrelép, ezt a dobást elveszti. (Ismétlés esetén eláll.) Elsőnek ezüstérem és tisztelet ajándék, másodiknak bronzérem.

VI. Tanulók versenye. Sikverseny. Táv 200 méter. Résztvehetnek 16 éven alóli középiskolai tanulók. Elsőnek tiszteletdíj. Tét nincs, nevezhetni a verseny napján a helyszínén.

VII. Háromkerék (tricycle) verseny. Nyílt verseny. Résztvehet minden magyar testgyakorló- és sport-egylet gentleman műkedvelő-tagja. Távolság 2 angol mérföld. Díjak: győztes a club ezüstérmét, tiszteletdíjat; a második ezüstérmét; a harmadik bronzérmét kap.

VIII. Magas-ugrás. Nyíltverseny. Résztvehet minden magyar testgyakorló- és sport-egylet műkedvelő tagja. Az iram tetszés szerinti, az elugrás a deszkáról történik (melynek magassága az eredményből levonatik.) A deszka távolsága az átugrandó nádtól 120 cm. A ki a nádat ugyanegy magasságban kétszer lelti, vagy a talpával sodorja, vagy ugyanazon magasság átugrásánál kétszer leesik, eláll. — Egyenlő legmagasabb ugrás esetében a versenyzők kívánatára 150 cm. magasságnál verseny újra kezdődik. Első egyleti ezüstérmét és tisztelet-ajándékot, második bronzérmét nyer.

IX. Gátverseny. Zárt verseny. Távolság 320 m. 10 gáttal 85 cm. magassággal. Elsőnek egyleti ezüstérem és tisztelet-ajándék, másodiknak bronzérem.

X. Vigaszverseny. (Versenyjárás.) Versenyezhetnek mindazok, kik a viadal napján első díjat nem nyertek. Nevezés a helyszínén az egylet titkáránál. Távolság 500 m. Első beérkezőnek a díjat a tagok adják.

A nevezések, melyeknek az illető verseny megjelölésén kívül — tartalmazniuk kell még a versenyző vezeték- és keresztnévét, polgári állását, lakhelyét és versenyszíneit — a kitűzött határidőn belől, írásbelileg, zárt borítékban, a melyen, hogy nevezést tartalmaz, megjegyzendő, — a tét esatolása mellett, — a M. A. C. titkárságához, Budapesten (Lónyai-utca 7. sz.) adandók be. — A versenyek egyes pontjai között 10 percz szünet tartatik. *Totalisateur működni*

fog. — Az összes versenyeknél a tét 1 frt. bánt 1 frt. — A versenypropositiókban nem szabályozott kérdésekre nézve a M. A. C. általános szabályai irányadók. — A viadal bármily időben megtartatik.

Csónakász eleve-ek.

A nemzeti hajós-egylet ezennel az eleve-intézményt hozza be, melyre nézve a következő szabályokat állapítja meg:

1. Eleve lehet a budapesti tudomány- és műegyetem minden rendes hallgatója, kit a választmány egy egyleti tag ajánlata alapján felvesz.

2. Mindenki csak egy evezési évadon át lehet eleve, a választmány azonban kivételesen megengedheti, hogy valaki egy második evezési évad alatt is mint eleve működjék.

3. Az elevek száma 12-nél nagyobb nem lehet.

4. Az elevek az erre felkért egyleti tagok felügyelete alatt fognak kiképeztetni, és felügyelet nélkül a Dunára menniök nem szabad.

5. Minden eleve havonként 3 forintot köteles fizetni, addig, míg eleve lenni megszűnik.

6. Az elevek az egylet rendszabályainak alá vannak vetve, s azokhoz és a választmány határozataihoz szigorúan alkalmazkodni tartoznak.

7. A választmány az elevelétől e minőséget bár mikor megvonhatja, ha:

a) testalkata, vagy egyéb okok miatt az evezésben kellő előmenetelt nem tanúsít;

b) ha egészsége az evezés által kockáztatottnak látszanék;

c) ha a rendszabályokat és a választmány határozatait meg nem tartja;

d) ha kilépését a választmány más okokból kívánatosnak látná.

A kik eleve-ek óhajtanak lenne, e hó 20-ikáig jelentkezhetnek alólírtnál s minthogy az eleve-ek száma 12-nél több nem lehet, a jelentkezés sorrendje szerint fognak felvétetni a jelentkezők.

Budapest, 1886. április 7-én.

Fülepp Kálmán,
a nemzeti hajós-egylet
igazgatója.

„Magyarország bajnoka.“

(Levél a szerkesztőhöz.)

Daczára annak, hogy hazánkban az embersport virágzásnak örvend, mégis fordulnak elő néha oly szabálytalanságok és helytelen eljárások, melyek arra indítanak engemet, hogy néhány szóban elmondjam az engem is érdeklő dolgok felett nézeteimet és kérdést intézsek a t. szerkesztőhöz ugyanez ügyben!

N. Vermes Lajos úr közzétette a „Szabadkai Torna-Egylet“ ez idei nagy versenyeinek kivonatos propositióit, a melyekben az is olvasható, hogy a bajnoki versenyek győztese a 3-ik viadal után: „Magyarország bajnoka“ czímet nyeri! Ez az a mi arra indított, hogy e sorokat megírjam.

A magyarországi sportemberek rendszeren mosolyognak a fenti czím említésénél és azt állítják, hogy a Sz. T. E.-nek nincsen joga ilyen czímet osztogatni.

Nem akarom azon — néha naiv — okokat leírni, melyekkel ilyenkor érvelni szoktak, csak azt bátorodom megjegyezni, hogy én sem helyeslem teljesen ezen czím kiadását. Ugyanis: mi történik, akkor ha más sportegylet ugyanolyan versenyt rendezne és ugyanezt a czímet adja a győztesnek? *Hazánkban ekkor ugyanegy időben 2 teljesen megegyező bajnoka lesz!* Már pedig ha valaki tényleg „Magyarország bajnoka“ akkor egy időben csak ő magányosan lehet az, mert két legjobb nem lehet! De kiirhatná még több egylet is ugyane czímet és a konfusio még nagyobb volna. Pedig ez igen egyszerűen volna olyképen elkerülhető, ha a győztesnek „Magyarország palicsi bajnoka“ czímet adnák, a mily czím kiadásának jogát a Sz. T. E.-től nem vitathatja el senkisé, ép úgy, mintha pl. a Balaton-Egylet rendezne egy nemzetközi úszóversenyt a Balaton átúszására, joggal kiadhatja a „Balaton bajnoka“ czímet! Mert nézetem szerint „Magyarország bajnoka“ czímet semmiféle club vagy egylet nem adhatja, legföljebb országos jellegű sportszövetkezet.

Külföldön fenáll ugyan az a szokás, hogy valamely régebben létező egylet kiírja az „országos bajnoki“ versenyeket, mint ezt pl. Bécsben a „Wiener Bicycle-Club“ teszi; hát a többi egyletnek nincs joga hasonnemű versenyt kiírni? Azt hiszem bármely a ministerium által megerősített hasonnemű egyletnek jogai egyenlők; pedig ha ifjabb egylet ír ki hasonló versenyt, az „öreges“ mindjárt zúgolódnak.

Mi lesz ennek következménye? Minden tegnap alakult egylet kiírja holnapra bajnoki versenyt; és minthogy szép hazánkban mindig járnak idegenek, kik általában jobban vannak trainirozva, — azok fogják elnyerni a bajnokságokat és a külföld szinte hemzsegni fog „Magyarország bajnokaitól“, kik ezen szép czímre ép oly váratlanul és könnyen tettek szert, mint néhány magyar a homályos osztrák bajnokságát nyerte. . . . Ez ellen a palicsi propositiók igen jók, mert háromszor kell küzdeni idő és ember ellen.

Tehát a palicsi versenyek győztesei méltán megérdemlik kiküzdött bajnokságukat, (különösen ha négyszer is kell érte fáradni), — de nem „országos bajnokok“! Azt bátorodom már most a t. szerkesztő úrtól kérdezni: *minthogy a Sz. T. E. propositióiban már megvan az „országos bajnok“ czím és az általam proponált változás aligha fog megtétetni, — mit kellene ez ügyben tenni?*

Schwanda Gusztáv,
palicsi bajnokjelölt.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az „Achilles-egylet“ gödöllői versenyei. Az „Achilles-egylet“ gödöllői versenyei f. hó 18-án tartatnak meg, nevezési zárnapp április 16-án esti 8 óra. A versenybizottság elnöke *ifj Rémy Róbert*, alelnökök: Helvey Béla, Kapay Vilmos, Kaszás István, Kemény Kálmán, Móser Sándor és Rossi Nándor; titkár: Vermes Lajos.

Az ünnepegy sorrendje a következő:

Április 18-án d. e. 7 órakor találkozás a városligeti Klemens vendéglőnél.

D. e. 8 órakor, a Gödöllőre gyalog és velocipedden kirándulók indulása.

D. e. 9 órakor, a távgyaloglásban (Budapest-Gödöllő és vissza) résztvevő versenyzők indítása. Tá

volság 48,208 m. Díjak: elsőnek ezüstérem és tisztelet ajándék; másodiknak bronzérem és tisztelet ajándék. Nyílt verseny. Futás meg van engedve.

D. e. 11 óra 30 p. a nemzetközi nagy kerékpár versenyben résztvevők indítása (Budapest-Gödöllőre és vissza.) Díjak: elsőnek ezüstérem és tisztelet ajándék; másodiknak bronzérem és tisztelet ajándék. Nyílt verseny.

D. e. 11 óra 30 p. verseny gyaloglók indítása Budapestről Gödöllőre. Elsőknek ezüstérem és tisztelet ajándék; másodiknak bronzérem. Futás meg van engedve.

D. e. 12 ó. Biztonsági gépek (safety) versenye. Budapestről-Gödöllőre. Távolsága 24,104 m. Elsőknek ezüstérem és tiszteletajándék; másodiknak bronzérem adatik.

D. u. 5 órakor. Versenyfutás Gödöllőn. Távolság 100 m. Elsőknek tisztelet ajándék.

D. u. 5 óra 10 p. Kerékpár (bicycle) verseny Gödöllőn, távolság 1000 m. zárt verseny. Elsőknek ezüstérem és tisztelet ajándék; másodiknak bronzérem adatik.

D. u. 5 óra 20 p. Hölgyek díja. Kerék-párverseny Gödöllőn, 2000 m. távolságra. Nyílt verseny.

D. u. 7 órakor a társas-estély és táncmulatság kezdete Gödöllőn a vasuti indóház nagytermében.

Jegyek ára: Személyjegy 1 frt; családjegy 3 frt. Jegyek kaphatók: Budapesten a Nemzeti szállodában, ifj. Rémy Róbert úrnál (Váci-utca 22. sz.) i Gödöllőn Kemény Kálmán úrnál.

Velocipédezők a bíróság előtt. Lapunk egyik barátjától kapjuk a következő sorokat: F. é. márczius 26-án, Vermes Lajos és Kaszás István Gödöllőre hajtottak, útközben a „Sárga csikó“ csárdánál egy szénás szekérbe fogott 2 ló futásnak ered és egy nagy ropogás s a koci rud elvált törve. A derék Csiktarcsali mint törvénytudó ember, mert bizony kisbíró volt falujában. rögtön kártérítést követel. „Hát az urak nem akarnak kiegyezni?“ „Jó, akkor elmegyek a bírósághoz.“ Vermes egy darab papírosra felírja neki egyszerűen „Vermes és Kaszás“ a paraszt zsebre vágja s bemegy a kocsmába. Az ajtóban a felesége kérdi tőle: „hát mi lesz?“ „Hja meg van az adrész a zsebemben“ „Mutasd!“ Az asszony megnézi forgatja jobbra-balra a papírost s dühösen nekiáll férjének: „Hát ez mi csoda? ez semmi se, mit használ nekünk ez az irka-firka.“ Ezalatt velocipédezőink tovább indultak. A múlt pénteken este egy csomó kerékpáros a Ruschervendéglőben vacsorál, egy úr közeledik hozzájuk s Vermest félrejönni kéri s bemutatja magát mint rendőrtisztviselő s tudósítja, hogy Vermes és Kaszás urak ellen egy polgár kártérítés végett panaszt emelt. „Az urakat hírből jól ismerjük, de lakásait nem tudjuk. Szíveskedjenek vasárnap d. e. 10 órakor megjelenni.“ Múlt vasárnap Vermes és Kaszás velocipéden teljes felszereléssel, nagy útításkákkal nyergük alatt, (útra készültek), beállítottak a kapitánysághoz. Jegyzőkönyv felvételnél V. és K. kijelentik, hogy nem hibásak ezen ügyben, s elvből, mint kártérítést egy krajczárt sem hajlandók fizetni. A jó falusi el lett utasítva panaszával s velocipédeseink azon joggal nem éltek, hogy a paraszt alkalmatlankodásai végett ennek büntetését kívánták volna, hanem nyeregbe ültek s siettek Gödöllőre hogy ott a korán reggel innen elindult collegáikhoz csatlakozhassanak. J. K. J.

Pár szó megjegyzésünk van lapunk barátjának azon kijelentett elvéhez, hogy mint a paraszt bajának nem okozója egy krajczár kártérítést sem hajlandó fizetni. Mert egyáltalában nem szeretnénk, ha velocipédezőink azon hírbe kerülnének, hogy a végelemzésben mégis csak gépükkel okozott bajok, sőt szerencsétlenségekkel szemben ilyen rideg elv mögé zárkoznak. Azt tartjuk ugyanis, hogy némi csekély késedelemmel a lovak ijedése kikerülhet és ezzel legtöbb baj is. De ha a paraszt nép, ép úgy mint lova előtt ismeretlen gép mégis bajt csinál, úgy némi részben a velocipédező is felelős a bajért. És ha elterjedne az országban az a hír, hogy a velocipédezők gépeikkel okozott bajokért épen nem felelősek, úgy csakhamar minden vidéken a pór nép bottal várná a kirándulókat. Már eddig is sok kellemetlenségnek lett okozója a velocipédezők ezen szüklelkütsége. A főváros mellett fekvő falvakban a paraszt nép formáliter hadi lábón áll a velocipédezőkkel és jaj annak a velocipédezőnek, ki a vasárnap mulató legénység elé kerül. De még több távoli vidéken is úri nép szájából hallani kifakadásokat a velocipédezők könnyelmű magaviselete miatt, mely nemcsak ingerli a pór népet, de kárt is tesz neki kárpótlás nélkül. -- Így hát nem hogy a fenti sorok írójával e dolognál pártjukra állnánk a velocipédezőknek, sőt épen a velocipédezők érdekében az okozott kár méltányos megtérítését sürgetjük.

Szerk.

A nemzeti hajós-egylet márczius 31-én tartott rendes évi közgyűlését a „Vadászkürt“ vendéglő földszinti külön termében. Elnök gróf Cziráky Béla akadályozva lévén, elnökölt Fülepp Kálmán az egylet derék igazgatója. A közgyűlés szép számú tagok részvéte mellett élénk érdeklődés közt folyt le. Az évi jelentés, számadás és előirányzat vita nélkül tudomásul vétetett s a választmánynak a felmentvény megadatott.

Fontos tárgya volt a közgyűlésnek az eléve intézmény tárgyában Jankovich István által előterjesztett indítvány, mely a lapunk más részén közlött szöveggel lett megállapítva s elfogadva. Az intézmény célja az egyetemi fiatalságnak módot nyújtani az evezés megtanulására, s ez úton megkedvelésére és az evezősport fejlesztését s elterjedését előmozdítani. Lényeges része az elfogadott határozmánynak az, hogy csak egy saisonon keresztül lehet valaki eléve; lényegének továbbá az utolsó pont határozmányai, különösen az hogy a választmány akkor is megvonhatja az elévétől e minőséget, ha nem tesz kellő előmenetelt.

Az egész intézmény célja nem az, ily módon quasi tagokat szerezni, kik valóságban nem tagok volnának, mert arra a nemzeti hajós-egyletünknek semmi szüksége, hanem tisztán csak a sport emelése, s az a 3 frt havi díj bizony nem is kárpótolja az egyletet az eszközök, csónakok elhasználásáért sem.

Végül megválasztattak a tisztikar és választmány, ugyanazok lettek a kik múlt évben voltak. Csak Krajcsovits Lajos helyett, ki vasútépítés miatt távol lesz ez évben, Csorba Ferenc lett választmányi tagul megválasztva. A jelenlegi tisztviselői kar tehát: Elnök: Gróf Cziráky Béla; igazgató: Fülepp Kálmán; jegyző: Dr. Szóhner Lajos; helyettes-jegyző: Csete Kálmán; I. művezető: Radisits György; II. művezető: F. Farkas László; pénztárnok: Csuka Lajos. Választmányi tagok: Csorba Ferenc, Feilitsch Arthur báró, Fischer József, Grill Richárd, Jankovich István (évközben lemondott), Németh László.

Az ó-budai torna-egyletnél a nem rég alakult budapesti tornaclub f. hó 2-án, pénteken tette első hivatalos látogatását, mely alkalommal a Ganz-gyár hivatalnokainak tornaegyesülete is megjelent. Gergelyi Jakab, elnök örömmel üdvözölte a kedves vendégeket és azon óhajának adott kifejezést, hogy a testvéregyletek közti szilárd barátság által karöltve törekedjünk a tornászat nemes ügyét fejleszteni. Erre Goll János, a budapesti tornaclub alelnöke melegen köszönte meg a szíves fogadtatást és ígérte, hogy mindig örömmel fognak közreműködni a többi testvéregyletekkel a tornázás emelésében. A tornázás után a három egyesület tagjai a „Korona“ vendéglőbe mentek, hol ismerkedési estély volt, melyen mintegy 70 személy vett részt.

Ó-Budán, 1886. április 4-én.

Hilbert Vilmos,

az ó-budai torna-egylet titkára.

A magyar velocipéd-club f. hó 8-án választmányi ülést tartott a Nemzeti-szállodában. Az ülésen gróf Festetics Pál elnök távollétében Porzsolt K. elnökölt s a választmány Nagy Gyula titkár előterjesztéseire elhatározta, hogy Széchenyi Béla gróf lemondása folytán megüresedett alelnöki állást egy rendkívüli közgyűlésen fogja betölteni, Széchenyinek pedig azon kijelentését, hogy mint egyszerű választmányi tag a club ügyeit tőle telhetőleg elfogja segíteni, külön levélben fogja megköszönni; a nyári helyiségre nézve ifj. Rémy Róbert, Klemm-Mayer Aladár, Szathmáry Oszkár, Bartay Oszkár, Nagy Gyula s mások hozzá szólása után megbízta egy részletes költségvetés előterjesztésével Bartay pénztárnokot és Szvoboda szertárnokot, kit a leköszönt Vuits helyébe ezen ülésen választottak meg szertárnoknak. Több ügy elintézése után Bartay Oszkár terjesztette elő pénztári jelentését, mely tudomásul vétetett.

Szorgalmas esónakázók. A nemzeti hajós-egylet igen érdekes kimutatást készített munkanaplójának adataiból, melyektől kitűnik, hogy az egylet esónakázói közül ki milyen szorgalmas volt s mennyi időt töltött 1885-ben esónakban. Az érdekes kimutatást egész terjedelmében közöljük különösen azok dicsőségére, kik legtöbb órát töltöttek a vizen: Esónakban töltött: Bernáth István 156 órát 38 percet, Csuka Lajos 117 ó., 5 p., Csorba Ferencz 50 ó., 50 p., Darányi Kálmán 12 ó., 25 p., Dedinszky Kálmán 4 ó., 50 p., Draskovich István 18 ó., 40 p., F. Farkas László 72 ó., 20 p., Feilitseh Arthur báró 61 ó., 15 p., Fischer József 41 ó., 50 p., Fogarassy Mihály 7 ó., 15 p., Forster Kálmán 29 ó., 35 p., Fülepp Kálmán 121 ó., 5 p., Grill Richárd 19 ó., 5 p., Jankovich István 52 ó., 10 p., Jármái Gyula 18 ó., 10 p., Jókai Mór ifj. 22 ó., 45 p., Kiss Károly 14 ó., Krajcsóvits Lajos 3 ó., Madarassy Gábor 2 ó., 10 p., Magyarévits Ljubomir 20 ó., 35 p., Németh László 24 ó., 15 p., Parks Ross Vilmos 38 ó., Pósfay Sándor 10 ó., 30 p., Papp Elek 1 ó., 40 p., Pscherer Miklós 3 ó., 30 p., Radisits György 21 ó., 40 p., Röck Gyula 11 ó., 15 p., Schnlek Geza 13 ó., 35 p., Stand Lajos 61 ó., 5 p., Székács Béla 43 ó., 35 p., Szohner Lajos 44 ó., 50 p., Stehló Róbert 56 ó., 45 p., Tömöry Kálmán 22 ó., 55 p., Töry Gusztáv 9 ó., 55 p., Vass Tamás 56 ó., 40 p., Weninger Vincze 119 ó., 55 p., Weninger László 16 ó., 30 p.

A németországi tornatanítók tizedik nagygyűlése valószínűleg ez év július 16—17-ikén lesz Strassburgban.

Fürdőhelyiség az iskolákban. Mig Magyarországon soha egyetlen szó sem merült, hogy az iskolák növendékeit vagy legalább is tanítójelölteket úszni is kellene tanítani; addig Németországon újabban ismét erős mozgalom indult meg, hogy az iskolákban úszó és fürdőhelyiségek rendeztessenek be. A berlini városi tanács közelebb javaslatot terjesztett a közgyűlés elé több iskolának fürdőhelyiséggel való ellátása iránt; de a közgyűlés pénzügyi okokból ez idő szerint mellőzte a javaslatot. A „Neisser Zeitung“ ez alkalommal azt az érdekes történeti adatot említi föl, hogy Neisseben már több mint 300 évvel ezelőtt (1582-ben) volt iskolai fürdő, melyet köteles volt minden szegény tanuló kéthetenként frequentálni. Valjon 300 év múlva lesz-e Magyarországon iskolai uszoda?

A világ vívó-bajnoka — Szabadkán. Olvasóink emlékeznek, hogy Szabadkáról közöltünk egy felhívást, melyben hirdetve van, hogy májusban vívóverseny lesz, melynek győztese „világ bajnoka“ címet s 1000 frtot kap. Most Hartl J. ismert bécsi vívómestertől a következő sorokat vettük:

„Mélyen tisztelt uram! Szíves bocsánatát kérem, hogy egy kéréssel bátorodom háborgatni.

Valaki közölte velem, hogy ez év május 22-én Magyarországon (Szabadkán) a világ bajnokságáért és 1000 frtért díj-vívás lesz.

Miután erről itt Bécsben absolute semmit sem tudnak (!) s én könnyen érthető okokból érdeklődöm a dolog iránt, bátorodom tisztelettel kérni, mélyen tisztelt uram, lenne oly szíves közölni, hogy a hírből mi igaz s közelebbi értesítést hol kaphatnék? Bocsánatot kérve stb.

Bécs, 1886. április 8-án.

Hartl J.

vívótanár.

Egész terjedelmében közöltük a levelet annak bizonyásául, hogy egy rendkívüli fontosságú nemzetközi versenyről nem csak hogy a külföldön, de Bécsben sem tudnak semmit! Figyelmeztetjük a versenyrendező bizottságot, hogy a nemzetközi versenyt a külföldön a legszélesebb körben publicálni kötelesség különben az egész külföld azt mondja, hogy Magyarországon szédelgést üznek a sportban, eltitkolván nemzetközi versenyeket előttük, hogy a magyarok könnyebben jussanak nemzetközi címekhez!

Szerkesztői üzenetek.

B—ny Gy. Buda. Egy mondatot kihúztunk, mely még talán az antisemitismus vádját kerithette volna a nyakunkba; a cikket különben mint láthatja siettünk felhasználni. Csokjassa! Csak folytassa. — *H. V. Ó-Buda.* Szíves értesítéseivel mindig lekötelez. — *V. K. Kolozsvár.* A „Tornázás kézikönyve“ a könyvárusokhoz a kiadó (Aigner Lajos) által szétküldetett; a lapokban eddig azért nem volt róla szó, mert a tisztelet-példányok csak a hét végén küldetnek a szerkesztőségekbe. A könyv ára 1 frt 20 kr. — *D. J. Pusztá-Baracska.* Más hetilap közleményéből kivonatol nem közölhetünk. Külömben is az üveg-gömb-lövészet nem tartozik a „Herkules“ szakmái közé. Velocipédet bérbe venni bizonyos időre Magyarországon még nem lehet. A lap pontos küldése iránt intézkedtünk; egyéb iránt minden reclamatiot legezelszerűbb egyenesen a kiadóhivatalba, Aigner Lajos könyvkereskedésébe intézni.

Kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 2.
Aigner Lajos könyvke-
reskedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre . . . . . 2 frt.
Félévre . . . . . 4 frt.
Egész évre . . . . . 8 frt.

Egyes szám 20 kr.

Hirdetések díja: két hasábo-
s petit sorért 25 kr.

HERKULES

TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ   PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, IV. ker., Belváros
Lipót-utca 50. szám.

Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Bérmentetlen leveleket nem
fogadunk el.

Tartalom: A főtanodák előtornászai. (Albert Károly.) — A kolozsvári athleták kolozsi sétája. (Kuszkó István.) — A túrisztika története. (Dr. Téry Ödön.) — Két híres gyalogló. [Weston és O'Leary arczképével.] — A kolozsvári atletikai club tavaszi nyilvános viadala. (Szokolay Kornél.) — Különfélék. — *Tárcza:* A tornázás és sport Veronában. (Porzsolt Kálmán.)

A főtanodák előtornászai.

Tekintve a tornászat elszigetelt állását városunkban s még mai napig is idegenkedő szülők nagyszámát, kik gyermekeik testi fejlődésének a napi rendszeres ok nélküli felmentéssel vetnek gátot, a mely oknak okozata egyenesen abban keresendő, hogy a tornászatnak — a testi nevelés egyetlen eszközének — mikéntjét és annak gyakorlati vezetéséről még fogalmuk sincs, s a mi van is, valamely rossz információnak koresszülöttje. Be kell tehát mutatnunk a szülőknek a tornászat mikéntjét s annak gyakorlati részét, hogy fogalmat alkothassanak, maguknak a nevelési tornaszatról, a mindennapi tornaóráról, s idegenkedésüket ezáltal szűkebb körre szorítsuk.

Tapasztalati tény, hogy a tömeges (120—150) tornáztatásnak ellenei vannak s azon érvekkel támogatják ellenszenvüket, hogy egy tanító akkora tömeget a szerekeni tornázásnál nem tud annyira lefoglalni, hogy az a növendékre nézve ne lenne unalmas, de meg egy 12—16 éves gyermek sem képes egy 12—16 növendékből álló tornázó csapatot az előre meghatározott tornaszeren úgy vezetni, hogy ott a növendékek biztosítva lennének az el- vagy leesés ellen.

Igy okoskodik a laicus s méltán, mert nincs ki felvilágosítsa, nincs ki helyes irányt nyújtson okoskodásának.

Itt a baj, itt kell segítenünk.

E város tanodáinak előtornászai, hetenként egy órán nyelik oktatásukat általam, mely órán megismertetve velük a tornakártyákon előírt gyakorlatok elnevezéseivel, azoknak kiviteli módjával s főképp a gyakorlatoknál előforduló segélykezéssel. Melynek gyakorlása a rendes heti torna-órán a szerekeni tornázásnál vevődik igénybe.

Az év folytán kiképzett előtornászokkal kell éppen bebizonyítani a fent említett balhiedelem valótlanágát.

Erre vonatkozólag a helybeli tanintézetek előjáróival egyetértve a következőkben állapodtunk meg:

Ezen előtornászokkal minden évben egyszer (április vagy május havában) nyilvános vizsgálat tartatik, mely alkalomkor úgy testi ügyességüket, mint csapatvezetési képességüket a tanoda előjárói és a szülők előtt bemutatják.

De kettős cél lebegvén szem előtt, nemcsak a

szülők félelmének alább szállításáról lévén szó, hanem a tornászatnak minél általánosabbá tétele is, s ezért ezen vizsgálatok oly formán lennének rendezve, hogy egy kis ünnepélyes színezetük legyen. Így tehát minden évben tavasszal egy-egy tavaszi torna-ünnepély tartatnék a tanoda kitünőbb növendékeivel vagyis előtornászaival.

A tanodák előjárói e vizsgálatra bizonyos összeg pénz adnak, melylyel éppen e szakba vágó munkák és hasznos emléktárgyak szerezetnének be és osztatnának ki az ügyesebb előtornászok között.

Minden tanoda tanári kara e vizsgálatra, vagyis ünnepélyre a maga köréből képviselve lenne, kik saját intézetük növendékei felett a jutalmazás iránt határoznának.

Egy ily módozattal rendezett nyilvános vizsgálat, vagyis torna-ünnepély az ügy iránti érdeklődést nagy mérvben felkölti nem csak a szülők körében, hanem nemes versengést szül a tanodák előjáróinál és az összes növendékeknel.

A növendékek körében azon nemes versengést szüli, hogy mindenik igyekezni fog annyira kiképezni magát, hogy az előtornászok csapatjába fölvetetessék.

A tanodák előjáróinál keletkezett nemes versengés a növendékek, de meg a szülők érdeklődését is nagyban felkölti, ha tapasztalják, hogy gyermekeik testi fejlődése iránti érdeklődésüket hasznos munkákkal vagy emléktárgyakkal fejezik ki.

Egy ily ünnepélynek megtarthatására lettem szerencsés megnyerni a helyi tanodák előjáróit, kik készséggel s jó indulatúlag támogatják is a testi nevelés iránt, ily móddal érdeklődésnek felköltését.

Az első ilyen torna-ünnepély ez évben május havában lesz.

Van készülődés s nemes versengés az előtornászok között.

Kolozsvártt, 1886. márczius havában.

Albert Károly,
torna-tanár.

A kolozsvári athleták kolozsi sétája.

1886. márczius 14-én.

Szép napra virradánk. — Örült ennek mindenki. Legjobban az athleták egy része örült. Gyalog-kirándulást terveztek e napra Kolozsra.

Midőn pénteken este a Clubban kolozsi kirándulás terve megpendített, örömmel fogadták el az athleták. — Hogyne! egy olyan városba rándulni ki, mely csak 27 kilométer távolságra esik, tehát a szomszédban van, s melyet mégis a tagok közül senki sem ismer, csak a mappáról, az ujság ingerével bir. — Új

földrész, mely a club részéről fölfedezésre vár, hogy térvázlata s a kirándulás eseményei a „Club albumában“ megörökíttessenek.

De bökkenő is volt ám. Márczius idusa. Erre többnek kell előkészülni. Ezek nem jöhetnek. De az idő szép. Csalogat a kirándulásra. Összekerültünk mégis, szép számmal a tornavivódához. Délelőtt 11 órakor útnak eredtünk. — De ismeretlen út. — Ismeretlen viszonyok. Mit csináljunk? Élelmi szerek után kell néznünk. Ki ide, ki oda; rekvirálni, vásárolni. Kabátzsebek tömve. Egy félórának pász. Mehetünk tovább.

A külözépütczei vámnál szomorúan vettünk búcsút a velünk nem tartható, de elkísért kollegáktól. Ők búcsúltak. Mi őket szántuk. Nyolczan maradtunk. Vezetőnek György Emődöt kiáltottuk ki. El volt látva teljes orvosi rekvizitummal az útra. Ismeretlen részekbe való kirándulásnál egy ily gondosan felszerelt utitárs tekintély. Az estélyek nem láthatók előre. Meg kell ám becsülni.

Jó utunk volt. A nap gyönyörűen sütött. Itt-ott vékony báránnyfelhők himbálóztak a léghen. Az út száraz, de kissé poros volt. Észak-keleti szél fűt hűvösen szembe s az egyedüli akadály ez volt, melylyel utunkban találkozánk. Begomboltuk gondosan felöltőinket s barátságosan beszélgetve, haladtunk meglehetősen gyorsan.

Percenként 130—138 lépést tettünk. A kilométer oszlopokkal 8—9 percz eltelte alatt találkoztunk.

Egy óra 40 percz alatt értük el, észrevétlenül Apahidát. Rövid pihenés végett az utunkba eső vasúti vendéglő emeleti részében telepedék meg. Borszéki vizet s bort kérünk. Ennivalók iránt tudakozódánk.

— Nincs, nem kapható. A vendéglős beteg. A vendéglősné készíteni nem érkezik. Ebédre semmi sem készült. Van 5 száraz vizes zsemle. Tessék. Egyéb nincs.

— Hát jól van. A zsebekből elővándoroltanak az inséges időkre beszerzett tárgyak. Hisz van it bőven. Nincs baj. Mindenki kettőre számított a csomagolásnál. Ez hát pompás Lássunk hozzá.

Csirke czombok, zuzák, sonka és borjúszeletek, ti majd kibékíttek. Úgy is volt. Nem volt panaszkodás sem a sors, sem a kocsmáros, sem magunk, sem az ebéd ellen. Az nagyon változatos volt. Tészták, sütemények sem hiányoztak. A leves esztünkbe sem jutott. Az éhség a legjobb szakács.

Lukullusi ebédünk után mulatságunkban fontosabb szerepet játszó lábtyűink s lábaink revideálása következett. A feldörzölések vattával enyhítették. Tyúkszemek ideiglenes orvoslásban részesültek.

— Fizetünk!

Bor, víz, öt zsemlye — 1 pengő. — Nyolcz athleta vendéglői ebédjének a számlája. Tessék utánunk csinálni.

— Három negyed óra eltelt.

— Indulj!

— De mely irányban? . . .

Szép lányka segített ki a zavarból. Megmutatta a Kolozs felé vezető utat.

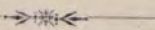
Neki mentünk, gond nélkül az ismeretlen ígért-földnek.

A szél alább hagyott. Az út kevésbé volt gondozott, mint az elhagyott országút. De eléggé járható volt.

Az úton két felől itt-ott kivirágzott a só. A tényészet alatta elhalt. Barna hegyek szegélyezték két felől az utat, elől pedig elzárták a kilátást. Az út mind kanyarulatokban haladt s Kolozs-Karát elhaladva, már bosszankodni kezdék. Jó sokat haladtunk. S hozzá a megkezdett gyorsasággal. Minden kanyarulat vége felé reméltük megláthatni Kolozst. Mindig csalódtunk. Újabb hegyek, újabb kanyarulatok, újabb s kevésbé lankás emelkedés. — Tovább!

Gyors lépésben mentünk a meredekeken is. Végre láttunk valamit. Fekete csoport az úton. Az alakok még nem vehetők ki. Közelebb. Ember csoport, cigány csoport. Közelértük őket. Kétfelől álltak el az utat. Egyik oldalon Kolozs város küldöttsége, a másikon a zenekar. Megzendül a Rákóczi. Lépteink új ruganyosságot nyernek. Elérjük. A zene elhall-

A „HERKULES“ TÁRCZÁJA.

A tornázás és sport Veronában.

Rp.

Meran aut Arco aut Verona
dies 14—28

Dolce far niente
quantum satis.

D. S. Külsőleg-belsőleg.

Budapest, 1886. márczius 1.

Dr. Bakó Sándor.

Ezt a kitűnő recipét adta az én még kitűnőbb doktorom nekem s természetes, hogy én megfogadtam minden bötűjét és éltem az „édes semmittevésnek“ úgy Meránban, mint Arcoban és Veronában, de különösen Veronában, mert hát hiába a „dolce far niente“ igazi hazája csak Olaszország s a napot lopni teljes sikerrel csak Italia kék ege alatt lehet.

Ennek a sikeres naplopásnak köszönhetik e sorok vállalkozó szellemű olvasói, hogy most velök is bevételtek abból a recipéből egy kicsit s írok pár sort az olaszok sportjáról, de különösen Verona sportjáról.

Legelőször is azonban megjegyzem, hogy könyvekből nem puskázok, a mint az „útleírások“ szerzői rendszeren szokták; hanem csak annyit írok le, a mennyit csatolásaimban láttam minden cicerone és Baedeker nélkül.

Teleraktam zsebeimet narancscsal, az egyikben hagyván helyet egy kis vino sanctonak is, kimentem a bástyák alá a Porta Vescovon keresztül, ott szépen lehasaltam a sáncz pázsitos oldalára és bámultam mint játszanak előttem a veronai ifjak és öregek; mert Olaszországban a testgyakorló játékokat és a testedző sportot nem csupán az ifjúság űzi, mint nálunk, hanem az élemedettebb emberek is.

A német tornázás meglehetősen hódítást tett Olaszországban is, s különösen azon felső-olaszországi városokban, melyet a német kultúra forrásához közelebb állanak, vagy a melyek a régi Lombárdia főnnállásának idejében osztrák uralom alatt állottak.

Hanem a német tornázás tulajdonképen az olasz népnek sem tudott teljesen vérebe menni s a derült olasz ég alatt sokkal nagyobb népszerűségnek örvendenek egyes népies játékok, mint a „nyújtó“ vagy „korklát“.

Veronában is van nyoma a német tornázásnak: egy német eredetű tornatanár ugyanis egy tornaiskolát nyitott egy rozzant templomhoz hasonlító épületben.

gat. Éljen harsan fel. A város héttagú küldöttsége részéről Benedek János, állami iskola igazgató üdvözl. Üdvözl, mint a „mens sana in corpore sano“ képviselőit. Kolozs város közönsége örömet s köszönetét tolmácsolta, hogy az athleták „görbe országukban“ felkeresték.

Az athleták nevében György Emőd felelt. Megköszönte a meglepő, barátságos fogadtatást, melyre az athleták elkészülve nem voltak. Üdvözölte Kolozs város művelt közönségét, mint a mely az athletika eszméjét nemcsak ismeri, de pártolásának ily barátságos modorban ad kifejezést.

Az éljenzések elhangzása s barátságos kézsorítások után új ismerőseinkkel zeneszó mellett vonultunk fölfelé.

A hegytetőn megálltunk. — Festői látvány tárult szemünk elé. Egy hatalmas völgy katlan.

Gyönyörű óriási teremhez hasonlított. Menyezete a fenséges kék égbolt. Rajta szőke bárány felhők, bizarr csoportokban. A lenyugvó felé hajló nap arany szálakkal szőtte be e mennyezetet, mely körben magas hegyeken, mint falakon nyugodt. E mennyezet csak azon az oldalon engedett bejárást e szép csarnokba, melyen álltunk. A csarnok falai, a változatos alakzatú hegyek, helyenként hómezők és házesoportok festésével volt díszítve. Keresetlen báj ömlött el e díszítéseken.

A terem alapzata kisebb-nagyobb házikók, s kőépületekből sűrűn, mozaikszerű változatban volt kirakva.

Butorzatát a felmagasló tornyok képezték.

Bebutorozva e terem különben még nincs egészen. Derülni fog reá jobb jövő s kap szép butorzatot . . .

Hosszasan merültünk el a szép táj nézésébe.

Folytattuk utunkat le a város felé. Az agyagos, kövezetlen út félig szikkadt sara barátságosan tapadt cipőnkhez

Ez a tornaiskola teljesen a német minták után, de nagyon hiányosan van felszerelve; valami nagy látogatottságnak pedig egyáltalán nem örvend.

Megemlítendő még, hogy ugyanitt van az olasz Alpes-egylet veronai fiókegyletének helyisége.

A népies sport tanulmányozására kétségkívül legalkalmasabb idő a mostani: márczius, április és május hónapok, midőn még nincsen oly nagy meleg, hogy a lakosok kénytelenek volnának a szobákban maradni.

S különösen ünnepnapokon igen érdekes látvány tárul a szemlélő elé Verona sánczain kívül, midőn a zöld mezőt ellepi a tarka mulató sereg.

Benn a városban csak ritkán részesülhet az ember a sport élvezetében, mert a város oly szerencsétlenül van építve, hogy terei kicsinyek és csupaszkok (Piazza d'Erbe, Piazza Vittorio Emanuele, Piazza dei Signori stb.) a parányi Piazza Indipendenz-át kivéve közkertje nincs is s így a nagy közönség kénytelen a várost körítő kőfalon és sánczokon kívül keresni a „zöldet“.

Van azonban a városban egy hely, mely bizonyos sportnemek fűzésére kiválóan alkalmas, s mely több ezer éve áll fenn és századokkal ezelőtt is bizonyos testedző sport fűzésére szolgált: ez az *amphiteatrum*.

A Piazza Vittorio Emanuele-en van ugyanis félig romba dőlve a régi arena, melyet Krisztus születése

A fogadó bizottság Zabulik László polgármesterhez vezetett. Igazi magyar barátsággal lettünk fogadva. Hogyne! Athleta fogadta az athletákat!

A polgármester úr, mint orsz. képviselő, a hetvenes években tagja volt a M. A. Clubnak.

A vendégszerető barátságos körben feledve lett a k. b. 3 és fél óráig tartó gyaloglás fáradalma.

A polgármester nejének előszobájában ott láttuk a szövőszéket. Kellemesen voltunk meglepetve. Van tehát hely, honnan nem szorult ki a szerszám, mely mintha nemcsak vásznat, de boldogságot is szőne a családi életbe.

Nálunk e szövőszékeket mindenünne kitöltik a zongorák. A zongorák skálái pedig száműzik a családi életből a boldogságot, mint erős szélvihar a termékenyítő esőt. Itt különben mind három barátságos egyetértésben megfér. A szövőszék is, a zongora is, meg a boldogság is. Nem hiányzik egyik sem.

Meglepetésünk tetőpontját érte, midőn a szövött munkákat megtekintettük. Függyönyök, abroszok, szőnyegek, katrinczák stb. mily gyönyörű készítésben.

A színek izlésesen összeválogatva, a sávok gondosan beosztva, itt-ott arany s ezüst fonállal tetszetősen átszőve. Néztük az egyszerű szerszámot, néztük a gyönyörű munkát s gondolkodóba estünk, hogy lehet azon ezeket előállítani. Külföldi munkákként is megbámulnók.

— Csudálkozunk, pedig hát ennek készítése igen egyszerű, nyertük ő nagyságától feleletül. Egy paraszt asszony, egyszerű falusi asszony szövi mindezt.

— Megszerkesztem a mintát, a mi szintén egyszerűen megy, megmagyarázom az asszonynak, s az szépen megszövi. Mostan arra törekszünk, hogy az ily tárgyak szövése nagyobb mértékben űzessék városunkban. A nép szegény. Munka, keresetforrás kell nekik.

— Persze, hogy mindez igen egyszerű. S ha a mi hölgyeink is ép ily egyszerű módon s hasonló buzgalommal karolnák fel a háziipar ez ágát, bel sok pénz maradna meg hazánkban. E tárgyak azok, a

után mintegy 90—100 esztendővel építettek a rómaiak a gladiator-harczok színhelyéül s az épület ma is oly karban van, hogy a sportmulatságok rendezésére kiválóan alkalmas, és erre tényleg használtatik is, a mennyiben a galamblovész-versenyeket leginkább itt szokták rendezni.

Az amphiteatrum tojásdad alakú s kerülete 435.62 méter, hossza 152.49 méter, szélessége 123.23 méter; még magának az arenának, a küzdternek hossza 73.68 méter s szélessége 44.42 méter.

Az egész Amphiteatrum márványból van építve, az ívezetek nagyrésze azonban a földszinten nagy kavicsokból (!) van összerakva. Belül negyvenöt sorban mintegy 22000 ülőhely van, de ezenkívül az ülőhelyek fölött volt egy fakaztat köröskörül, melyen körülbelül még 20,000 néző fért el.

A régi időben ez arena gladiatorok harczteréül szolgált, s eleinte ember ellen, később pedig ember vadállat ellen harczolt.

Az egész alkotmány már a középkorban romladozni kezdett, s a romokat a tizenharmadik században a városi hatóság gondjai alá vette, a tizenhatodik században pedig az épület restaurálásához is hozzáfogtak s e restaurálás máig is folyamatban van.

Porzolt Kálmán.

(Vége következik.)

melyekre a magyar női genius nemzeti költészetét a legszebb színárnyalatokban reá lehelheti.

Benedek János, Malachowsky M. gyógyszerész s többek társaságában a város érdekesebb részeinek megtekintésére indultunk. Megnéztük a sósfürdőt, s gyógyhatású vizét. A fürdő elkülönített férfi és női osztálylyal kellő kényelemmel van berendezve. A négy-szögű férfi fürdő medenczéből kijáras van a sóstóra, hol szabadon lehet uszkálni.

Felhaladtunk a hegyre. A só itten a föld felszínén szabadon van feltárva. Akna üregek nyúlnak itt-ott le a föld mélyébe, melyet még a rómaiak ástak. Az oldalakon a gerendák is megvannak ez időből. A só megedzi, nem rothadnak el. Szédítő mélységűek ez aknák. A bedobott kő 12 másodperc múlva éri el a vizet. A loccsanás tompa morajként rémesen hangzik fel a mélyből. Százszorosan verődik a falak által vissza.

Ez aknába, az újabb időkben még nem bocsátkozott le ember.

Földesúszamlás következtében keletkezett óriási töleséralakú mélyedés is érdekes látványt nyújt itt.

A táj különben kietlen, e részen. A hegyek kopárak. Búsan várják, remélik a befásítás jövődjét. A felszínre került só környékén tenyészet nem virul. Egy árva növény ver gyökeret csupán, mely kék virágot hajt. E virágot nem hagyja el színe. Nem fonyad el. Koszorút köt a nép belőle, télen is.

Szemlénket befejezve, Zabulik Sándor városi főkapitánynál tevénk látogatást. Abban a barátságos fogadtatásban részesültünk itt is, mely kolozsi kirándulásunkat mindenkorra emlékezetessé teszi. E vidám körben, melyben Kolozs intelligentiájának nagyrésze képviselve volt, vidám pohárköszöntők között észrevétlenül lepelt meg az est. Elkomolyodtunk. Ily barátságos, meghitt kör s a kedves ismerősöktől való elválás nehezünkre esett. De jönnünk kellett. A programmba 8 órakor való visszaindulás volt felvéve. Ez pedig már közelgett. Itthon kötelességek várnak. A távolság a holdvilágnál való sétára elég tekintélyes. Hiába marasztottak. Elbúcsúztunk. Indulánk. Hagytunk ott egy athletát, a ki még „ujonez“ s így a visszajövetel fáradsalmait nem koczkaztatta.

Kolozsi ismerőseink ismét elkísértek a határig, a hol az eltöltött néhány óránk kellemes emlékei kezdetüket vették. Itt elváltunk, mindkét részről azzal a szóval, hogy a „viszontlátásra.“

Sétánkat lassú menetben folytattuk vissza. Sietni okunk nem volt. Elbeszélgettük útközben kolozsi kedves emlékeinket.

A hűs esti fuvalom kellemesen csiklandozta arcunkat. A hold szelid fénye megeztüstözte a tájat. Csillogtak sugaraiban a hóvirágok, mint gyémánt szemek. A táj néma volt, mint szeliden alvó szende lányka. Apahida felé az utat rövidítendő gyalog utra tértünk. A halmok és barázdák között ugrándozva a tengeri földeken, garabonczás diákokként tüntünk fel. Ha e pillanatban oláh vetődik arra, keresztet vetett volna magára, hét Prikulicsot látva egymásután haladni. De hát emberi lényenyl Kolozsvárig nem találkoztunk, mindenütt aludtak, minden csendes volt. 12 óra után hazaértünk.

Kuszkó István.

A túrisztika története.*)

Irta: Dr. Téry Ödön.

Nagyon tévednek azok, kik a túrisztikát főlegesennek, úgy az egészségre mint erszényre károsnak tartják; mert a túrisztika — joggal mondhatjuk — a legnemesebb sport. A sport pedig nem egyéb mint szabadidőben szórakozás, leginkább test-edzéssel — ügyesség és erőfejlesztés által — összekötve. Azért mondhatjuk a túrisztikát legnemesebb sportnak, mivel a test-edzése mellett minden más sport között legtöbb alkalmat nyújt a lélek kiművelésére és nemesbbitésére.

A mai világban pedig, hol a létérti küzdelemben az emberek nagy sokasága napestig van elfoglalva — nagyon gyakran lélekölő munkával — kívánatos, hogy időnkint a túrisztikával is foglalkozhasson, hogy úgy szellemi, mint testi rugékonyságát visszanyerje. Hogy erre minden sport-nem között a túrisztika legalkalmasabb, azt minden jó oldala mellett még az is bizonyítja, hogy legolesőbb, mert kiki idejéhez és erszényéhez mérten állítja magának össze a túrt, melyet be akar utazni, akár a vaspályák kényelmesen berendezett szakaszait, akár a hajók lakásra alkalmas termeit is néha igénybe véve, vagy végre vándorbottal kezében — és így: legfüggetlenebbül. Hogy a túrisztika valóban néha csekély anyagi áldozatok mellett egyszerű élvezeteket képes nyújtani, legjobban bizonyítja azt az utóbbi időkben rendkívüli hódításai és az, hogy jelenleg nyarankint Európának különböző vidékeim részleges népvándorlások észlelhetők.

Hogyan fejlődött a túrisztika? azt a következőkben kísértjük vázolni. Ismeretes, hogy már az ó-korban is voltak utazók, de ezek leginkább csak kereskedelmi szempontból utaztak. Így voltak, kik a nagy római birodalom legtávolabbra eső részeit is bejárták. Ritkábbak voltak azok, kik tudományos szempontból utaztak — így pl. Herodet (484 Kr. e.), Polybios (204—222. Kr. e.), Strabon (66. Kr. e. — 24. Kr. u.), Plinius (62—114. Kr. u.) — mivel a közlekedés azon időben nagyon nehéz volt és mint Polybios megjegyzi: „a nyelvek is nagyon különbözők voltak, és így az utazó egyik vagy másik tárgyról nem is tájékozhatta magát.“ Jól tudjuk azt, hogy a rómaiaknak kitünő útjaik voltak. Birtak Itinerariumokkal, melyekben egyes helyek egymástóli távolsága és a státiók voltak bejegyezve. A státiók többfélék voltak, így: hol meg lehetett szállani és hálni is, és hol csak egyszerűen

*) A gyalog-kirándulások évadjának beálltával érdekesnek tartjuk a jeles magyar turista cikket közölni s nagyon örvendenénk, ha e sorok elolvasása után a túrisztika nemes sportjának híveket szerezhetnénk, mivel az által úgy maguk a résztvevők, mint az egész társadalom, nemzetgazdasági szempontból pedig édes hazánk is nyerne, mint az Európa nagy részében már is bebizonyult. E vázlat, Hunfalvy J. A magy. birod. term. viszonyainak leírása, Ipolyi A. Magyar mythologia. Császár F. görög-római mythologiai zsebszótár. Martini Zelleri Beschreibung des Königreichs Ungarn, G. Studer Ueber Eis und Schnee, G. Studer, M. Ulrich, J. J. Weilenmann Berg- und Gletscher-Fahrten, E. Whympfer Gletscher-Fahrten, J. R. Wyss Reise in das Berner Oberland, J. Frey Die Alpen im Lichte verschiedener Zeitalter, K. Kugler Tirol als Gebirgsland, G. Heyse Zur Geschichte der Brockenreisen, L. Friedländer Ueber die Entstehung und Entwicklung des Gefühles für das Romantische in der Natur, Dr. G. Class Ueber die modernen Alpenreisen, A. Israel Erfahrungen auf Alpenreisen, J. Meurer Handbueh der Alpinen-Sport, és több más turisztikai folyóiratok, kiadványok (így az Oesterr. Touristen-Zeitung-ban megjelent J. C. Beer Der Berg-Cultus von einst und jetzt stb.) olvasása alkalmával tett jegyzetekből jött létre.

löváltás volt, ezeket mutatóknak, amazokat mansióknak nevezték. Voltak vendéglők (deversorium) és laczi-konyháik (popina) is. Már ők is használtak czégegéret, így találtak Pompej iben egyet az elefánthoz czimezve. Minthogy azonban a státiókat — mivel azok állami intézmények voltak — magánembereknek alig volt szabad igénybe venni, vagy csak a császár vagy a praetorok engedelmével, úgy az utazás is nagyon nehéz volt.

A népvándorlás idejében alig utaztak. A kereszténység terjesztésére térítők küldettek ki, de ezek sem voltak túristák. A kereszteshadak után nagy számmal történtek a szentföldreii zarándoklások. A reformáció idejében és később, már nagyon kiművelőknek tartották az utazásokat. Így 1578-ban Justus Lipsius Antwerpenből Lanoy Fülöpnek Douaiba — kinek szándékát: Itáliába utazni, nagyon méltatja — azt írja, hogy „úgy az ó-korban mint korunkban nagy férfiak rendszeren utazni mentek.“ Stein Gáspár, közigazgató orvos pedig, ki 1612-től 1621-ig Európa nagy részét beutazta, munkájában azt írja ily utazások czéljáról, „hogy megismerve a népek erkölceit, szokásait, törvényeit, berendezéseit, kormányformáit foglalkozásait; megtekintve nagy királyokat, hercegeket, magas palotákat, büszke házakat, falakkal, tornyokkal, sánccokkal, árkokkal körülvett várakat, templomokat, egyetemeket, más épületeket és kitünő intézeteket, később államuk és hazájuk javára fordítják.“

A turisztika azonban még sem fejlődött mivel a természeti szépségek iránti fogékonyság és lelkesedés még nem volt kifejlődve. Ehhez az kellett, hogy Rousseau munkái szülessenek meg és nézete fogadtassék el. Ő ugyanis azt mondja vallomásaiban: „Tudják, mit értek én szép vidék alatt; soha sem tűnik előttem szépségnek a lapos vidék, bármily szép is legyen az. Én zuhatagokat, sziklákat, fenyveseket, sötét erdőket, hegyeket, zord fel s alá vezető ösvényeket és mellettem borzasztó mélységeket kívánok.“

Hogy miért kellett ennek csak a 18-ik században megtörténnie, meg fogjuk érteni a következőkben.

A legrégebbi időkben a népek félték a hegyektől, ott vélték isteneiket lakni és szent cselekmények székhelyeinek tartották azokat. A bibliában is találunk ezekre példákat, így az Ararat, Sinai hegy, stb. Mesopotamiában nincsenek hegyek, dombokat emeltek tehát. Khinában a Pic Lo-feu, Japánban a Fusi-Jama most is szent. Ceylon szigetén a 2150 méter magas Samanala vagy Adamspik szintén szent, mert állítólag innét szállott volna fel Buddha és hátra is hagyta a mai nap is látható 1½ méternyi lábnyomait. Mohamedán hagyomány szerint itt tartózkodott Ádám, miután a Paradicsomból kiűzetett. A Kaukasz legmagasabb csúcsa az 5500 méter magas Elbrus, Zoroaster hívei — a tűzimádók — által tiszteltetik. A görögöknél a Helikon, a Parnassus, az Olympus és Ida hegye Kreta szigetén, mind nagy tiszteletben részesültek. Prometheus is a Kaukasz egy sziklájához volt lánczolva a monda szerint. A Sziciliában fekvő Aetna tűzhányó-hegy a mythologia szerint Vulkan felszemű legényeinek, a Cyclopsoknak, volt tanyája.

Németországban a Harz hegység legmagasabb pontját a Brockent tartották és tartja mai napig is a babonás köznép, mint itt hazánkban a Szt.-Gellért-hegyet (Blocksberg) Budapest felett, a boszorkányok gyűlhelyének.

Mondáink hegyi, erdei szellemekről, mohleányokról is tudnak. Az óriások hegyalakító tulajdonosság-

gal bírtak, nevezetesen jellemzik ezt neveik is, mint: Hegyforgató, Hegyhántó, Hegygorgető, Bérczrepezető, Sziklavető. Egyáltalában hegyvidékeken számtalan mondák, regék keringenek a nép ajakán. Így Svájcban, Tirolban a jegesekről, a cseh-poros határon elvonuló Riesengebirgban Rütbezahrlól, az alsó Harz hegységben, a Kyffhäuser hegyben kövülten ülő Röt-szakálú Frigyesről. Ép így hazánkban is, pl. a Vág-vidéken a Hargitáról, a Hricsói kőbarátról, a Magas-Tátrában a barát nevű hegyesúcsról, a Papyrus és Karbunkulus tornyokról és számos más vidék különös alakú szikláiról és kővületeiről. Selmezbánya vidékének gyöngyéről az 1009 méter magas Szittnyáról is számtalan monda kering, így nevét is Sátólól (= Sitan) nyerte volna, mivel a hegyet az halmozta oly magasra és ott választá lakhelyét.

A görögök az Alpeket nem ismerték. Ők a biskayai öböltől a Duna torkolatáig húzódó hatalmas hegyláncot Rhiphā-nek nevezték, melyről Boreas hűvös szele jött, s azt tartották róla, hogy azon túl nem emberek, hanem csoda-teremtmények, mint: egyszemű Arimaszok, aranyat őrző Griffek és Hyperboreusok laknak. Mégis az első, ki az Alpeket nevével említi és a kelta Alp magasat jelentő szótól származtatja, egy görög volt, Lycophron Chalkisből, Euböa szigetéről, Kr. e. a harmadik században. A rómaiak számtalanszor keltek át az Alpeken, hódító-hadakat vezettek át és kitünő utakat létesítettek néhány hágon át. Így Augustus a Brenner-en át építtetett egy utat. Daczára jól kifejlett szép érzéküknek az Alpeket iránt nem bírtak azzal. Livius „förtelmeseknek“ nevezte azokat, Silius Italicus, római epikus, ki Kr. u. az első században élt, a Pua háborút tárgyaló költeményében minduntalan borzadályát nyilvánítja az Alpekről, így: „a tél tanyáz örökké azon borzasztó hegyi hágokon, áthatlan ködök és sötét felhők hona, megmérhetlen mélységű szakadások tátongnak egész be az alvilágba, sehol napvilág, stb.“ Az Aetnát azonban — leginkább kíváncsiságból — mégis megmászta, így Plinius is.

A svájci Pilátus megmászása a 14-ik században szigorúan tiltva volt. Azt tartották róla, hogy a hegyen levő kis tóban van elsüllyesztve Pilátus, ha a tóba követ vagy más egyebet belé dobna vagy csak környékén zajt, lármát csapnak, úgy Pilátus felzavarja a tóvizet, vihar és zivatar keletkezik és elönti a környéket. Fel van jegyezve, hogy 1387-ben Luzernben 6 papot sújtottak hosszabb fogsággal, mivel a tilalmat megszegték. Állítják azt is, hogy olyanokat, kik a tóba követ dobta, fejvesztéssel büntettek. 1518-ban négy tudni vágyó — Vadianus, másként Watt Joachim, Grebel Konrád, Mykonius és Xyloctetes mindannyian koruk és hazájuk kitünősége — vállalkozott a Pilátust megmászni és a tó sajátságáról meggyőződést szerezni, — Vadianus jelentésében megerősíti a tó sajátságát.

A kereszties-hadak utáni zarándokok Németországból mindig az Alpeken át vették útjukat. De ha egyik vagy másik leírta útját, abban a hegyeket bizonyára a legszebb jelzőkkel ruházta fel. Fábry Bódog, ulmi barát, ki az 1480-as években ezen utat kétszer tette meg, Evagatoriumában ezeket mondja: „noha a hegyek maguk borzasztóak, a hó hidegétől vagy a nap hevétől meredten, magasságukkal egész a felhőkbe nyúlnak, azért a völgyek mégis kiesek, termékenyek és minden jóban gazdagok, mint a paradicsom. Ott emberek és állatok laknak a legna-

gyobb számmal és majdnem mindenféle érczet ásnak az Alpesekből, de különösen ezüstöt."

A 16-ik században Münster Sebestyén, ki 1444. évben megjelent Cosmographiájában a völgyeket és bérceket, lapályokat „szépnek és vügnak“, a magas hegyeket és sziklákat pedig „szörnyűnek és ijesztőnek“ mondja, a svájci Gemmi (2213 m. magas) hágón állva, összes csontjait és szívét megrezkedni érezte.“ Ugyan így nyilatkozik a vidék szépségéről Kiechel Sámuel ulmi polgár is, ki azon időben bejárta Európa nagy részét és a szentföldet is.

Ezen korban kezdettek a papok, kik a szép iránt érzékkel bírtak, a hegységek egyes pontjain, alacsonyabb hegyeken, kies kápolnákat építeni, így vetvén meg a bucsújáráshelyek alapját.

Különben azon korban, szénégetőkön, favágókon, bányászokon, marhatenyésztőkön kívül nem igen laktak mások a hegyek között és hegyeken, kivéve a várak és rabló-félszkek urai.

(Folytatása következik.)

Két híres gyalogló.

(Weston és O'Leary arczképével.)

Anglia és Amerika professionatus gyaloglói közt a legnagyobb hírnévre vergődött fel az amerikai Peyson Weston és a chicagói O'Leary, kiknek arczképeit érdemesnek tartjuk olvasóinknak bemutatni.

Weston valódi szép eredményeit főleg a nagy távolságokra rendezett versenyekben érte el és itt határozottan ő a világ legjobb gyaloglója. A 107 angol mérföldes távolságban elért eredménye (22¹/₂ óra) most is a legjobb eredmény. E verseny 1877-ben Bristolban folyt be, mikor Weston 38 éves volt, Weston ekkor 141 angol fontot nyomot. W. magassága 5 láb 8 hüvelyk.

Kiválóbb versenye volt Westonnak még az, melyet Perkinssel szemben nyert meg Islingtonban, hol 24 óra alatt 109 ang. mfd.-t és 509 yardot járt be.

Weston roppant fölényét a gyorsasággal párosult kitartásban bebizonyította Rowel nevű (5 l. 6 h. magas, 22 éves) fiatal szakember ellen küzdött versenyében. A feladat volt: 275 mérföldet 75 óra alatt bejárni. Alant közöljük röviden az eredményt:

Rowel 24 óra alatt 94 mfd., 48 óra alatt 131 mfd., 75 óra alatt 175 mfd. Weston 24 óra alatt 104 mfd., 48 óra alatt 175 mfd., 75 óra alatt 275 mfd.

E versenyt megelőzőleg is volt Westonnak fogadása egy más angol szakember a hackneyi Clark A. ellen, melyet szintén megnyert. A fogadás 180 angol mérföldnek 48 óra alatti bejárásában állott. Clark, miután körülbelül 58 mérföldet megtett volna, visszalépett. Weston febr. 15-én este 9 óra 45 perczkor indult, s 17-én 9 óra 39 első- és 7 másodperczkor végezte utját. Azonban még hat perczcel rendelkezvén, kigyalogolta az egész 48 órát, mely idő alatt 180 mfdet és 669 yardot tett meg.

Mind e nagy sikerek Westont önerejében való tulságos bizakodásra ragadták, s egy 500 angol

mérföldes távgyalogással akarta megmutatni, hogy mily nagyszerű képesség rejlik az ő lábszáraiban. Ezen 500 mérföldet 6 nap és éjszaka (144 óra) alatt ajánlkozott megtenni. Az előintézkedések megtörténvén, a kitűzött napon Weston az „Agricultural Hallban“ 1876. decz. 18-án kezdte meg hosszadalmas menetét idő ellen; de nem volt képes 6 nap alatt az ötszáz mérföldnyi utat bejárni, s midőn a hatodik napon ezt maga is belátta, egész törekvése csak oda irányult, hogy a kitűzött idő alatt legalább 460 mérföldet bejárhasson; ami sikerült is neki és pedig 5 nap (120 óra), 23 ó. 24 első és 26 másodpercz alatt.

Westonnak legnagyobb versenye az amerikai O'Leary ellen volt, melylyel európai működésének tetőpontját érte el.

A versenyről az ez évi V. és V.-l.-ban gróf Eszterházy Miksa a magyar athletika megalapítója a következőleg ír:

„Most (ápr. 5.) térek vissza az „Agricultural Hall“-tól, hol az amerikai gyaloglók Weston és O'Leary ápr. 2-ka óta folytonosan járnak éjjel nappal; csak néha-néha 1 vagy 2 órát pihenvén. — A verseny, helyesebben „Match“ feladata: 6 szori 24 órát járásban tölteni egy huzamban. — Ki ezen időszakban a legnagyobb távot végzi: győz. Tét: 500 font sterling, mely aláírás útján fedezetett; — a győztes tehát 1000 fontot rak zsebre. Főlegesen említenem, hogy ezek szakemberek mert gentleman-athleta, pénzért nem versenyezhet. Mondják, hogy ezen match nem egyéb,

Weston.

mint előre arangirozott speculatio. De biz ez jó megizzasztja a két speculanst. — Hétfő reggeltől — szombat éjfélig kell járniok. Ma (csütörtök) délbén O'Leary már 336 ang. mfdet végzett, míg Weston 311 mfdig vitte. Az első 200 mfdet O'Leary gyönyörű modorban végezte, 45 óra s 21 perczben. Ma úgy nézett ki, mintha kissé lankadna. Különben rút stylusban jár, mely egy amateurben visszatetszést szülne. Testét szerfölött előre tolja behúzott derekával, s inkább sarkán mint talpán jár, — könyökeit löktetve mozgatja. — Mindegyik kezében egy kis darabka fát tart, melyen hüvelyke nyugszik. Ez a dagadás ellen van. Különben se jobbra, se balra nem néz — „automatic“ mozog előre, míg vetélytársa Weston — kezében egy vesszővel, — folytonosan tréfál, bohóz s járási modorát csaknem minden körútban változtatja, s jó conditióban látszik lenni, bár 20—25 mérfölddel hátrább mint O'Leary. — A csarnok, hol ezen match legördítették, körülbelül 4 akkora, mint a pesti Lovarda; üveggel van fedve, s gazdasági s egyéb ily kiállításoknak van szentelve. A pálya egy hosszsnégyszög, mindössze valami 300 yard körüttal. Külön-külön

pályán versenyez a 2 pedestrian, tetszés szerint hol jobbra, hol balra járván körül. A sporting lapok képviselői s választott bírák ellenörködnek. Nézőség hol sok, hol kevés, — hol semmi. A csarnokban a két viador fotografiái árultatnak.

Tegnap (szombat ápr. 7.) este 11 órakor végződött be, roppant részvét mellett, ezen memorabilis kitzdelem. O'Leary győzött, 519 ang. mérföldet végzván hétfő reggel óta, míg Weston épen 10 mérfölddel maradt hátrább. — Mikor tegnap, déltájban, a helyszínén voltam, O'Leary járásmódja jobban tetszett, s őt frissebbnek találtam, mint csütörtökön s pénteken, bár testének egész súlya lassankint a bal csipőre nehezedett, s bal válla mindég mélyebbre süllyedt. — Segédei néha (járás közben) hideg vizet öntöttek fejére, különben kitűnő formában lépdelt, se jobbra se balra nem nézván. 500-ik mérföldje után O'Leary roszul lett, s öltöző sátrába vitetett, de alig 35 percz után már megint szokott phlegmájával a pályán termett.

A kis Weston tegnap már nem bóhozott s tréfált annyit, s bár néha régi tűzével előre előre tört, a fáradtság meglátszott rajta. Járás közben segédjei egy tál húst nyújtottak neki, melyet ő — előbb bizonyos ostentatióval egy servietet kötven nyakára, — lépdelve költött el. Weston legnagyobb bravourja pénteken mutatkozott, midőn ő 19 órát s 48 perczet szakadatlanul a pályán töltött. Föltűnő volt a zene befolyása Westoura, mely valahányszor elhallgatott, Weston is laukadni kezdett, míg vetélytársa a hányszor csak tehette a zenét, mely őt genirozta, beszűntette. A propositiókban t. i. ki volt kötve, hogy Weston és O'Leary felváltva 1—1 óráig a zenekar fölött rendelkezhetnek.

Weston vereséget szenvedett, de oly conditióban érkezett be versenytársához képest, hogy nagyobb szorgalom mellett győznie kellett volna. A feladat nagysága mindkét champion a legremekb gyaloglók első sorába állítja. — A verseny egész tartama alatt O'Leary 50-szer, összesen 26 óra, 17 perczig s 17 másodperczig; Weston 24-szer, összesen: 22 óra, 21 perczig s 17 másodperczig pihent.

O'Leary-nek legjobb versenyeredményei a következők: 174 ang. mrd. 1 nap 15 óra 5 p. 48 mp.; 227 ang. mrd. begyalagolt 2 nap 5 óra 23 p. 19 mp.

alatt Manchesterben 1877. márcziusában és e versenyében egész a 241 mrd.-ig a legjobb eredményt érte el, melyet 2 nap, 8 óra, 48 percz, 37 másodpercz alatt tett meg. 288 mrd.-től egész 519-ig az eddigi legnagyobb versenytávolig ismét O'Leary-é a legjobb versenyeredmények.

O'Leary.

A kolozsvári atletikai club tavaszi nyilvános viadala.

(Hivatalos.)

Versenypropozíciók. a) Futás. I. Sikverseny. Távolság 91.44 méter. (100 yard.) Tét nincs. Az első beérkező bronz érmét nyer; ezen felül tiszteletdíjat kap, ha 11 másodperczen belül ér célhoz. A többi versenyzők, ha ezen időn belül érkeznek be, bronz-éremmel díjaztatnak.

II. Bajnoki sikverseny. Harmadik vetélkedés a „Bajnok“ czimért. Távolság 3218 méter (2 angol mérföld.) Tét 1 ezüst frt. Védő: Borbély György bajnokjelölt. Kihívók lehetnek a kolozsvári atletikai club tagjai. Ha kihívó nincs, a bajnokjelölt a pályát legalább 14 percz alatt tartozik befutni, különben a bajnoki czimhez és tiszteletdíjhoz való jogát elveszíti. A kolozsvári atletikai club ezt a versenyt körülbelül fél évi időközökben (tavasszal és ősszel) ismételve kitűzván, annak, a ki benne háromszor egymásután győztesse lesz, az alapszabályok 41. §-a alapján, mint legnagyobb kitüntetést a „Bajnok“ czímet adományozza. Ha a jelen vetélkedés alkalmával a bajnokjelölt győz, arany érmét (60 frt értékben), ezüst serleget (90 frt értékben) s a „Bajnok“ czímet nyeri. Ha a kihívó győz, díjúl ezüst érmét s a bajnokjelöltséget kapja. A második beérkező bronzéremmel díjaztatik.

III. Gátverseny. Távolság 201 méter (2/3 angol mérföldet hat, 0,95 méter magas sövénygát. Tét nincs. Az első ezüst érmét nyer.

b) Különnféle versenynemek. IV. Birkózás. Tét nincs. A győztes ezüst érmét nyer. Versenyezhetnek a kolozsvári atletikai és a magyar atletikai club tagjai. 1. A versenyzők mindkét, még pedig meghatározott karral úgy fogják egymást derékon, hogy egyik kar felül, a másik alól essék. A ruhákat fogni, valamint a lábbal gáncot vetni tilos. 2. Győztes, ki ellenfelét úgy teríti a földre, hogy azt mindkét válla érinti. 3. Ha a verseny 3 percz alatt el nem dől, az igazlító azt néhány perczre besűnteti. Ha másodszeri birkózás után sincs határozott győzelem, a verseny eldöntetlen marad.

V. Távolugrás. Tét 1/2 ezüst forint. A ki a versenyzők közül a legnagyobb távolságot ugorja meg, tiszteletdíjat nyer. Ezen felül minden versenyző, a ki 507 cm. távolságot ugrik át, bronz-, a ki pedig 538 cm. távolságot ugrik, ezüst éremmel díjaztatik. A próbaugráson felül minden versenyző 3 ugrást tehet. Előreesés jó. Hátraesés nem számít.

VI. Súlydobás. Tét 1/2 ezüst forint. A győztes bronzérmét nyer. A versenyzők egy karral, helyből dobnak. Mindeniknek három dobása van.

VII. Gerelyhajítás. Távolság 15 méter. Tét 1/2 ezüst forint. A győztes tiszteletdíjat nyer. Minden versenyző háromszor hajíthat.

VIII. Ökölvívás. Tét 1/2 ezüst forint. A győztes tiszteletdíjat nyer.

Általános határozatok. 1. A versenyek 1886. május 16-án a Polgári Lövőház kertjében fognak megtartatni és d. u. 3 órakor veendik kezdetüket. A sorrendet a verseny-bizottság határozza meg.

2. A jelentkezések május 13-án esti 6 1/2 óráig a kolozsvári atletikai club titkára Kuskó Istvánhoz (naponta déli 12 óráig Hid-utca 15. sz. a. és esténként a Lövőházban) írásban, lezárt borítékban adandók be. A jelentkezésnek az illető versenyek megje-

lölésén kívül tartalmaznia kell a jelentkező vezeték- s keresztnevének, lakásának, nemkülönben versenyszíneinek megjelölését. A tét a nevezéshez csatolandó. A borítékon megjegyzendő, hogy az „jelentkezést” tartalmaz.

3. A versenyek, a mennyiben a propozíciók egyes versenyre nézve kivételt nem tesznek, két versenyzővel megtartatnak.

4. A tétek összege a „Kolozsvári Athletikai Club versenyalapját illetik.” A visszaléptek tétjei — bánatpénz fejében — ugyanazon alap javára fordítatnak. A tétek csak abban az esetben fizettetnek vissza, ha a verseny valamely akadály következtében meg nem tartatik.

5. A versenyzők torna-ingben tartoznak versenyezni, melynek színét tetszés szerint választhatják. A futók sport sapkát kötelesek viselni. A birkózók és ökölvívók hajadon fővel küzdenek. A kik polgári szabású nadrágot viselnek, a derékre színes övet tartoznak kötni. A futóknak térdig érő sportnadrág ajánlatik.

6. Versenyszínekül szolgál a torna-ing és esetleg a sapka színe. A kik öv nélkül jelennek meg, illetőleg olyat viselni nem kötelesek, megkülönböztetésül tenyérszíni szélességű színes vállszalagot használhatnak, a mely a jobb vállon viseltetik s baloldalt a csipő táján megerősítetik. A versenyszínek között a vállszalag színe is megjelölendő. Színekül határozott, vagyis sport-színek ajánlatik. Határozatlan úgyszemint divatszínek kerülendők. A színek bejelentésénél a ruhadarabok aprólékos, szembe nem ötlő díszítése figyelembe nem jöhet.

7. A futó versenyek, ha a versenyzők száma a pálya szélességével arányban nem áll, több csapatban tartatnak meg. Ezek győztesei pedig azután egymás között fognak megmérkőzni. A versenyzők az induláshoz sorshúzás útján meghatározandó rendben sorakoznak. Ha a pálya többször kerülendő meg, a meghaladott távolság ellenőrzése céljából a befutott egyes köröket minden versenyző részére külön számoló jegyzik, aki az illető versenyzőnek, valahányszor arra kerül, a befutott körök számát érthetően tudtul adja.

8. Holt verseny esetén a versenybírósg döntő küzdelmet rendel el.

9. A versenyzők részéről tehető netaláni panaszok vagy óvások a verseny befejeztével az igazlátónak azonnal bejelentendők.

10. A verseny eredménye fölött az „igazlátó” dönt. Ennek határozata ellen a meg nem elégedő fél, ha ebbeli szándékát azonnal bejelenti, a versenybírósgához fellebezhet. A versenybírósg az ügyet haldéktalanul megvizsgálja és határozatát kimondja. E határozat végérvényes.

11. A díjak a versenyek befejeztével, illetőleg a versenybírósg határozatának kihirdetése után osztatnak ki. Ezen verseny-propozíciók a „Herkules” testgyakorlati közlönyben közzétételnek és kívánatra a club titkárja által posta útján is megküldetnek.

Kelt Kolozsvárt, a kolozsvári atletikai club versenybizottságának 1886. febr. 5-én tartott üléséből.

Szokolay Kornél,
mint a versenybizottság elnöke.

KÜLÖNFÉLÉK.

A magyar velocipéd-club tagjai Salgó-Tarjánban. A magyar velocipéd club következően rendezi husvéti kirándulását Salgótarjánba. F. hó 24-én szom-

baton reggel $\frac{3}{4}$ órakor találkozás az opera előtt. Velocipéden indulás pont 6 órakor a Nándor vasúti hidon át Ujpesten keresztül Vácra. Itt érkezés $\frac{1}{2}$ órákor reggelizés. Indulás 9 órakor. Rétság ($54\frac{1}{2}$ km.) érkezés 11 órakor, indulás 2 órakor, Balassa-Gyarmat (25 km.) érk. 4 órakor. Ott fogadtatás egy ottani bizottság által, elszállásolás, a nevezetességek megtekintése, társas vacsora. Jó cigány zenekar. 25-én vasárnap reggel 6 órakor indulás Szécsény (17 km.) érk. $\frac{1}{2}$ órákor itt fogadtatás a Salgótarjánból elénk jövő velocipédisták által. Indulás 9 órakor Salgótarján (30 km.) érkezés délben. A vasuton kirándulók vasárnap reggel 7 órakor a M. Á. V. indóházától a személyvonattal mennek, érkezés Salgó-Tarjánban délben. Fogadtatás és elszállásolás az ottani bizottság által.

Nagy Gyula, titkár.

Athletikai ünnepély Salgó-Tarjánban. Az alakulóban levő salgó-tarjáni atletikai club a husvét-ünnepnek (f. hó 25- és 26-án) alkalmával egy atletikai ünnepélyt rendez a következő műsorral:

F. hó 25-én husvétvasárnap délben a részint vasúttal, részint velocipéden érkező vendégek fogadtatása a nagy piacz téren. Elszállásolás, társas ebéd és ismerkedési estély. 26-án husvéthétfőn 8 órakor reggel találkozás a nagy piacz téren. Onnan csoportokban indulás a köszén-bányák és vasfinomító-gyár megtekintésére. Délután 3 órakor a versenytéren versenyek:

- I. Felvonulás az összes jelenlevő atletáknak.
- II. Gyaloglás (tisza) 3000 méter.
- III. Kezdők velocipéd versenye 1000 m.
- IV. Futás 1000 m.
- V. Nagy velocipéd verseny 5000 m.
- VI. Futók akadály versenye 1000 m.
- VII. Velocipéd akadály versenye 2000 m.
- VIII. Súlyemelés.
- IX. Távolugrás.
- X. Velocipéd lassú verseny 50 m.
- XI. Birkózás.

Este 8 órakor a salgó-tarjáni bányatársulat Casino helyiségében:

- I. Kardvívás.
- II. Velocipéd műverseny.

Ezt követi társas vacsora, díjak kiosztása és tánczvigalom. Az ünnepélyen 3 zenekar fog közreműködni.

Verseny feltételek: 1. A versenyzés minden műkedvelőnek nyitva vannak. 2. Nevezés a helyszínén történik. 3. A gyaloglásban futni nem szabad s a poroszkálás és úgyszemint műgyaloglás nem engedtetik meg. 4. A kezdők velocipéd versenyén csak kik *még első díjat* nem nyertek vehetnek részt. 5. A kardvívás egész testre 6 „Touche“-ra megy. A ki legkevesebb vágást kap győztes. 6. A birkózás francia rendszerint történik. Legyőzött csak az lehet a kinek mind a két vála, azaz teljes háta a földet éri. 7. A velocipéd műversenyzők egyenként versenyeznek s a versenybírósg ítélete mérvadó. 8. A vers. mind a 12 pont. egyenlően elsőnek ezüst érem, másodiknak bronz érem adatik. 9. A vers. bírósg határozatai ellen nem lehet fellebezni. *Barella Andor,* titkár.

Tornatanitónók vizsgálja. Berlinben a folyó évben május 31-ikére tűzte ki a porosz közoktatásiügyi miniszter a tornatanitónók vizsgáját.

Kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 2.
Aigner Lajos könyvke-
reskedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre . . . . 2 frt.
Félévre . . . . . 4 frt.
Egész évre . . . . . 8 frt.

Egyes szám 20 kr.

Hirdetések díja: két hasábo-
petit sorért 25 kr.

HERKULES

TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ

PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, IV. ker., Belváros
Lipót-utca 50. szám.

Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Bérmertetlen leveleket nem
fogadunk el.

Tartalom: Versenypálya a fővárosban. (Thoma Gerő.) —
Az egészségtan az iskolában. (György Aladár.) —
A túlerheltezésről és játékokról. (Molnár Sándor.) —
Athletikai klubok a vidéken. (Kuszkó István.) —
A túrisztika története. (Dr. Téry Ödön.) — Gödöllői
versenyek. (Vermes Lajos.) — Különlélek. — *Tárca:*
A tornázás és sport Veronában. (Porzsolt Kálmán.)

Versenypálya a fővárosban.

Leginkább jellemzi fővárosunknak és az egész országnak hátramaradását a sportban az a tény, hogy mióta az Orczi-kert athleta versenyterétől is megfosztattunk, nincs fővárosunkban a tornázás, járás, futás, vagy velocipédezés számára egyetlen állandó versenypályánk sem.

Ezen tény elégséges arra, hogy belőle következtessünk a sportnemek fejletlenségére és a nagy közönségnek csekély sport érdeklődésére. És mind ezen dolgokon sokat lendítene, ha valahogy képesek volnánk egy ily versenypálya létrehozására. Mikép?

Fővárosunknak legrégebbi sportegylete a nemzeti torna-egylet volna hivatva e téren a kezdeményezésre. Vagy mondjuk, hogy az eddig csak névleg ismert országos tornaszövetség veszi kezébe az ügy kezdeményezését és első ünnepélyét már állandó versenyterén szándékozván rendezni, megteszi a fővárosi hatóságnál a lépéseket alkalmas telek nyeresééért.

A kezdeményező egyletet vagy szövetséget támogatni fogja az atletikai club, a fővárosi velocipéd és torna-egyletek, úgy, hogy a városi hatóság nem egy egyletnek, de a főváros sportjának, így hát magának a fővárosnak tesz szolgálatot a versenypálya átengedendő telekkel.

Egy nagy bökkenő van ezen együttes működést illetőleg, t. i. hogy nincs ez egyletek közt a legkisebb hajlandóság sem ilyen közös munkára, mert a torna-egyletek oly exclusiv modort tanúsítanak a más sportegyletekkel szemben, hogy eddig alig is volt oly egyetértés az egyletek közt, mely ily cél elérésére tehetett volna. Hanem épen ezen mozgalmától reményelhetjük, hogy az egyletek közt a szükséges jó egyetértést meg fogja teremteni.

Arról azt hisszük minden egylet meg van győződve, hogy egyedül még gyenge arra nézve, hogy

egy nagyobb szabású versenypályát berendezhessen. De különben is a városi hatóság is csak úgy adhatja számbavehető telket a pálya számára, hogy ezzel a fővárosi összes sportegyleteknek ügyét elősegítse; és így mindenesetre adna is.

A versenypálya mindenesetre a városi kültereken, de lehetőleg a közúti közlekedés vonalába kellene esnie. A pályatér oly módon volna berendezendő, hogy a tornászok a tér közepét, az athleták a belső, a velocipédezők a nagyobb külső pályát használnák. Mindenesetre gondoskodni kellene árnyas, esetleg fedett nőtérrel is, hogy a nagy közönségnek is kedves mulató helyül szolgáljon.

A pálya egyik sarkában öltöző fülkét is kellene felállítani, sőt később olyan nagyobb deszkaházat, melyben a trainirozók az éjet is tölthessék.

A terhek viselését illetőleg az egyletek tagjaik számarányában könnyen egyezsége juthatnának. Az olyan költségek, melyek specialisan csak az egyik-másik sport üzésével járnak, természetesen csak az illető egyletek által fedeztetnek. Így a velocipédek számára szükséges gépházát tisztán csak a velocipédezők állítanák fel, míg a mosdó, esetleg fürdőberendezést mindenki használnván, költségeit az egyletek közösen fedezik.

Hanem hát korai még a részletekbe menni, csak ott volnánk már, hogy megalakúlna a fővárosi egyleteknek megbizottaiból egy bizottság, mely a telek nyerhetéséért megtenné a szükséges lépéseket. A telket természetesen nem kérnék ajándékképpen, hanem csak bizonyos csekély díjért, határozott idej használatra, úgy mint a fővárosi koresolya-egylet a ligeti telkét kapta. Ha a kitűzött 15—20 évi használati időn a város a telket visszavenné, úgy ismét lehetne új helyről gondoskodni, esetleg akkora talán már venni. Mert lehetne a versenypálya használatából hasznot is húzni és idővel az egyletek is gazdagodva, megvásárolható lenne a versenypálya telke.

Ez mind a messze jövő reménye, de valósulása nem lesz ábránd, ha egyleteink szívóivói a dologhoz méltó buzgalommal látnak a munkához.

Thoma Gerő.

Az egészségtan az iskolákban.

A legközelebbi népszámlálás megdőbentő adatot nyújtot a magyar nép életképességére nézve. 1870-ben a tulajdonképi Magyarországon 13,561.245 lakos volt, 1880-ban csak 13,728.622, tehát a népesség 10 év alatt csak 167.377-el szaporodott, mely szám szembe azon körülménnyel, hogy Európa legtöbb országában a népesség 30—35 év alatt, sőt itt-ott jóval hamarabb, megkétszereződik, csaknem apadásnak mondható. Nem irányunkban ellenséges indulatú német tudósok, hanem maguk a magyarok vetették fel a komoly kérdést: vajon életképes-e a magyar faj? nem kell-e a pusztuló nemzetek sorába igtatni. S a komoly tanulmányozás közben mindinkább erősebben domborodott ki ez a tény, melyet ma már úton-útfélen hangoztatnak, hogy a gyermekhalandóság nálunk szerfelett nagy. Sehol Európában nem születik annyi gyermek, mint nálunk, de mit ér az, ha e gyermekeknek fele sem nő fel? 1882-ben 622.226 gyermek született, de ugyanabban az évben 510.740 halott közül 274.931, tehát felénél jóval több ötödik életévet még be nem töltött gyermek volt. Ha valami, e megdőbentő s teljesen hiteles számok mutatják a népszámlálások nagy fontosságát, s hogy nálunk sem voltak ezek eredménytelen, mutatja az a körülmény, hogy a közelebb lefolyt 3 év alatt sokkal több történt a közegészségügy érdekében, mint az előt évtizedek folyamán.

Hogy e fontos tényezőn néhány év alatt gyökeres változásokat tenni nem lehet, az természetes s ennél fogva nem csodálkozhatunk, hogy a közegészségügyre vonatkozólag nálunk, nemcsak falukon, de művelt városokban is sokszor találkozunk miserabilis állapotokkal. Ily nagy fontosságú kérdésben állami intézkedések soha sem elegendők, magának a népnek kell érezni az egészség nagy fontosságát s tudnia kell

legalább a legegyszerűbb dolgokat, melyek a testi épség megőrzésére vonatkoznak.

Ez az oka, hogy a nagy fontosságú állami intézkedések mellett (egészségügyi felügyelők, körorvosok, befásítás, csatornázás, stb.) mindenki, úgy az államférfi, mint a szaktudós s humanista egyaránt sürgetik, hogy az egészségügy elemeit a népiskolák s népies iratok által minél inkább köztudattá tegyék.

Valjuk be őszintén, hogy e tekintetben edes kevés történt. Nyolcz éve már, hogy az egészségügyi törvény (1876: XIV.) 42. §. határozottan elrendelte, hogy az egészségügy szempontjából főfigyelmet érdemlő szabályokat a népiskolákban tanítsák, sőt azt is elrendelte, hogy az egészségügyben első fokú hatóság (szolgabíró, polgármester stb.) felügyelni tartozik, vajlon az oktatás megadatott-e? Mindamellett ilyenmő oktatás, Magyarországon 17 ezer népiskolája közül alig egy pár százan történik, sőt — a mi, a gomba módra szaporodó tankönyvirodalomban valóban csodálatos — még csak némileg használható egészségügyi tankönyvek s vezérkönyvek sincsenek a népiskolák számára.

Szigorúan tudományos szempontból véve az egészségtan nem is a népiskolába való. Minden paedagog megegyezik abban, hogy a népiskola fő feladata az ismeretek elsajátítására szolgáló jóformán technikus eszközök (írás, olvasás, számolás, rajz stb.) tanításán kívül csak az alaki képzés lehet, s azért az egyes ismereteket a kiskorúak számára mindig lehetőleg csekély terjedelemben s a mennyire lehet, nem szakok szerint elkülönítve, hanem csoportosítva s főképp olvasmányok kapcsán kell a gyermekeknek nyújtani. De ha már politikai s gyakorlati okokból beviszik a hazai népiskolákba a házi ipart s egyes gazdasági ágak tanítását, s ha még fontosabb okból tanítják az állam nyelvét a nem magyar ajkú népiskolákban is: nincs valóságos okunk az oly fontos egészségügyi sza-

A „HERKULES“ TÁRCZÁJA.

A tornázás és sport Veronában.

(Vége.)

A népies testgyakorlat — mint már említettem — csak a város kőfalain kívül találhat magának helyet Veronában.

S itt különösen ünnepnapokon valóban nagy kedvteliséggel űzi játékeit a nép.

Följegyzésre méltó, hogy Veronában nem csupán a gyermekek és a serdülő ifjúság foglalkoznak sporttal és testedző játékokkal, hanem a felnőttek is; a mi valóban oly dícséretes szokás, hogy követésre méltó például szolgálhat más nemzeteknek is, akár mindjárt a magyarnak is.

Azon sportjátékokat, melyek nálunk is ismeretesek, nem teszek itt említést s csupán egy testedző játékot írok le, melyet eddigelé sehol sem láttam, csupán Veronában.

Ez a specialis olasz sportjáték közepén áll a tekézés és labdázás között s bátran lehetne bármelyiknek nevezni.

A játék színhelye valamely 150—300 négyszög méternyi lehetőleg sík vízszintes terület.

A játék eszköze több fagolyó, melyek a tekéző

golyókhöz hasonlítanak, csak hogy mindenik golyó egyforma s annyi van, a hány ember játszik.

A golyók átmérője rendszeren 8—10 centiméter. A játzók száma tetszés szerint lehet, de legtöbbször csak 4—8-an játszanak együtt.

Maga a játék igen egyszerű, — hogy ne mondjam — primitív: a játzók a tér egyik felére állanak s egy játékos eldobja („alsó fogással“) fagolyóját a tér másik részére. A többi játékos aztán igyekszik ezt az először eldobott golyót eltalálni a saját golyójával, s a fizetés (mert e játékot rendszeren pénzre játszáknak) a szerint történik, amint sikerült eltalálni az első golyót, vagy ettől milyen távolságra hullott le a másik golyó?

A modernebb sportnemek közül nagyban űzik Verona vidékén a velocipédeztést, amelyre a köves kemény utak igen alkalmasak.

Természetesen a bicycle a túlnyomó Veronában is, de a trycicelenek is igen sok híve van.

Sőt nem ritkaság a két ülésű trycicle sem, melyet két velocipédista hajt.

A velocipédistáknak igen egyszerű costumejök van, de a sapka rendszeren világos s a legtöbbnek fehér, úgy, hogy a velocipédisták közeledését már messziről észre lehet venni feltűnő sapkájukról.

Porzolt Kálmán.

bályok tanítása ellen tiltakozni. S különben is a törvény szavai s értelmei világosan azt mutatják, hogy nem új tantárgyról van itt szó, melyet külön órákban kellene előadni, hanem oly ismeretek közléséről, melyeket a tanító alkalmilag nyújt növendékeinek. S azt már régóta helyeslik, sőt követelik a szakférfiak. Maga a tanterv ajánlja, hogy a természetrajz tanításánál a hasznos és ártalmas növényekre, állatokra tekintettel kell lenni, alig van olvasókönyv, melyben vagy általános szabályok vagy gyakorlati példák által ne figyelmeztetnék a gyermekeket pl. az éretlen gyümölcs evésének, a felhevült állapotban annak rossz következményeire, a tisztaságra s mindenek felett az iskolai mindennapi rendtartása ezer s ezer alkalmat nyújt a tanítónak, hogy egészségügyi tanácsokat osztogasson. S mily nagy fontosságú dolgok ezek! A számtalan babona s kuruzsulás neveltségessé tétele a rajz, melyet előre haladottabb nemzetek házi szokásairól, lakósaik berendezéséről s életmódjáról nyújtunk; azok a tanácsok, melyeket például a himlő oltásra, az édességek, szeszes italok túlságos élvezetére, a nők erős mellfűzőire, az öltözetre, hajápolásra stb. vonatkozólag előadhatunk mind még bennük gyümölcstüket s az iskolából a nép közé is kihatólnak. Ily ismeretes közlést követeli az egészségügyi törvény a tanítóktól s egyáltalán nem azt, hogy a már kitört betegségek pl. hideglelés, torokgyulladás, tüdővész orvoslására adjon tanácsokat s ez által a kuruzsulás számát szaporítsa, a gyógyítás nagy előismereteket követel, melyeket csak szakemberek, az orvosok, hosszas tanulmányozás s gyakorlat útján szerezhetnek meg, nagy hiba volna, ha népiskola az ily dolgokban kontárkodnék; de az orvosok munkája is meg van könnyítve, s a közegészségügyön rendkívül sokat segítünk, ha a népiskolák segítségével köztudattá változtatjuk az eszközöket, módokat, a melyek e betegségek lehetőleg kiküldése, testünk épségét, megőrzésére vonatkoznak.

Nagy tehát az iskola hatása s igen súlyos hiba lenne, ha a tanítók e hatás felhasználásában késedelmeskednének. Hiszen a népiskolákat magukat is súlyos bűnnel vádolják e tekintetben. Épen nem kicsinyelhető adatok bizonyítják, hogy az iskolák legnagyobb részében részint a tantermek hiányai, részint maga az oktatás miatt sok gyermeknél kifejlődik a rövidlátás, a hátgörbülés s sápkórság, mely betegségektől különben talán megmenekültek volna s igen sok ragályos betegség, különösen a rüh, himlő s diphteritis gyakran az iskola által terjednek el. Ily körülmények között, ha egészségügyi törvény nem volna is a józan ész s humanizmus követeli, hogy a tanítónak értenie kell valamit az egészségügy elemeiből, hogy magának szemrehányásokat ne tehessen.

De ki ne tudná, hogy ez a követelés a nevelés alapeszméjével is összefügg? Mióta sűrűbben hangoztatják a régi bölcs közmondást: „mens sana in corpore sano“, nem kételkedik senki többé, hogy hiányos az a nevelés, mely csak értelmi képességek fejlesztésére gondol. Ez az oka, hogy nálunk a tornatanítást, már általában felkarolták, több mint hétezer iskolában külön tornahelyiség van, a testgyakorló eszközök száma folyvást szaporodik, a nagy nyári szünidőben külön póttanfolyamokat tartanak oly tanítók számára, kik a tornatanításban még nem elég gyakorlottak; — a mi különösen érdekes, — a leányok tornáztatása sem oly nagyon szokatlan dolog már. Igen, hogy a torna magában nem elegendő s a mélyebbre lévő

paedagogus irigységgel tekint az angol népiskolákra, melyek növendékei közösen tanulnak úszni, s a tanító felügyelete alatt szabad tereken zöld lombok alatt rendesen labdázni, s előszeretettel néz a jövőbe, midőn a gyermekek a földrajz, természetrajz elemeit nem a padokban, hanem tanítóikkal szabadba menve az iskolai kirándulások alkalmával tanulják megismerni. De ha csak a torna kötelezettségét hozták volna is be népiskoláinkba, láthatjuk ebből, hogy a testi nevelést nem tartjuk többé az iskolától idegen dolognak s ha ez így van, ha másrésről a nagy halandóság komoly intő szózat, hogy e népet, melynek száma különben is oly csekély, hogy e területen csaknem 3-szor annyi ember kényelmesen s boldogan megélhetne s e szám bizonynyal mindennél jobban bizonyítaná nemzetünk önállóságát, hogy e népet, — mondjuk — az egészségügy elemeire oktatni oly hazafias kötelesség, melytől nagyrészt függ nemzetiségünk fenmaradása, szükséges, hogy a tanító képzőintézetekben az egészségügy legyen rendes kötelező tárgy, szükséges hogy az olvasó könyvek s más tankönyvek az egészségügyre tekintettel dolgoztassanak át s a tanfelügyelők utasítsanak, hogy e tekintetben szigorral járjanak el.

A jelenlegi közoktatási miniszter nem egyszer mutatta ki, hogy e fontos ügy iránt nagy érzéke van, sőt valóban elmondhatjuk hogy az ő nyilvános szavai voltak a felbuzdító s lelkesítő eszközök e téren s így bizonyosra vehetjük, hogy az a férfi, ki a közegészségügy terén mutatkozó szomorú, s a művelt világ előtt megsejyénítő állapotunkat annyira éri s ennek nemzeti létünket fenyegető eredményeiről is tud; megtesz mindent, hogy a közegészségügyi törvénynek az iskolákra vonatkozó intézkedései mielőbb megvalósuljanak. De a kérdés oly fontos, a legfontosabbak egyike, hogy e munka nem maradhat hivatalos teendő, a társadalomnak kell ezt elősegítenie, a buzgó, lelkesült mozgalmat kell országszerte megindítani, hogy a magyar nép erős, s egészséges legyen, megszűnve a nagy halandóság nemzetünk léte s jövője felől s egygyel kevesebb okunk legyen az aggodalomra.

György Aladár.

A túlterheltetésről és játékokról. *)

I.

Cito rumpes arcum, semper si tsum habueris.

Ideje már, hogy ne csak mindég az újabbnál újabb tanterveken rágódjunk, hanem vegyük is észre az iskolában lézengő, sáppadt, elsatnyúl szegény teremtményeket, a túlterhelés eme nem nagyon életerős és fájdalom! nem elég „súlyos“ bizonyítékait, kikre nézve sokkal nagyobb jótétemény lenne egy tüdő jó levegő, egy kis mozgás, mint a módszer legújabb vívmányának alkalmazása.

Nem lehet itt czélom a kitűzött kérdésekkel nagyon részletesen foglalkozni, mert ezt az „Értesítő“ kerete nem engedi, csak a főbb okokat említem fel, melyek — nézetem szerint — a túlterheltetést, e nagy bajt előidézik és röviden rámutatok azokra az eszköz-

Felhívjuk olvasóink figyelmét ez érdekes cikkekre, mely a budapesti ref. főgymnasium ez évi értesítőjében jelent meg
Szerk.

zökre, melyek ha a bajt teljesen meg nem szüntetik is, de legalább ellensúlyozzák.

Első ok bizonyára a tárgyak sokfélesége. Sokan azt hiszik, hogy a középiskolákban mindent tanulni kell a gyermeknek; ez a hibás nézet ki is tűnik úgy az állami, mint a felekezeti tantervekből, itt főleg mióta a felekezetek a középiskolai törvény és a „korszellem“ által szorítottak. Kevesebb tárgyat, de jól!

Második oknak vehetjük a vastag könyveket, melyekben minden össze-vissza van hordva, a lényeges a lényegtelenül összekeverve, ez is kényelmes terjengőséggel előadva, hogy a könyv dagadjon, mert a kiadók ivszámra fizetnek. Hja! az udvariasság mellett elkél egy kis igazság is! Tartsuk mindig eszünkbe, hogy nem attól függ az egészség: ki mennyit eszik, hanem: mennyit emészt, illetőleg megemészt-e azt, a mit evett? Nem is hozom fel a „tudományos mélységgel“ irt észficzamidó libellusokat. Vékonyabb könyveket és csak lényegeket!

Harmadik oknak tartom a serdülő nemzedék számára talán Lipseből hozott boldogító módszert, mely a gyakorlati tudományokban helyén lehet, de a melyet, főleg a nyelvek tanításánál merőben károsnak kell tartanunk. A megterhelés itt abból származik, hogy a gyermekek kezdetben a törvényszerűséget nem rendszeresen tanulván, később az anyag szaporodásával fejük megzavarodik, különösen, midőn a kivételekben is törvényszerűséget látni kényszerítetnek. Nem helyes az a felfogás, hogy a nagyobb gyermek a nyelvtan rendszerét maga felépítheti a szétszórva tanult anyagból; csak akkor állhatna ez meg, ha a gyermek ítélőtehetsége korával egyformán növekednék; az pedig minden elfogulatlan és tapasztalt paedagogus előtt kétségbevonhatatlan és kétségbeejtő igazság, hogy napjainkban az ítélőtehetség a felsőbb osztályokban annyira gyenge, hogy egy nagyon egyszerű összevetés megakasztja; a iudicium a sokféletől és soktól megbutul. Innen az egyetem panaszja. És ez a dolog roppant teherrel és felelősséggel nehezedik ránk! Itt kell felemlítenem azt az erőlködést is, mely az összehasonlító rendszert szeretné a 10 éves gyermekekre is rájok kényszeríteni. Kár a természet által mutatott fejlődési fokozatokat sutba vágni és ugrándozi, mint egy telivér salius. Törvényszerűséget és természetes fejlődési menetet!

Negyedik ok: a szakrendszer. Ezzel jár az, hogy minden tanár a maga tárgyát tartja legfontosabbnak és lehetőleg egész terjedelemben tanítja; azt hiszem, hogy megharagudnék például a földrajz tanára, ha azt mondanám neki, hogy a humángymnasiumban fontosabb tárgy a latin, mint a földrajz. Pedig azzal már tisztába kellene jönnünk, hogy humángymnasiumokban a latin nyelv, számtan és anyanyelv képezik a tanítás középpontját, a többi kevésbé lényeges, némelyik pedig csak arravaló, hogy a gyermek heti pár órával több ideig üljön az iskola padján, mely kevésbé modern, mint a tanmenet; tovább szívja a rossz levegőt, rongos szemét és tüdejét.

A szakrendszerrel egy másik, talán még nagyobb baj lép fel, nevezetesen: a gyermek jelleme nem formálódhat ki. Hogy is történhetnék ez, midőn naponként 6—7 tanár foglalkozik az apró gyermekekkel is, s ha a tanárok egészen különböző jelleműek: kit állítsanak maguk elibe példányképül? s ha esetleg a tudományok ellentétbe jönnek: kinek adjanak igazat? Nagy baj, hogy ez az eset is megtörténhetik!

Megjegyzem, hogy a szakrendszert csak a gymnasium négy alsó osztályára vonatkoztatva itélem el, de itt feltétlenül.

Elég, ha a humántárgyakat egy tanár tanítja, a reáltárgyakat egy másik, a surrogatumokat egy harmadik. Nincs a világnak az igazgatója, ki a helyes mértéket az egy osztályban tanító, sokszor 8 tanár működésében megszabhatná és nincs olyan egy osztályban tanító 6—8 tanár, kik tárgyak megítélésénél kellő elfogulatlansággal helyes mértéket alkalmaznának.

Nézetem ellen fel lehetne hozni, hogy: hátha nem arravaló tanárok foglalkoznak az alsóbb osztályokban? akkor még veszélyesebb az eredmény. Erre az a feleletem, hogy az alsóbb osztályokban a legügyesebb tanárokat kell alkalmazni, kikben a szeretet, szigor és pontosság kellő összhangzásban vannak a tudományos képzettséggel és kik inkább nevelők, mint tanítók. Azt is ellenvethetnék, hogy az egyes tudományágak mai fejlettségével lehetetlen lépést tartani egy embernek két-három szakban is. Erre az a feleletem, hogy egészen felesleges például az alsóbb osztályokban latin nyelvet tanítóknak tudni, hogy az eredeti latin j megfelel a szanszkrit kezdő j-nek; pl. juvenis = szanszkrit juvan; jecur = szanszkrit jakart stb., vagy hogy az eredeti u a latinban i mellékhangzót fejlesztett, melynek következtében az u majd önhangzó s majd mássalhangzó természetet öltött magára. Az ilyen dolgokra ott nincs szükség.

Vagy ha már belefeneklettük a szakrendszerbe: vonjuk le a consequentiákat is. Előre figyelmeztetem főleg a gyengébb idegzetűeket, hogy meg ne borzadjanak: a gyermekek is a felsőbb osztályokban szakcsoportosítás szerint tanuljanak; természetesen felvételik az egyetemre ebben az esetben csak a tanult szakokra történhetnék s e szerint tartatnék az érettségi vizsgálat is.

A dolog tényleg így van az angoloknál, ott nem tömik pl. világtörténettel tele a gyermekek fejét; a következtetéseket helyesebben vonják le, mint a mi tanítómestereink, bár nem jelent nálok annyi logika, mint a németeknél, és nincs annyi „kittinő“ tanítványuk, mint nekünk; de mi megszoktuk, hogy mindig csak jó szomszédunktól tanulunk.

Csoportosítsuk a rokon tárgyakat; a szakrendszert az alsóbb osztályokban töröljük el; vagy ne féljünk egy, az összes tanításra vonatkozó gyökeres reformtól!

Némileg a szakrendszerből folyik az ötödik ok, nevezetesen a terminologia zavarossága. Majd minden tárgy más-más tanár kezében lévén, lehetetlen, hogy a fogalmak meghatározása egyöntetűleg történjék, némesak a különböző tárgyaknál, hanem egynél is; sőt megtörténik, hogy ugyanegy tankönyvben is az ellenmondás, vagy legalább is az ingadozás nagyon veszélyezteti a tanítás sikerét, főleg a nyelvtani oktatásnál. A sok közül csak egy könyvet hozok fel például: Ibász Gábor: „Magyar nyelvtan“-át, melyről pedig nem lehet mondani, hogy egészen rossz. Ebben főnevek = tárgynevek = tárgyszók (ez nem is igaz); mellénevek = tulajdonságnevek = minőség- vagy tulajdonságzó, sőt a 40-dik lapon = tulajdonnév (a 24-ik kiadás szerint idézek); számnevek = számszók stb. A polgári ügyiratokban: nyugtatvány = nyugtató = nyugta; kötelezvény = kötelező; kezeslevél stb. Talán nincs tankönyv, melyben a fogalmak meghatározásai következetesen egyformák

lennének, vagyis a terminusok megegyeznének. A gyermekek fejében így nagy zavar támad, a fogalmak tisztán sohasem állanak ellőtte. E baj kiküldésére egy nyelvtanár jó orvosságot ajánl, midőn azt mondja: vagy írjon valaki oly nyelvtant, a mely kitűnőségénél fogva követendő mintául szolgálhatna mind a tanároknak, mind a tankönyvíróknak; vagy jelentse ki s rendelje el a közokt. kormány, hogy csak azokat a műszavakat szabad a tankönyvekben s a tanításban használni, a melyeket egy erre hivatott s felkért testület (a tudom. akadémia, a közokt. tanács, a középiskolai tanáregyesület) egyöntetűen megállapított.

Hozzá tehetjük, hogy miután műszavak minden tárgyban vannak, ez intézkedést minden tárgynál lehetne alkalmazni.

Nagy baj tehát, hogy sokfélélt tanítunk, vastag könyvekből, rossz módszerrel, szak szerint és zavarosan; de ha mindezekben a bajokon segítve lesz is — mert ez soká így nem maradhat! — még akkor is kötelességünk marad, hogy a gyermekek testi épségéről és egészségéről és eszüknek rugalmasságáról, elevegségéről más eszközökkel is gondoskodjunk.

Erre nézve a tornatanítás részint nem elég, részint az itt alkalmazott tanításmód helytelen, mert a különböző gyermekek más-más testalkatát figyelmen kívül hagyja és mivel a helyes mérték nincs megtartva: sok gyakorlat többször veszedelmet okozhat és okoz is. Sajnálni lehet, hogy e tárgyat is, mint annyi sok mást, a túlrendszerességbe fulasztják.

Egészen belevesztünk az intellectualismusba, pedig angol felfogás szerint és szerintem is az embernek nemcsak agyveleje, hanem szíve, tüdeje, két keze és két lába is van. Hát ezek, hogy foglalkozzanak, és mikor, midőn a tornázás is zárt helyen történik legtöbb helyen és a legkisebb gyermekek is hetenként legalább 26—28 iskolai órával vannak elfoglalva, pedig a legtöbbnek magánórái is vannak? E kérdésre szeretnék igénytelen értekezésem második részében megfelelni.

(Folytatása következik.)

Molnár Sándor.

Athletikai klubok a vidéken.*)

Közleményem czimére megütdve veti fel a kérdést e lapok városi olvasója: van-e erre szüksége a vidékeknek? nem találnak-e ők elég testedző időtöltést a vadászatokban, a mezőre való gyakori kirándulásokban stb.?! . . . Én erre egész határozottan állíthatom, hogy van.

Mi itthon, szűk falak között élve le napjaink nagyobbrészét, csakugyan azt hisszük, hogy a testképző egyletekre nekünk, nagyobb városok lakóinak van szüksége.

A vidéki városok amaz intelligensebb elemei, kik a nép nemzeti irányú nevelését s a magyar középosztály testben, lélekben és hazafias szellemben való megerősödését szívükön viselik, ellenben azt állítják, hogy egy atletikai clubra nekik nagyobb szükségük volna, mint Kolozsvárnak.

Őnöknek ezerféle szórakoztató időtöltéseik vannak Kolozsvárt, mondák nem egyszer, kirándulásaink alkalmával vidéki ismerőseink. — Önök alig számba-

vehető áldozattal juthatnak ama tájékoztató és szórakoztató olvasmányokhoz, a minek egy kis része nálunk minden egyesnek, évenként 80—90 frtba kerül.

Ezenkívül korecsolyázó-egylettük, vívó-termeik vannak téli testgyakorló időtöltéseiknek. Tágas sétatértek, csolnakázható tavuk, úszóhelyük s szépen berendezett lövőházuk van a nyári sportoknak.

S mindezek mellé az atletika-clubbal fokozzák a testgyakorlatokban való részvétel iránti kedvet.

Alkalmat adnak, hogy a gyengék izmaikat fejleszszék, hogy a szellemi munkában ellankadtak idegeiket felfrissítsék.

Az atletikai clubot mi irigyeljük Kolozsvártól. Nekünk sokkal jobb szolgálatot tenne egy ily egyesület.

Nekünk napi munkánk nyújt egyedüli szórakozást. Ha azt bevégeztük, leszámítva egyes kivételes eseteket — minden mulatságnak vége. Elsétálhatunk a város egyik végétől a másikig, a nélkül, hogy valamit találjunk, ami kedélyhangulatunkra üdítőleg hat.

Bemegyünk olvasó-egylettünkbe: régi lapok, régi arcok, egyhangúság.

Ellátogatunk jó embereinkhez, egyhangú triviális, kívülről ismert tárgyakról foly a társalgás. Elmegyünk a vendéglőbe, ismert alakok gunnyasztanak itt ott egy pár asztal körül, unottan iszogatnak, vagy megszokottan forgatják a bibliát, mely elejétől fogva 32 levélből áll.

Mit csinálunk? . . . Mindentűt egyhangúság. A vér is lassabban lüktet, elbágyadnak az idegek. Ellankadnak az izmok. Megeczetesedik a kedély.

— Teremtsenek atletikai clubot önök is uraim.

— Mi teremtsünk? Hát hogyan?

Hisz kevesen vagyunk. A berendezéshez sok pénz kell. Az áldozatoktól mindenki visszariad. A club szervezéséhez és vezetéséhez pedig senki sem ért köztünk.

Tévednek t. uraim. Athletikai Club alakítása először is kevés anyagi áldozatot igényel. Hanem annál több munkát, odaadást, a mi aztán igazán kellemes fáradozást nyújt.

A szervezés és vezetéshez pedig különös szakértelem nem szükséges.

A mire pedig szükség van azt meg lehet szerezni. Magyar sport könyveink vannak. Tájékoztató testgyakorlati lapjaink minden körülmények között nyújtanak útbaigazítást.

Aztán az atletika keretébe beleillenek mindama testgyakorlati játékok, miket őseink elejétől fogva űztek s miknek űzését mi kicsinyes lenézéssel abba hagytuk.

Csoportosuljanak. Alakítsanak összeillő tagokból egy társaságot, mely czélul tűzze ki a testgyakorlatok művelését s a testképző játékok űzését.

Jó a tavasz. Zöldül a pázsit. Puha szőnyeggel kínálkozik a labdázáshoz

— Nő ne mosolyogjanak. — A labdázás nem csak gyermeknek való. Beillik férfias időtöltésnek is. — Az angol nép komoly, tudományos nemzet. És náluk a lordok és miniszterek is labdázanak.

Szép multság ám az. Szórakoztat és vidit. S a mellett ügyességet kíván. Aztán a nyíllövészlet. Megtanulása könnyű. Gyakorlása némi fizikai erőt igényel és kellemesen szórakoztat. Aztán van még ezeken kívül nagyon sok kellemes időtöltés, mikhez nem kell csak szabad tér, ép kezek és lábak, hogy a legnagyobb kedvvel űzhessük. Ez itt felsorolt időtöltések-

*) A jelesen szerkesztett „Kolozsvári Közlöny“-ből.

ben nők is részt vehetnek. A hol pedig ők vannak, ott a jókedv nem hiányzik.

Hát még a többi athletikai gyakorlatok! A gyakorlatok. Futás. Távolugrás. Súlyemelés és dobás. A gerelyhajítás. — Ezek mind olyan gyakorlatok, mik a társaságot kellemesen szórakoztatják. Költségbe is alig kerülnek. Kevés áldozattal nyújtót s korlátot lehet tornagyakorlatokra felállítani. — Aztán nézni kell egy tágasabb terem után. Ilyen könnyen akad. Egy néhány súlyzót s egy pár vívó szerelvényt bele. És meg vannak a teremben való gyakorlatok szerszámjai. — Gyakorlott tornász minden városban akad. Torna, vagy súlyzó gyakorlatokhoz útmutatást ad. Vivni tudó is mindig található. — Ez megmagyarázza a vívás elemeit. A többi magától jó. A mestert a gyakorlat teszi. — Ilyen kezdeményezéssel a Királyhágón túli részeken nem egy testedző club alakult már kisebb városokban is. És azok most virágzanak. — Tagjaik kedvvel üzik a testedző sportok különféle nemeit. — A renyhéséget, a tunyagot, meg azt a balhiedelmet, mintha a testgyakorlatok üzésével a tekintélyünk csorbát szenvedne, természetesen le kell ám vetni.

Komolyan, kitartóan kell gyakorolni e mulatóságokat. Ha aztán hozzá szoktunk, alig tudjuk nélkülözni. Vérünk ké válik. Megifjít.

Fokozza a szellemi erőt s napi munkánkat jobb kedvvel, nagyobb könnyűséggel tudjuk e gyakorlatok után végezni. A gyakorlatokban mindig bizonyos eredményre kell törekedni. S az eredményeket fokozni kell. Az izmok így folytonosan fejlődnek. A testnek jól esik így a munka s a lélek tüdül. A gyakorlatok beosztásában vidéken is lehet követni azt az irányt, melyben a K. A. C. halad. A gyakorlatokban elért eredményeket gondosan fel kell jegyezni. S ha az eredmények a kolozsvári club eredményeit elérik, versenyekre lehet nevezni. A K. A. C. vidéki egyletek tagjainak (ha majd szervezettek ilyenek) szívesen nyitja meg versenyeit.

Egy-egy érem, vagy emléktárgyat képező tiszteletdíj elnyerése a kolozsvári athleták elől, díszére válnék annak az egyesületnek, melynek keblében a győző magát kiképezte, s méltán lehetne rá büszke a kitüntettet.

Azonkívül az ily testgyakorlati egyesületek tagjai gyalog-kirándulásokat tennének kolozsvári athleták látogatására. Viszont ezek keresnek fel vidéki kollegáikat. A testgyakorlatok terén szerzett tapasztalataikat személyes érintkezés útján kölcsönösen kicserélnék. Később, mind gyakoribb időközökben versenyek rendeztetnének Kolozsvárról a vidék különböző városaiba s viszont ezekből Kolozsvárra. Testgyakorlati néptünnepélyeket is lehetne ilyenkor tartani. Szóval, a testgyakorlatok meghonosításához a vidéken csak akarat kell és méltó helyeiket egyéb időtöltéseink között ismét vissza foglalhatják.

Jövő alkalommal tájékoztatást nyújtunk hazai testgyakorlati irodalmunk ama termékeiről, melyek az athletika meghonosításához alkalmas segédeszközül szolgálnak.

Kuszkó István.

A túrisztika története.*)

Irta: *Dr. Téry Ödön.*

(Vége.)

Találkoztak már mégis, kik a hegységekben a szépet is feltalálták és lelkesedni tudtak iránta. Gessner Konrad — ki a Pilátust 1555-ben megmászta és az ottani tó költött sajtóságát babonának nyilvánította — egy barátjához írt levélben így ír: „Míg Isten éltet, elhatároztam minden évben néhány, de legalább egy hegyet megmászni, részben hogy a hegyi növényzetet megismerjem, részben, hogy a testet erősítem és hogy a lelket felfrissítem. Mily élvezetet nyújt az, a hatalmas hegytömegeket szemlélni és a főt felhőkbe emelni . . . .” Tovább így folytatja: „mégis mily üres az élet! Mily hitvány azok törekvése, kik a földön ide s tova csúsznak, hogy szerezzenek és nyárs-polgáriasan élvezhessenek.” Így lelkesülhetett Thalius János, korának híres orvosa és fűvésze, ki a 16-ik században mászta meg a Brocken-t és hazánkban a késmárki születésű Fröhlich János, ki a Lomniczi-csúcsot 1615-ben júniusban mászta meg két társával.*) Zeiler Márton 1664-ben Ulmban megjelent, elől csilg alatt felemlített munkájában a Kárpátokat legborzasztóbbaknak, mindig hóval fedetteknek mondja és hogy zordságukkal és meredekségükkel túltesznek az olasz, svájci, tiroli hegyeken is. Felemlíti azt is, hogy medvék és vadlovak is találhatók ottan, mely utóbbiak a tatárpusztítás után vadútlak ott el. Nagyon érdekesen írja le egy ismeretlen „Ungarischer oder Dacianischer Simplificissimus“ czim alatt 1683-ban megjelent könyvében vándorlásait és a Lomniczi-csúcs megmászását.

Wagner János Jakab, a „Mercurius Helvetius“ írója 1688-ban, nem kívánczik hegyekre, hanem „megelégszik azzal, hogy egyik helységből a másikba vándorol a lapályban.“

A 16-ik és 17-ik században már a festők is kezdenek hegyi vidékeket háttérül használni. Raphael még csak szelid dombos vidékeket használ, de Tizian és a velenceiek a velencei és friauli dolomit hegy-ségek zord, szakgatott formáit szokták használni. Carraci Hannibal képein hegyvonulatok, milyenek az Appeninek gerince Bolognánál és a római Campagna környéke, határozzák meg a sajtóságos jelleget, melyek a nézőre nagyszerű nyugalom behatását gyakorolják. Salvator Rosa képei zord hegyvidékekre vezetnek; ő bizonyára Calabriában és Apuliában tette azokhoz tanulmányait. Ewerdingen a tájképeihez tanulmányait Norvégiában tette. E festőknél tapasztalható ezen ébredés sem volt még képes a természeti szépségek, különösen a hegyvidékek magasztossága iránt a közérdeklődést felkölteni. Találkoztak ezután is egyesek, kik nagy esodálkozással emlékeznek meg az utazásaik alkalmával látott hegyvidékek szépségeiről. Adison, ki 1701 és 1703 között Svájcot és Itáliát beutazta, az Alpesekről azt mondja, hogy „a lelket a borzadalom egy nemével töltik be.“ Lady Montagne, ki 1718-ban a Mont-Cenis-en kelt át, „csoda szépnek találta a hegységek látását, melyek örök hóval voltak fedve, a felhőket, melyek mélyen alatta voltak és a hatalmas vízeséseket, melyek zajjal rohantak le a sziklákon, és mulattatónak is találta volna, ha keve-

*) Ezek az elsők, kikről tudjuk, hogy a Lomniczi-csúcsot megmászták.

sebbet szenvedett volna a rendkívüli hidegtől, mely ott honol. Voltaire is a hegyeket „népek közötti válaszfalnak és csak ködök forrásának“ tekintette. J. G. Keyssler, kinek munkáit a múlt században nagyon olvasták, szép vidékekről többet nem tudott mondani, minthogy „kellemes.“

Ezen időben jelent meg azonban a nagy hírű Haller Albert svájci tudós és költő — kiről Kleist ezeket mondja „a menny oszlopaival, az Alpesekeket, melyeket megénekelt, tette emlékoszlopaivá“, — „Die Alpen“ című tankölteménye és ezzel kezdte egész Európa figyelmét az Alpesekek felé fordítani, és ez időtől fogva keltezhetjük a tulajdonképeni túrisztika kezdetét. Ezen költemény leginkább csak az Alpesekek lakóival, azok szokásaival, alkotmányával stb., nem pedig az Alpesekek szépségeivel foglalkozott, s így történt, hogy az az iránti szép érzék csak később fejlődött ki, s az oda utazók legnagyobb része megelégedett azzal, hogy a hegyeket csak távolról szemlélje. Így tett Klopstock is, ki 1750. július 17-től 1751. február közepéig Zürichben tartózkodott.

Rousseau munkái által lettek még inkább figyelmessé és mindig nagyobb számmal találtak olyanok, kik meglátogatták az Alpesekek völgyeit. Nagyon helyesen mondja egy Töpfer nevű genfi, hogy az Alpesekekben három öv található. Az első a dombos vidék, mely a diófával végződik, ezt Rousseau ismertette meg. A második komorabb, zordabb, gyakran kopár, itt az alsóbb öv vegetációja meg nem él. Fenyvesek borítják a lejtőket, hegy-nyílások, zuhata-gok láthatók, ez már többé nem kies, hanem vadregényes. A harmadik öv, az ormok, jegesek, jégmezők hona, itt már csak az alpesi róza és más edzett természetű bokrok élnek meg az örök hó szélén vagy annak hézagaiban. Ezen magas régiók Saussure felfedezései és hódításai.

Tudjuk azt, hogy az egész ó-kor, középkor, de még az újabb kor sem igen tudott valamit önkéntes hegyi utazásokról. Borzasztóak voltak az ösvények, melyek a hegységekben leginkább csak csempészek, szökevények vagy más ily fajták által lettek használva. Ily utakat csak nagy elszántsággal és a végszükségben választottak mások, mivel nagy veszéllyel járt azok megjárása.

Midőn Kálvin az Aostaiakat megtéríteni akarta, a Matterhorn-csoportban fekvő 3322 méter magas Theodul hágót választotta átkelőül s majdnem életét veszíté.

A legújabb korban Svájcban már lalogatták a Pilátust és Rigit, de jegesekre túristák még nem mentek.

Az elsők, kik jegestúrt tettek, Pocoek és Windham angolok voltak 1741-ben. Ők Genfből fülíg felfegyverkezve, 7 tagból álló szintén jól felfegyverezett kíséretükkel a Chamouny-völgybe mentek. Itt nem mertek egy házba sem belépni, éjjel is őrűz mellett, sátrak alatt háltak, de nagy veszedelmekkel megmászta a Montonvertet.

Saussure korának egyik leghíresebb természet-tudósa, 1760-ban kezdte meg vándorlásait és élete céljával tüzte ki, a Mont-Blancot, melyről Müller János 1786-ban megjelent könyvében még azt mondja: „nem tudunk senkit, ki a Fehér-hegyet megmászta volna.“ Még ugyanazon évben azonban Balmat Jakab vezetése mellett dr. Paccard genfi orvos mászta meg. Egy évre reá, (1787.) augusztus 3-án végre Saussurenek is sikerült, 18 vezető és hordár kíséretében lábát tehetni Európa legmagasabb pontjára. Mivel tudományos megfigyeléseket tett, fenn is hált.

Lelkesülve írja később vándorlásai leírását tartalmazó munkájában „azt véltem, mintha egyedül éltem volna túl a világot és hulláját lábamnál látom kiterítve.“

Ezután Saussure és a szintén kitünő hegyászó Bourit csakhamar a magas hegységek felé terelték a nagy közönség figyelmét is, innét keltezhetjük a hegy-mászás sportjának kezdetét.

Göthe, ki szintén kedvelte a hegy-mászást — megmászta a Rigit és a Brockent, ez utóbbit háromszor, legelőször 1777-ben december 10-én — Saussure tanácsára 1779. november havában meglátogatta Chamouny völgyét is.

Minden évben többen és többen hódoltak e nemes sportnak és Svájc 1790-ben Európa leglátogatottabb országa volt.

S lehet-e ezen csodálkozni?

Hisz nagyon igaza van Ulrich Menyhértnek, ki a „Berg- und Gletscher-Fahrten“ című munka előszavában ezeket mondja: „ki egyszer ezen gyümölcsöt megízlelte, az több és magasabb után fog kívánczolni. Az Alpesekek fenséges csúcsain elveti az ember az életnek egész súlyát és a mennyei aetherben kéjeleg; kár hogy ismét vissza kell térni a földre. A tudomány is nyer ilyen kísérleteknél, némely tér nyitattik meg előbb, mely eddig előle fedve volt.“

Whymper a leghíresebb hegyászó ezeket mondja: „hegyi utazásaim az egészséget és örömet nyújtottak nekem, a két legjobbat, mivel bírhat.“

Rousseau, ki csak alacsonyabb hegyeket mászott meg, az azok által nyújtott élvezetek leírásával lelkesülve így nyilatkozik: „mindent elfelejt az ember, elfelejti önönmagát, s nem tudja, hogy hol van.“

Híres festők, mint Calame, Diday és mások, szintén felkeresték a hegységeket és esetjeik segítségével terjesztették azok ismeretét.

A tudomány férfiai, mint Humboldt Sándor, Agassiz, Desor, Forbes, Tyndall, Studer, Schlagintweit testvérek, Simony és mások az Alpesekeket, hazánkban pedig a Kárpátokat, különösen a Magas-Tátrát a svéd Wahlenberg, az angol Townson, a francia Beudant, a német Sydow és a szepességi Fuchs Frigyes tették vizsgálódásaik tárgyává.

De meg már a költészet, szép irodalom, még az építészet is elöszertettel vették alaptárgyaikat a hegységekből.

Sőt az orvosi tudomány is feléje fordult, amennyiben a szenvedő emberiség javára hegyvidékeken üdülő-telepeket, gyógyhelyeket állított fel.

Nyilvánvaló, hogy a vasuti hálózatok és gőzhajózás terjeszkedése tetemesen emelte a túrisztika fejlődését.

Még csak arra volt szükség, hogy a hegységek belsejében az utak legalább javittassanak és félre eső helyeken menedékházak emeltessenek és a vezető-ügyek rendeztessenek.

Ezen czélok elérésére minden esetre legalkalmasabb volt az egyesülés, társulás s így jöttek létre a turista-egyesületek.

Gödöllői versenyek.

Az „Achilles-egylet“ április 18-ikán tartotta meg meglepő eredménnyel Budapest és Gödöllői országúti versenyeit. — A versenybizottság e mai nappal tizedszer rendez e pályán versenyeket és evvel nemcsak működésének tíz éves jubileuma volt meg ma este, hanem a fényes siker egyuttal azt is bizonyította,

hogy a lefolyt versenyek által szerzett jó hírét ma is fokozta akkor, midőn az athleta versenyekre egy cseppet sem jár kedvező időjárás. Erő, kitartás, nagyszámú közönség, kitérő hangulat, jó eredmények, ez a mai sport ünnepély képe. A magyar athleták megmutatták, hogy nemesak baráti körben hangzatos szavakkal esztelnek tehetségeiket, hanem az országúti versenyeken küzdenek a győzelem pálmájáért, szereznek elismerést a veres-fehér színnek, diadalt juttatnak a fővárosi velicipéd és torna-egyleteknek is. A versenybizottság fáradhatatlanul munkálkodott ifj. Rémy Róbert bajnok elnöke alatt. Különösen nyilvános köszönetet érdemelnek Kapezi Vilmos, Kemény Kálmán, Rossi Nándor, Ledényi Elemér versenybírók; Helvey Béla, Kaszás István, Mondok József időmérők; Bendel József, Blahumka Kálmán, báró Brocon Rezső, Dankovszky János, Lederer Pál, Lipovniczky István, Otteanu Sándor, Szathmáry Oszkár, Vermes Béla (Szabadkáról) Wlad Kornél mint gyakorlott vigalmi rendezők; dr. Tecze Lajos versenyorvos; Vermes Lajos nemzetközi bajnok, mint versenytitkár; Tassy Géza, Riva József, Szabó Sándor, Faltys Hugó, Kosztovics László, Muzsik Károly, Létmányi Nándor mint bizalmi férfiak. Az ünnepély reggel 8 órakor gyalog és gépeken *kirándulók* indításával vette kezdetét. A távgyaloglásra *Olteanu Sándor* az Achilles-egylet tagja, *Balogh Dezső* a B. K. E. tagja, *Follinus Árpád* a M. A. C. tagja, *Buják József* (Zomborból) neveztek. Gödöllőre elsőnek *Balogh Dezső* 2 óra 36 percz alatt érkezett ki. *Follinus Árpád* a versenyt abbahagyta.

A *Nemzetközi nagy kerékpár versenyre Philipovic Emil* „Achilles-Egylet“ tagja, *Vándory József* a „Hunnia velicipéd club“ tagja, *ilj. Rémy Róbert* bajnok neveztek. *Philipovic Emil* Gödöllőre 1 óra 26 percz és 22 másodpercz alatt. *Vándory József* 1 óra 27 percz alatt ért ki. A versenygyaloglók indítása Budapestről 11 óra 30 perczkor történt. Neveztek: *Arnold Róbert Körber Ferencz* a „Nemzeti torna-egylet“ tagja, *Botz József* tornatanító. E verseny egyike volt a legérdekesebbeknek, kezdettől fogva a figyelmet lekötve tartotta. *Botz* kezdettől fogva *Arnolddal* küzdött a második helyért. *Körber Ferencz* 24.108 métert 2 óra 48 percz alatt. *Botz József* 3 óra 3 percz 17 másodpercz alatt gyalogolták be. *Körber* recordja hazai sport versenyeinkben a legjobb. Nagy ezüst éremmel és tiszteletdíjjal lón kiténtetve.

Ezt követte a *biztonsági gépek* (safety) versenye Budapestről Gödöllőre. Indultak: *Rossi Nándor* a B. K. E. kapitánya, *Vermes Lajos* bajnok és *Becslő József* B. K. E. tagja. Eleinte *Becslő* vezetett, 3 km. távolságnál *Vermes* vette át a vezetést, nyomában *Rossival* *Kerepes* alatt erős küzdelem fejlődött ki kettőjük között, ekkor azonban *Vermes* kormányrúdjá eltörött és *Rossi* 1 óra 42 percz alatt mint első Gödöllőre érkezett. E győzelme már második *Vermes* felett. Dícséretet érdemelnek a „Magyar velicipéd club“ tagjai, kik felváltva kísérték a versenyzőket és az ellenőризést gyakorolták. A versenyfutás 5 órakor vette kezdetét *Sándor Akos* a „Magyar Athletikai Club“ tagja 100 méter távolságra nagy fötényenyl verte le *Fischer Jenőt* a N. T. E. tagját.

Juniorok velicipéd versenye. Távolság 700 méter. Erős küzdelmet fejtett ki, mint első *Szovboda Gyula* a M. V. C. tagja, második *Fischer Ferencz* a „Hunnia“ kitértőse, jó harmadik *Kövesdy Árpád* a B. K. E. tagja.

Kerékpár verseny. Zárt verseny. Távolság 1000 méter. Első lett *Bartay Oszkár* a M. V. C. tagja, jó második *Vuits István* az „Achilles-Egylet tagja.

Hölgyek ajándékért (ezüst díszítéssel ellátott szivartárcza), erős küzdelem fejlődött ki *Kaszás István* és *Kövesdy Árpád* között. A verseny az előbbi győzelmével végződött.

*Zarnóczay Eszti*ke (Isaszegről), *Szabó Anna* (Budapestről), *Friedl Leopoldina*, *Székely Irén*, *Bohus Pálné*, *Rottler Béláné*, *Lipovniczky Istvánné*, *Montideys Albertiné* stb. úrhölgyek a versenyeket kezdetől fogva végignézték és jelenlétükkel az ünnepély díszét emelték. A gödöllői legények és gyermekek futása után kezdetét vette a táncmulatsággal egybekötött hangverseny. Elegáns úri társaság gyűlt egybe, fesztelen jó kedv uralkodott, s magyaros zamatját nem rontotta meg semmiféle pórias izetlenség. Nyitva volt a nagyvendéglő minden terme, zsúfolva volt minden helyiség, de még kényelmesen lehetett táncolni. Tíz órakor már megkezdették a táncot, és víg kitarással folytatták reggelig. A hölgyeknek kitérő mulatság kínálkozott, mert hiszen hol lehetne annyit és olyan jól táncolni, mint az athleták között — senki sem csalódott várakozásában. Csak a velicipédezőket érte egy neme a csalódásnak, s ez az, hogy majd mindegyik sportkedvelő szépség annyit tánczolt, a mennyi legalább is felér egy-egy hegytíprással s ugyanannyi lejtő leereszkedéssel. Helyes aránytalanság volt a tánczosok és tánczosnők között. Esengve állott minden tánczosnő körül öt-hat tánczra vágyó Achilles, s boldognak érezte magát az, a kinek jutott egy forduló. A rendezőség gondoskodott arról is, hogy a szünetek is műélvezetet nyújtsanak. *Rothler Béla* művészi hegedű játéka (magyar ábrándok és rapszódia), *Csorba János* tenor-bariton műénekes (magyar népdalok a „Sárga csikó“ népszínműből) frenetikus tapsokat arattak és e hangverseny egyáltalában az egész mulatság soká lesz athletáinknak szép emléke.

Vermes Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

(Hivatalos.)

A „Budapesti (budai) torna-egylet“ f. é. ápril hó 30-án (pénteken) d. u. 1/26 órakor saját helyiségében (I. Krisztina-város, Attila-uteza 52. sz. a.) tartja évi XI-ik rendes közgyűlését.

A közgyűlés után, az egyesület tagjai társasvacsorát tartanak.

Jenny Antal,
elnök.

(Nem hivatalos.)

Jászapáti Kaszás István, jeles velicipédistánk f. hó 6-án velicipéden *Salgó-Tarjánba* ment *Aszód*, *Verség*, *Püspöki*, *Pásztón* keresztül, s *Budapestre* velicipédezett *Balassa-Gyarmaton* s *Vác*zon keresztül, hogy a *salgó-tarjáni* kiránduláshoz előre tanulmányozza az utat. *Kaszás* az *Aszód*on keresztül vezető utat alkalmatlannak találta a velicipédezésre, még a *Balassa-Gyarmaton* át vezető út eléggé alkalmas, s csupán *Vác* és *Rétság* között van mintegy 20 kilométernyi emelkedés. E szerint a kirándulók (húsvétkor) a következő utat teszik meg: *Budapesttől Vác* (34 km. jó út); *Rétság*, (54 km. nagy hegyeken, meglehetősen út); *Balassa-Gyarmat* (79 km. csekély emelkedés); *Szécsény* (107 km. lapályos); *Salgó-Tarján* (125 km).